המודיע

בס״ד ירושלים יום ו׳ ערב ח״י ניסן תשל״ד — 5 באפריל (74) — שנה כ״ה גליון 8523 — המחיר 60 אגורות

סיסה במערך בעקבות פרסום דו״ח ועדת [אג]רנט עשויה לחרוץ את גורל הממשלה

השמעת ביקורת על מסקנות הועדה — מתארגנים חוגים שונים במאבק לסילוקו של דיין

בכל אופן קשה להעריך את ההתפתחויות הצפויות בימים הקרובים עקב קריאת כינוס הכנסת למושב מיוחד ביום ד׳ דחוהמ״פ לדיון ולשמיעת הודעת הממשלה בעקבות פרסום דו״ח הביניים של ועדת החקירה.

סיעת המפד״ל בכנסת קיימה אתמול דיון במסקנות ועדת אגרנט ובסיומו הורה וקראה כי צורכי השעה מחייבים הקמת כמשלת חרום לאומית. הצעה לדרוש התפטרות הממשלה בעקבות הדו״ח נפלה ברוב של 7 נגד 3.

ועדת החקירה עוסקת בהכנת הדו״ח הנוסף

כפי שצויין בסעיף 3, פיסקה שלישית, של הדין וחשבון החלקי שפורסם על ידי ועדת החקירה השבוע עוסקת הועדה עתה בניסוח התאור המלא של העובדות וההנמקה המלאה של מסקנותיה הכלולות בדין וחשבון החלקי. הועדה מקווה לסיים את השלב הזה של עבודתה במשך החודש הבא.

במקביל לכך, עוסקת הועדה בהמשך החקירה בנושא ההערכות וקריאת הבליצה לפי כתב המינוי שלה.

הועדה חוזרת ומדגישה, נוכח פרסומים שונים שהופיעו בכלי התקשורת שאין היא מפרסמת ידיעות ברבים על אמצעות חוגים כלשהם. במידה שבדעת הועדה לפרסם הודעות לציבור, היא עושה כן בעצמה.

קיפה לסילוקו של דיין מתפקידו כשר הבטחון.

נמסר כי מתארגנת קבוצה של חברי מפ״ם, הסיעה אחהי״ע ואף מתנגדי דיין ממפא״י הותיקה המתכוונים ״ללכת עד הסוף״. היינו אפילו לא להצביע אימון לממשלה אם תעלה הצעה אי אימון בכנסת על ידי הליכוד.

מאידך חברי חטיבה רפ״י שקיימו אתמול להתייעצות קדחתנית התקיבים בעמדה נגדית, לפיה אין להוזיל אחריות —מיניסטריאלית על שר הבטחון, שיצא זכאי במסקנות הועדה ולדבריהם במדה וקיימת אחריות אישית או מיניסטריאלית למחדלי הצבא יש להחילה על הממשלה כולה ולא על שר הבטחון לבד.

בינתיים פרסמה לשכת ראש הממשלה הודעה המוגדרת כמסרי יסוד דברים שפורסמו אתמול בעתון ״הארץ״ לפיהם היוותה ראש הממשלה דעה כי הממשלה כולה שותפת באחריות עם שר הבטחון על כשלונות המחדלים בשעת הבטחון.

ראש עירית חיפה י. אלמוגי, קרא אתמול לשים קץ למסע ההשתוללות וניתוץ הערכים הקיים כיום במדינה המאיים הפעם על המערכת השפוטית בארץ לאחר שהודחתו של צה״ל כבר נוחתה.

מוכירות התוג ללבות בעיות חברה ומדינה במפלגת העבודה מסרה לפי פירסום הודעה בה נאמר בין היתר:

הועדה צדקה בהטילה אחריות אישית על הרמטכ״ל אולם שר הבטחון אחראי לא פחות ממנו וחייב, לכן, להתפטר מתפקידו. אם הועדה קובעת כי שר הבטחון איננו חייב ערב המלחמה להכריע מעבר להצעות הרמטכ״ל, נשאלת השאלה מהו, אם כן תפקידו של השר הממונה על בטחון המדינה? מה גם שאנשי המלחמה חזר דיין מספר פעמים וקבע את מלוא אימונו ברמטכ״ל, בצמרת הפיקוד וכה ערכות צה״ל.

זאת ועם עוד, משה דיין טען כל הזמן כי אינו מתפטר כדי לא להטיל על צה״ל את האשמה. עתה, משנפסקה אשמת הפיקוד העליון חייב השר להתפטר.

״אם הועדה קובעת את סיבת כשלונו של ראש אמ״ן בדבקות דוקטרינית בקונספציה צבאית מדינית על התנאים המוקדמים בהם תפרוץ מלחמה, הרי בהכרח ברור כי שר הבטחון וראש הממשלה היו שותפים לעיצוב הקונספציה ושותפים, לכן, לאחריות.

כן נאמר בהודעה כי הכשלונות והפגמים הקשים, שנתגלו מחייבים את הממשלה לקבוע את מידת האחריות הפרלמנטרית של ראש הממשלה ושר הביטחון, אפילו ותחייב מכך התפטרותם.

ההודעה מסתיימת בקריאה להנהגה אחרת ולחברי מפלגת העבודה להפסקת מסקנות פוליטיות ואישיות המתחייבות כן הערכיה של המלחמה — צמת ראש ההתרות הרשת.

לסילוקו של דיין

גם במוסבת אחהי״ע לשעבר, ...רות הרחות ומתגבשת דרישה ה...

...לולה להיות הדמוקרטית ...בוהה של הקואליציה הממשלתית ל... ...להתפתחויות שיחולו ...

בפרסומים ובתגובות השונות שהופיעו בימים האחרונים, נכללה אף ביקורת קשה נגד ועדת החקירה על מסקנותיה שאינם לפי ״טעמם ודרכי״ של כותבי הבקורת.

...את מוכן להשלים [עם] קיומה של ישראל

...מלחמת 1967 ולפנות את רצועת עזה והגדה המערבית.

כן אמר האבמי, כי הפלסטינאים מכירים עתה בעובדה, שנוצרה אומה ישראלית הדשה ולדבריו כינונה של מדינה ערבית פלשתינאית יוציא את רגל השנאה ביחסים בין שני העמים.

האבמי אמר, כי עראפאת היה מוכן להפגש בכל מקום עם גולדה מאיר ולנהל אתה שיחות. על השאלה בדבר פעולותיו של ארגון ״ספטמבר השחור״, הכחיש האבמי כי קבוצה זו נמנית על הארגון לשחרור פלשתין. ״זהו ארגון בלתי חוקי, גינינו את ספטמבר השחור. אולם. זו מלאכה קשה לגנות את המרגולים ולא להסביר ...

איש החסד והמעש
הר׳ וולף רוזנגרטין, הי״ו
...עיתו הכבודה ובני ביתו שיחי׳ בציריך
ברכת חג כשר ושמח
שיזכו לראות בבנין אריאל ולאכל מן הפסחים ומן הזבחים
דב אטינגר ומשפחתו

האלוף זעירא נתבקש להשאר בשרות צה״ל

שרותו הבטחוני ב־1946 בפלמ״ח ר... תפקד על פלוגה במלחמת העצמאות. בהרוצת השנים מילא שורה של תפקידים בכירים בצה״ל ובין היתר היה מפקדה של חטיבת צנחנים. ... לשה צבר ב־1962 להתפקידים במטה הכללי, הוהילה בבצעים ... בכדייפין.

בדו״ח ועדת אגרנט נאמר על אלוף זעירא כי הוא התגלה כקצין בעל כושר אינטלקטואלי מובהק בעל סמכות הזקה אצל פיקודיו ומקובל גם על הממונים עליו בצה״ל ובהרג ה... מודיע הבכיר.

שר הבטחון, מר משה דיין, פנה אתמול לאלוף זעירא וביקשו להמשיך בשירותו בצה״ל, לאחר הפסקה בתפקיד כראש אגף המודיעין בסמה ה״כללי. בהתאם למסקנות ועדת אגרנט.

שר הבטחון הודיע לאלוף זעירא שממלא פקום הרמטכ״ל האלוף יצחק חופי יציע לו תפקיד נאות בהתאם לדרגתו ולכישוריו באם ימשיך בצה״ל.

האלוף אליהו זעירא ששימש כראש אמ״ן במשך כשנה אחרי הקרפת שירות כנספח צה״ל בארצות הברית, היה לפני כן ממפקדי השכבה הבכירים והמוכרים של צה״ל.

האלוף זעירא בן ה־46 התחיל את

חייל צה״ל נהרג באש סורית

חילופי אש ארטילריה וטנקים נמשכו היום ה־24 ברציפות

— מאת כתבנו הצבאי —

חייל צה״ל נהרג אתמול בחילופי אש ארטילריה ואש טנקים שהתנהלו אתמול בין כוחות צה״ל והכוחות באיזור המובלעה לבין כוחות סוריה.

ההרוג הוא טוראי מרדכי בן שמיל, בן 19 מרמלה.

הסורים פתחו אתמול בבוקר בשעה 9.30 באש לעבר כוחותינו, מאחד המטחים הראשונים נפגע החייל צה״ל. האש הסורית כללה ירי מטנקים וכלי ארטילריה. באחד המקרים ירו הסורים גם מטחי קטיושה לעבר עמדות צה״ל שבגיזרת המובלעה.

חילופי אש אלה נמשכו שלוש שעות בקירוב, עד לשעה 12.30 בצהריים.

כעבור שלוש שעות שוב חידשו הסורים את אישם לעבר עמדות צה״ל, אלא שהפעם הזהיבו את הירי לעבר הגיזרה הדרומית. חילופי אש אלה התנהלו עד לשעות הערב.

צה״ל הגיב אתמול בחריפות על הירי הסורי. מפי כתבים נודע, כי האש היתה מדויקה וכי נראה, שהיו פגיעות טובות. קשה היה להבחין בהן מסאת מזג האויר הסגרירי ששרר אתמול ברמת הגולן. אלא שמהתלשות הירי הסורי נראה, כי אכן היו פגיעות טובות.

במקביל לחילופי האש נמשכת ה... כוננות הגבוהה בכל ישובי הרמה. כתבים מוסרים כי אתמול אף עלתה דרגת הכוננות והיא הועברה, מלבד אל הישובים הסמוכים אל חזית אש ומשכנים קו ראשון — גם אל הישובים הרחוקים יותר, הנקראים הקו השני.

נראה, כי כדי לקדם כל יוזמה סורית אפשרית נשאר צה״ל בדריכות ובכוננות מתאימים, ההולמים את התנאים בשטח.

אתמול נמסר כי הוכנו תנאים מתאימים לקראת חג הפסח והכנת הסדר, בקרב חיילי צה״ל השוהים בעמדות הקדמיות וכי הרבנות הצבאית פעלה לכונן קיום סדרי החג בעמדות אלה.

דמשק: הסבנו לישראל אבידות כבדות

כתב רויטר מוסר מדמשק כי סוריה טענה היום כי הסבה לישראל אבידות כבדות בקרבות ארטילריה וטנקים שנערכו ברמת הגולן. היום הוא היום ה־24 ברציפות, שבו נמשכים הקרבות ברמה.

דובר צבאי סורי אמר כי כוחות סוריים השמידו שלוש עמדות מבוצרות וכמה מתקנים צבאיים, שיתקו חמש סוללות תותחים ומרגמות ופגעו בעמדה של טילים נגד טנקים, כשה יחידה רצמדת הצפיה.

פקודת יום לחיילי צה״ל מאת הרמטכ״ל הפורש

הרמטכ״ל הפורש רב אלוף דוד אלעזר, פרסם אתמול פקודת יום לחיילי צבא ההגנה לישראל, ובה נאמר:

אני מסיים את כהונתי כרמטכ״ל התשיעי של צבא ההגנה לישראל. במשך למעלה משנתיים שפיקדתי עליכם עברנו תקופה סוערת של התכוננות ובניית כח, של מלחמה במחבלים חיסול הסרור בתוך הארץ ועל גבולותיה, ומעל לכל לחמנו ונצחנו במלחמת יום הכיפורים, שמתחילתה היתה קשה ואכזרית, ואילו בסופה הצברנו כדרכנו את הכלהבה אל אדמת האויב.

אני מסיים את כהונתי לאחר שרות ארוך בן כ״ה שנים, שראשיתו בפלמ״ח, בהתחרות קודם קום המדינה, בקרבות לשחרור ירושלים והנגב, בקרבות לשחרור ירושלים והנגב, במלחמת העצמאות, הכשכתי בפיקוד על חטיבה במבצע קדש, בפיקוד על ציוד השריון, כאלוף פיקוד הצפון, בלחמת ששת הימים, עם כיבוש השריון ורמת הגולן, הכשכתי בעמידה בבלחמת ההתשה בעמק הירדן, בעמק בית שאן ובגבול לבנון, בניהול המאבק נגד הטרור, ובאחרונה במלחמת יום הכיפורים ובקרבות שלאחריה על אדמות מצרים וסוריה.

אני מצדיע לזכרם של חברינו הנופלים בכל המערכות, בהן לחמנו יחד, ולבי עם המשפחות השכולות ביגונן.

נכונים לכם אתגרים גדולים היום ובעתיד. עליכם לעמוד בכוננות מתמדת תוך כדי בנין הכוח למחר. יש ביניכם מפקדים כצירים המסוגלים להנהיג אתכם אל הצחון השלום.

אני נפרד מכם, רעי הלוחמים, ומצטער, שכך עלי להפרד מכם.

דוד אלעזר, רב אלוף

זמני הדלקת הנרות

מוצש״ק		ערש״ק
6.38	ירושלים	5.23
6.40	תל-אביב	5.41
6.40	חיפה	5.34

זמן שריפת חמץ 10.23
סוף זמן אכילת חמץ מחר בש״ק 9.04

מטען קטן התפוצץ באוטובוס בירושלם

מטען קטן של חומר נפץ, שהוטמן אל שמשת אוטובוס ״אגד״ התפוצץ אמש, כאשר האוטובוס היה בדרכו בירושלים לכיוון יעקב שבצפון העיר, איש לא נפגע.

כאשר התפוצץ המטען היו באוטובוס 13 נוסעים, אך איש מהם לא יישב ליד השמשה אליה הוצמד המטען. השמשה התנפצה בין הפיצוץ — והחר הנזק היחידי שנגרם. (ע)

חילול בית קברות יהודי בגרמניה המערבית

גסינגן יום ה׳ — למעלה כמאה קברים ניזוקו בבית קברות יהודי כאן — על כך מסרה המשטרה.

קצין בכיר מונה למפקד ברמת שלמה

דובר צה״ל מודיע: קצין בכיר בצה״ל מונה למפקד מרחב שלמה במקום האלוף גונן. שמו של הקצין לא פורסם כאחר ו[ה]וא אינו אלוף ואין התפקיד מחייב את פרסום שמו.

חדש!
סוכנות ״רנו״ RENAULT
רמת גן ז׳בוטינסקי 111 טל. 798474 בבית 794176
כל סוגי מכוניות המפוארות, הזולות, הטובות וחסכוניות בדלק תנאי תשלום נוחים.
מקבלים הזמנות מכל חלקי הארץ.
למוסדות תורה הנחות, החלפות ישנות בחדשות כ״כ כל סוגי טוסיעות חדשות משופצות וישנות,
כל הרוכש רכב עד ל״ג בעומר יקבל כסויים למושבים חנם.
בברכת חג כשר ושמח
אברהם מרדכי קיבל

רהיטי מנדל
עבודה עצמית
ארונות קיר וחדרי שינה. מטבחים וחדרי ילדים ספריות עמודים מדפים, מדפי טלפון מראות קולבים ועגלות תה.
הנחות גדולות לבחורי ישיבות הספקה מהירה.
מנדל, רבי עקיבא 160 בני ברק טל. 782140.
שרות אדיב ומבחר גדול

הופמן נסיעות המובלות
יונה 3, טל. 223222 ירושלים — בני ברק, ״שפירא״ — ר׳ עקיבא 65, טל. 783303
היום — מירושלים לבני ברק 2.00 12.00 10.30
מבני ברק לירושלים 1.30 12.00 10.00
בחוהמ״פ
מירושלים לבני ברק 10.00 — 11 — 2 עד 9 כל שעה
מבני ברק לירושלים 8.00 7.00 ב־8 עד 4 כל שעה,
טיולים מירושלים ובני ברק לקבר רחל, חברון, מצדה, עין גדי

הודעה
הננו מודיעים בזה כבכל שנה ושנה אי״ה
כ״ק מרן אדמו״ר שליט״א מדעעש
סעודת הילולא של מרן הקדוש רבינו בעל ״מראה יחזקאל״ זיע״א
ביום חמישי ד׳ דחוהמ״פ בשעה 8.00 בערב בבית מדרשו בבני ברק שדרות ר׳ טרפון 3.
תלמידי וחסידי דעעש בארה״ק

בס״ד
תערוכה גדולה של הגדות פסח
תתקיים בע״ה בבנין בית לפליטות רחוב בהר״ן 1 ירושלים
בימים: ט״ז — י״ז — י״ח בניסן (חוה״מ פסח)
שעות הביקור: לגברים 1 — 10 לפנה״צ; לנשים 6 — 3 אחה״צ
דמי כניסה —.2 ל״י

מרכז מכונות כביסה
א. פולק סוכנאי מוסמך למכונות כביסה
בני ברק, רחוב רבי עקיבא 158 טל. 798828
* מבחר גדול של מכונות כביסה * תנורי אפיה מסוגים שונים * סוכנות אמקור
* המכירה בתנאים נוחים * תשלומים ללא ריבית
* שרות אדיב מהיר ונאמן * ייעוץ טכני והדרכה חינם
* מכירה לעולים חדשים ופטורים ממסים
* הנחות מיוחדות לבני ישיבות
מאחל לכל לקוחותיו חג שמח וכשר

״נרקיס״ צמחים חנוטים
ברסלב 8 בני ברק טל. (פרטי) 784505
לאור הדרישה הגדולה מצד לקוחותינו הנכבדים לסידורים יבשים, נמשיך לאחר הפסח למכור אך ורק סידורים חנוטים (יבשים)
במחירים סיטוניים
בין השעות 1—9 לפנה״צ לפי הכתובת הנ״ל.
בברכת חג כשר ושמח

גן
מועדים לשמחה לכל בית ישראל

דרוש מנהל כללי
לתלמוד תורה
תורת אמת בני ברק
לפנות: טל. 795632 או לת. ד. 353 בני ברק

מרכז נשי אגודת ישראל באר״י
הוועד למען הילד העולה * ועד הבנין
בס״ד
הרינו להודות לכל חברותנו, ידידותנו וידידנו בחוץ לארץ על תרומותיהם הנכבדות, שאפשרו לנו בעזה״י לחלק פנקסי תלושים לקנית מצרכים שונים לחג הפסח הבעל״ט (קמחא דפסחא ומתן בסתר) בסכומים ניכרים.
כמובן אנו מודים למשרדנו וסניפנו בירושלים, בני ברק ובמיוחד תל אביב, עבור עבודתם הנפלא לבצוע המבצע המוצלח בזמנו.
ישלח ה׳ ברכה מציון לכל העושים והמעשים שעזרונו למפעל חשוב זה ויזכו עוד רבות בשנים לפעול למען הבלל והפרט.
בברכת פסח כשר ושמח
בשם ההנהלה
חנה אפרתי — אורדנטליך

שתו יינות טבעיים וטעימים
דרשו ממבחר תוצרתנו: יין חירוץ מיוחד — חירוץ צ׳תיק שרון — יין צרבה מיוחד — יין ישן נושן — ברנדי — שליבוביץ ברנדי ירושלים — שרי הדבדבנים — מיץ ענבים מובחר וכו׳.
בהשגחת בית״צ של העדה החרדית, ירושלים
חג כשר ושמח

מתיבתא ״תפארת ישראל״
ע״ש הס״ק מרוזין זי״ע — בעיה״ק ירושלים ת״ו
ברכה לראש משביר
ברגשי שמחה וכבוד מקדמים אנו בברכת בהוכים הבאים בשם ה׳
פני האורח הדגול והנערץ, איש האשכלות ורב פעלים מגדולי תומכי תורה בדורנו, נשיא נציבי ישיבתנו, ויושב ראש הנהלת הישיבה בארה״ב
הרה״ת מוה״ר וואלף וויינרעב שליט״א
ואשתו הדגולה והנכבדה, מנשים באהל תבורך,
כ״ה שרה — בת הרב החסיד רבי נחום מאיר הלר ז״ל
ולחתנם הדגול והנכבד, כביר המעש, ידיד מסור ונאמן לישיבתנו
מו״ה לייביש שארף שליט״א
ואשתו החשובה והנכבדה תחי׳
לביקורם בארצנו הק׳
יהא בואם לברכה ויזכו לראות בטוב ירושלים
ההנהלה והמועצה

אלפי אחים ואחיות מקבלים אצלנו סעד רוחני
אלפים אחרים עדיין נמקים ברעבון רוחני וכמהים לעזרה
ואתה, התעמוד מנגד?!
— אנא! הושט נא עזרתך והשתתפותך בהקדם.
״הסעד הרוחני״ בתי הורנשטיין 19, ירושלים, ת. ד. 6163 טל. 282333.

תלמוד תורה שע״י אגודת חסידי ספינקא
בנשיאות כ״ק אדמו״ר שליט״א מספינקא
רח׳ הלפרין 8 פנת סמטת האר״י בני ברק
הודעה
הננו להודיע לכל המעונינים כי ייפתח אי״ה
ת״ת כתה מכינה
לילדים מגילי 3 — 4
עם מלמד מומחה ובעל נסיון ותיק בר״ח אייר הבע״ל.
ההרשמה: במשרדי אגודת חסידי ספינקא רח׳ הנגלי 7 ב״ב טלפון 783493.

ישיבת פרשבורג שבט סופר
בעיה״ק ירושלים ת״ו
אנו מביאים לידיעת הצבור, כי בישיבתינו הקדושה מתקבלים תלמידים מגיל 13 ומעלה, מסודרים באשל מלא.
ההרשמה במשרד הישיבה, רח׳ גבעת שאול 5, בין 1 — 9 לפנה״צ טל. 525676
בימי חוהמ״פ אצל הר׳ יהושע פרנקל, רח׳ השלי״ה 2 שערי חסד, טל. 63218.
בברכת חג כשר ושמח
ההנהלה

א. סיני
רח׳ עקיבא 19, טל. 788216
סוכנות בלעדית של ...נות תפירה ״מהדיקס״
כ״ב להשיג אצלנו
...כביסה * מיקסרים * תנורי בישול ואפיה * ...אבק * מקררים * רשמי קול * תקליטים ...רים נוחים — שרות אדיב
חג כשר ושמח
להתראות

עצרות חג
תנועת בני תורה
בתל אביב
במוצאי יום טוב ראשון של חג אור ליום שני א׳ דחוהמ״פ בבית הכנסת גבורת ישראל ברחוב בה כוכבא 54, בשעה 8.00.
בחיפה
ביום חמישי ג״ט ניסן ד׳ דחוהמ״פ בבית המדרש המרכזי ברחוב הרצל בשעה 7.30 בערב
פרטים במודעות

הרבנות
דיני
שחל

תגובות למסקנות ועדת החקירה

הד היום

התגובות לאחר המסקנות

ב—ה בסקנותיה התד כשמעיה של ועדת החקירה של מחדלי ערב יום הכיפורים גרמה הלם קשה בחברה הישראלית, אולי מפני שאין לכך תקדים כשם שלא היה תקדים לאותה מלחמה. מאז ומתמיד הרגלו אזרחי ישראל למלחמות בזק ולנצחונות מובהקים שבהם יצאו מפקדים עטורי תהילה וכבוד, אך כשקרה האסון והמלחמה נפתחה כפי שנפתחה ונוצר הצורך הדחוף לגלות את נקודות התורפה שהביאו לאסון ואת הנושאים באחריות לא היה מנוס מן התוצאה. היה ברור שאנשים מסויימים יצטרכו לתת את הדין.

אפשר להיות שותף לצערם של אלה אשר נפגעו, בהוקר בקצינים שהקדישו הרבה שנים בחייהם למערכת הבטחון. לא צריך להיות סנטימנטלי כדי להיות נרגש מן ההודעה הטראגית שנפלה בחלקו של רב אלוף דוד אלעזר שכך עלה בחלקו לסיים את תפקידו הצבאי. כי עזיבתו האישית נגעה ללבם של רבים בבית האוהדים. אותו כלל חל גם על קצינים אחרים שלגביהם ביקשה הועדה להפסיק כשירותם, אבל נדמה שאצל רבים בישראל מוטשטש הגבולות בין הרגש והפגיע הנפשי. דו"ח ועדת החקירה ומסקנותיה דינו כדין פסק דין, אין שום אפשרות לערער אחריו בבחינה חוקית, והממשלה התחייבה לקבל את מסקנותיה ללא סייג. אילו ניסתה הועדה לשיית את הדברים על ידי ניסוחים מעורפלים ומלוטשים כאלה שאנו מורגלים להם בחיינו, לא היתה הביקורת פחות חריפה ואולי יותר חריפה בייחוד מצד אותם חוגים אשר לגביהם לא היה ספק כבר בהתחלה, כי מי צריך לתת את הדין על המחדלים שקדמו למלחמה בין כסה לעשור.

זכותו של רב אלוף דוד אלעזר לשאול את הועדה, למה דנתהו, אך ספק אם הוא יכול לשאול, למה לא דנתם אחרים. יש הבדל בולט בין אחריות פרלמנטרית של שרים המוצבים למחדלים והוי אחת המערכות של המשטר בישראל, שבעולם לא נתבע שר בישראל לתת את הדין על אחריותו הפרלמנטרית למחדלים, לכשלונות או להפסדים, לבין אחריות עובדתית שנושא בתפקיד חייב לשאת בה. סוף כל סוף אין כל יחס כמותי ולא יתכן כל יחס כזה, בין הנזק שנגרם לפלוני ואלמוני שנאלצו לסיים את שירותם הצבאי לבין האנשים אשר שילמו בחייהם בעד המחדל הצבאי, שלגביו פסקה הועדה בנוסח שאין לבעלה כבוד לבירור, אין בפסק דין לפגוע כאובה בזכויותיהם של אותם קצינים אשר גם במלחמה זו הצליחו לרשום דפים מזהירים בהיסטוריה הצבאית. אבל, כל אותו נסיון של חוגים בסיעתם, לרבות בתוך המערכת, לגולל עכשיו את האחריות למחדלים בדרג המיניסטריאלי נראה כנסיון להעביר באותו ויכוח המדיני את כוחה של ישראל.

אין בכך לומר, שאין מקום לחילופי גברא במערכת ובנושאי התפקידים. המסקנה שאינה כלולה בדו"ח ועדת החקירה ואשר כולנו שותפים לה היא אולי זו, שההנהגה הפוליטית של מדינת ישראל השונה מדר ולכן אינה רגישה יותר, יתכן שאלולא נפגעה רגישותם של האנשים בתוך הרגל, לא היו המסקנות עלהם כל כך אדישות לכל המתרחש בהם בידיהם. בודאי שהיו מבינים ביותר ערנות ולא באותה מידה של זלזול כלפי האויב, כזה שאותה הדביקו בכולנו בימים שלפני המלחמה ובכל מהלכיה. אך זו שאלה שאינה נוגעת לחקירת הועדה, זו שאלה שהיא שייכת לדרג הפוליטי, העובדה שהמפלגות לא הצליחו לרענן את ההנהגה המדינית שלהם. להבדיל מן ההנהגה הרעיונית, הלוי בהוראה בלבד ולא היה צורך במלחמה ובכל תוצאותיה כדי להגיע למסקנה זו.

מה שבלתי נסבל בכל התגובות שנשמעו אתמול, הוא הנסיון הגלוי לערער את אמינות הועדה ושיקוליה. הנסיון להחשיד אותה במשוא פנים כלפי הדרג המדיני. דבר זה נעשה תחילה על ידי הרמטכ"ל היוצא דוד אלעזר, אולם אם אפשר לסלוח התבטאות כזאת מצידו, מכבי שאין אדם יכול לדון את חברו עד שיגיע למקומו, ולא הוציו באהלים לשום אדם לצבור במקומו של רב אלוף אלעזר ביום בו ירדה עליו כה־לונה זו, גם אם מבחינה נפשית היה צריך להיות מוכן לה, אבל כל אלה אשר החרו החזיקו אחריו בפחות חריפות וביותר חריפות, צלה עשו שירות רע לענין. ובייחוד חרגה מן המסגרת תגובתו של מי שהיה מזכיר ההסתדרות מר יצחק בן אהרון, זה שוב התיר את הרצועות לכתנו התדה בהער. ולא רק הוא, גם מזכיר כפיים לא גילה אותה מדה של ריסון כלפי פסק דין זה של ועדת החקירה, כיון שלא תאם את הלכי הרוח המפלגתיים שלו.

החומרה שבתגובות אלה הוא בכך, שהם מבזיזים את הוויכוח על מחדלי המלחמה. דבר שהיה רצוי לסיים אותו בכל בהירות. ישראל זקוקה עתה לתקופה של שיקום. שיקום זה לא יושג כל עוד מהלכים על האוכלוסיה רוח נכאים ומגבירים את חוסר האימון. נתגלו מחדלים חמורים שעליהם ידענו קודם לכן, עתה אישרה הועדה את הדברים. המחדלים היו בתחום הצבאי, ועוד מוקדם לדבר על ימי הלחימה הראשונים. כל עוד לא גבזה הועדה את דבריה. אנו מגבילים את עצמנו לכלל ההנחה כבו נכשל המודיעין כשלון חרוץ, למרות שהיו בידיו כל אותם סימנים אשר היו צריכים לעורר אותו, נכון שהדרג המדיני היה צריך להיות נוהג ביתר תחושת אחריות וביתר זהירות, אך אין זה פוטר את הדרג הצבאי מאותה מידה של אחריות ישירה, כיון שבסופו של דבר הטעות שלהם היתה טמונה ביסוד הטעות של אותה קבוצת

(המשך בעמוד ד׳)

ר/א אלעזר בתגובה לדו"ח: אני משוכנע שנעשה לי עוול

תגובת הרמטכ"ל על דו"ח ועדת אגרנט

גבירתי ראש הממשלה,
זה עתה קראתי קריאה ראשונה את דו"ח הועדה.

אני משוכנע שנעשה לי עוול. אני מקבל באבל את סמכותה המקיפת של הועדה להטבתי, אביא בפני כנן לדרג נמא.

הועדה קבעה שלפי נתונים שהיו בידו חייב היה הרמטכ"ל להמליץ על גיוס מילואים חלקי בשעות הבוקר המוקדמות של יום הכיפורים עוד בראשית השבוע שקדם למלחמה, כדי לקיים את היחס הנכון בין כוחות האויב שהיו בגבולות ללא השריונים שלנו, לבין כוחותינו.

אני קובע: גם בתקופה שלפני היותי רמטכ"ל וגם בתקופה שלפני היותי רמטכ"ל לא קיים מדיל את היחס הנכון בין כוחות האויב הצריכים לבין כוחותינו בתוך שירות סדיר בסיסית שהיו ידועים לכל הנהלים האחראיים, בין הצאר היתה המתבססת על התרעה מודיעינית.

הפעם, לא היתה התרעה כזו — הועדה לא קבעה שהיתה אפשרות.

אני כופר בקביעת הועדה "לא היה בנה התכנית הנגה בעובדה כראוי לפרטיה לבליה שהכוח הסדיר יעצור לבדו התקפה כוללת של האויב בחזית המצרית ובחזית הסורית בעת ובעונה אחת". האמת שהיתה התכנית כזו בפיקוד הצפון ובפיקוד הדרום. התכנית היתה ידועה ומתורגלת גם בדרגים הגבוהים.

אני כופר בקביעה ש"לא ניתנה באותו בוקר הנחיה ברורה לאלופי הפיקודים" האמת היא כי בנוכח להבנים האופרטיביים המוכנים מראש, הנחיתי את שני אלופי הפיקודים בבוקרו של ה־6 באוקטובר ואף דיברתי אתם לפגישה בצהריים בבירת לוודא את היערכותם לקראת ה־עדה שלכם אינה בהירה דבר על ההנחיות שנתתי לאלוף פיקוד הנפה, שלבהירות שהן נתנו לשני אלופי הפיקודים באותה עת.

אין זה תפקידו של הרמטכ"ל, ואף אין ביכולתו, להיכנס לפרטי פרשים טקטיים. אני מעיד כי בהיותי אלוף פיקוד הצפון בשנת 1967 הגשתי לרמטכ"ל דאז תכניות כלליות ולא קיבלתי הנחיות מפורשות — לא

להגנה ולא להתקפה.

אני כופר בקביעת הועדה כאילו התחלקת בינך לבין שר הבטחון, ביום ה־6 באוקטובר 1973 היתה בענין הכוחות הדרושים לצורך בהגנה כאשר אני כאילו דרשתי בהזית כוחות רק בגלל הצורך בהתקפת נגד. הצעתי לגייס את כל הצורך בגלל את פן התפישה הפילוה בדבר הצורך בהתקפה בהיות למלחמה, כי אשר התקפת הנגד הן חלק אורגני של תכנית ישראלית, הבעתי זו בריזונה שלא היה לי "בכתחין כתפרו ביכולת צה"ל להעין בכל הנסיבות התקפה כוללת של האויב בשתי החזיתות באמצעות הכוחות הסדירים בלבד", כדברי הועדה, והיו עצמה בלתי בבכשת להולים, בשלב לא אמרתי ואשבתי כך אריכו: דברים הבזבים באלה.

אינני יודע על מה הועדה מבססת הנחה זו.

הצעתי לגיוס מילואים בהיקף גדול יותר, אשר אושרה על ידי ראש הממשלה הבכיר ההרשם נתבקשה היתה בדיעה למהלך המלחמה, ואלמלא התקבלה היה גורם אפיץ יותר לאחרי בפיקוד צפון.

אין כל אמת שהרמטכ"ל המתין להכרעה של ראש הממשלה בשאלת גיוס בלוא מערך המילואים. שר הבטחון לא אישר כל גיוס מילואים באותו בוקר. אישור הגיוס נעשה לאחר מכן אצל ראש הממשלה ובד בסים הצעתי.

אני כופר בגישה הבסיסית שהוצעה נקמה בנושא התיזמי המכוחית של שר הבטחון והרמטכ"ל, גישה בלתי נכונה זו הטעתה את הועדה. במציאות, בפועל, שר הבטחון היה מכר כית אינסטנציה מעל הרמטכ"ל ד־תבאו למאיוצני כל התכניות המבצעיות ולכל הפעולות המבצעיות לפני המלחמה. רק במלחמה עצמה הזיל שר הבטחון באיפון בצבאי להוות מב־כות אופרטיבית.

אינני מקבל את קביעת הועדה שהרמטכ"ל לא עשה מאמץ של ממש להגיע להערכות כמפקד משלהי, על סבך מידע שהיה ברשותי לא יכולתי להגיע להערכה שונה מהערכת אמ"ן. רק בוועדת החקירה הובא לידיעתי בעל עליך הערתי שלא ידעתי על קיומו ואם ידעתיו יתכן והיה מד־

באופן להצגת מצב שונה מהתרעות אמ"ן, כפי שאכבם קרה בחודשים אפריל — מאי 1973.

אני כופר בקביעת הועדה שהפקתי "מתבונן בתקפות הנגד במקום להרהר לקראת בשכבות הגיבה הר הפתעה". אני עסקתי בשני התהליכים ויחד זה הפקודי להנחיות הצויד את צה"ל כמה שלבים קדימה, וכך עשיתי במשך כל המלחמה.

נשגב מבינתי מדוע סבורה הועדה שהייתי צריך להגיע למסקנה שיש לגייס מילואים ביום 5 באוקטובר 1973 ואילו שר הבטחון לא היה יכול להגיע לאותה מסקנה, בעוד שעמד לרשות שניהם אותו מידע, וכאשר לא היה איש במטכ"ל אשר חשב אף הציע לגייס מילואים, אין זאת אלא שהועדה לא התייחסה אל שנינו באותה

אמת־מידה.

אף ביטויאות המיוחסות לי אף לא אחת היכולה להוות סיבה לכה שארע ערב המלחמה. אך הועדה קובעת שהביעים עולה על פי כל אחד ממה היתו מביעים למסקנה שאלת הנצבל, אלא משלים המצבר הוא אצר הביצוע לפני.

דו"ח הועדה מתעלם מפעולתי והוטבי כרמטכ"ל עד המלחמה ובעצמתי בבבחן העליון של רמטכ"ל — הוא העבודה במלחמה.

אני מאמין שהטעויות המיוחסות לי, והמשקל המיוחס להן, אינן מצדיקות את המסקנות החמורות שהסיקה הועדה להתהבר אך לבררות זאת. בעקבות דו"ח זה, איני רואה אפשרות להמשיך בתפקידי כרמטכ"ל של צה"ל ומבקש לשחררני מתפקידי.

שרון: צה"ל יתגבר על המשבר שפקדו

„המשבר הוא בצמרת הצבא, ומאחר שצה"ל הוא צבא העם ועם ישראל הוא עם גדול, אין לי ספק, שצה"ל יתגבר על המשבר שפקד אותו" — אמר ביום ג' בערב ח"כ אריאל שרון, בתגובתו על דו"ח ועדת אגרנט בראיון לרדיו.

„לא הופתעתי, העדכתי שכך יהיו המסקנות. מה שיש לי לומר — הבעתי כבר בעבר, ולא הייתי רוצה להוסיף על כך עכשיו. כשקראתי את הדו"ח הרגשתי צער עמוק על כך, שהגענו למצב הזה", אמר.

הוא הוסיף, כי צה"ל הצליח במלחמה הקשה ביותר שעמדנו בה, והוא מאמין שיתגבר גם על המשבר הזה. צה"ל הוא צבא מצוין. יש לו מפקדים מצויינים בכל הרמות והדרגות וחיילי משימה אחראים. הצבא כפי שהוא לא יפגע בנושא זה. „צריך לומר את האמת: אפילו אם היא קשה, אך כן צריך, שהדברים שקרו הם תוצאה של דבר אחד, אלא הם תוצאה של התפתחות, ובנדבא זה דיבר עבר. (ע)

השר שמטוב — בצאתו מישיבת הממשלה

שר הבריאות ויקטור שמטוב אמר לכתב „ידיעות ישראל" בצאתו מישיבת הממשלה, כי הממשלה קיבלה בצער את הודעתו של הרמטכ"ל והוא מבקש לשחררו מתפקידו. אשר ליתר המפקדים, אמר השר, הממשלה עוד דנה ותביא תוכן בישיבה הקרובה.

בתשובה לשאלה בקשר לאחריות המיניסטריאלית, אמר השר שמטוב כי הממשלה תמסור הודעה בכנסת במושבה הקרוב. (ע)

ראש הממשלה לאלעזר: היית ותשאר בתולדות ישראל מפקד גדול ומהולל

הממשלה דנה בישיבה שלא מן המנין בדו"ח החלקי של ועדת החקירה — מלחמת יום הכיפורים.

שר המשפטים ניתח את הדו"ח והתקיים דיון ראשון בהמלצות הועדה.

הרמטכ"ל, רב אלוף דוד אלעזר, קרא בישיבה את מכתבו לראש הממשלה ובסופו ביקש לשחרר אותו מתפקידו. הממשלה נענתה בצער לבקשת הרמטכ"ל.

בתגובה על דברי הרמטכ"ל אמרה ראש הממשלה: „מבלי שאקח על עצמי לשפוט על ההמלצות השונות של הרמטכ"ל לגבי דו"ח הועדה, ואני בטוחה שאני מדברת בשם כל אחד ואחד, ובעיקר בשמי, הנני רוצה כי תדע: הצער על שהגענו לכך הוא עמוק ואמיתי. איש מאתנו לא ישכח ולא ירצה לשכוח את תרומתך לבטחון המדינה במשך עשרות בשנים, עד גמר המלחמה האחרונה ועד בכלל על תוצאותיה.

אי אפשר לשכוח שאתה פקדת על שיחרור חלק חשוב ויקר של הארץ מאימת ההפגזות הסוריות, פיקדת בשנת 1967 על כיבוש רמת הגולן. ראינו אותך כל ימי מלחמת יום הכיפורים, עד הסוף. שמענו את ההצעות שהבאת בשעתו להכרעת הממשלה. לכמה מהצעותיך, ללא כל ספק, היה משקל גדול בהכרעות תוצאות המלחמה, הופעת בפני הממשלה לעתים קרובות מאד. היתה תמיד הרגשה בממשלה: אשרינו שכזה הוא מפקד צה"ל.

בשעות אלה, שאין קשות מהן בשביל איש כמוך, אני רוצה כי תדע כי לב כל אחד ואחד מאתנו אתך.

היית ותישאר בתולדות ישראל מפקד גדול ומהולל".

אשר ליתר נושאי התפקידים בצה"ל, בהם דן דו"ח הועדה קיבלה הממשלה את המסקנות שבפרק ד' של דו"ח הועדה. על יתר המסקנות וההמלצות של הועדה תדון הממשלה בישיבה נוספת.

הוחלט כי הממשלה תבקש מיושב ראש הכנסת לכנס את הכנסת בחול המועד פסח לשמיעת הודעת הממשלה בענין הדו"ח החלקי של ועדת החקירה.

הממשלה רשמה לפניה את הודעת שר הבטחון כי מינה את ראש אג"ם, האלוף יצחק חופי, לממלא מקום של ראש המטה הכללי.

שר הבטחון מסר על שיחותיו בוואשינגטון.

השר מ' חזני מסר בראשית הישיבה בהתאם לסעיף 21 (א) לחוק יסוד: הממשלה, על כוונתו להתפטר מהממשלה והגיש כתב התפטרות לראש הממשלה.

בגין: האחריות העליונה היא על הממשלה

מנהיג הליכוד ח"כ מנחם בגין הגיב ביום ג' בלילה על דו"ח הביניים של ועדת אגרנט באמרו: לגבי שקיעתי בקביעתה את הדו"ח יש לי לומר, כי לפי דו"ח זה ובעיקר לפי הדברים שבסעיף 10 — האחריות העליונה היא על הממשלה".

מר בגין הוסיף, כי סיעתו תסביר דבר זה בפני הכנס המיוחד של הכנסת סיעת הליכוד ושיתקיים בימים הקרובים. „את העקרון של האחריות הפרלמנטרית הציבורית הכוללת של הממשלה, נעלה בפני בית הנבחרים והציבור כולו" — אמר.

באשר להמלצת ועדת החקירה, לפטר לאלתר את הרמטכ"ל, אלוף זעירא ואלוף גונן, אמר מר בגין, כי דווקא ברגע זה עלינו לזכור כי מדובר בחיילים ותיקים ולוחמים, במפקדים רבי זכויות בעבר, וכי אלו הם טרגדיות אישיות שהן חלק של הטרגדיה הלאומית אשר שמה במלחמת יום הכיפורים. (ע)

תגובת ח"כ שמואל תמיר

ח"כ שמואל תמיר, מראשי הליכוד הגיב בלילה על דו"ח הביניים: אשר לאחריות הצבאית, הועדה קבעה ממצאים על יסוד לימוד מדוקדק בחומר, הממצאים שהיא קבעה לגבי הקצונה הבכירה הנוגעת לענין — תופסים ומחייבים.

הועדה הצהירה מפורשות שהיא אינה לוקחת על עצמה את התפקיד לקבוע דבר בנוגע לאחריות המיניסטריאלית, אולם אנחנו כנבחרי הציבור בכנסת — זהו תפקידנו הראשוני.

הועדה קובעת כי הרמטכ"ל והמפקדים הבכירים אחרים עשו משגים חמורים. מי אחראי לכך שכך פעלו הרמטכ"ל, שכך פעלו קצינים בכירים אחרים? מי צריך להיות אחראי בפני הכנסת, בפני הציבור, בפני העם? — יש רק תשובה אחת: הדרג המיניסטריאלי, לעניות דעתי, הממשלה כולה, לרבות שר הבטחון, האחראי הישיר לצה"ל בפני הממשלה והכנסת, וראש הממשלה אשר נושא הבטחון היה הנושא המרכזי בעיסוקה, יחד עם שר הבטחון.

הממשלה באותו זמן, אינם ראשים לראות עצמם פטורים מכל אחריות. אם השתתפו בדיונים, הם אחראים, אם לא שותפו, הם אחראים עוד יותר, כי צריכים היו להתריע על נוהג פסול של מסירת כל האחריות לקומץ שרים שהוא בלתי מוגדר בשום חוק או תקנה. ספק אם יכול עתה לבוא שר בכפיים ולראות עצמו מאשים את זולתו בממשלה, תוך שהוא פוטר עצמו מכל אחריות. הממשלה כולה נושאת באחריות לכל מה שאירע, במידה זו או אחרת.

— * —

בעיני עצמו

ידיבין המשפטים של דיין, אינם צהליים על דו"ח ועדת אגרנט. העתון „דבר", שעורכו בין השאר, לשבש שפשר גם למר דיין — יוצא אתמול בחרי אף נגד ועדת אגרנט ומאשים אותה בצורה קשה, על כי פטרה מאחריות את השר דיין: כתבו, כי גם שהן זה נגנה עם אלה שהתהלכו עם ציפיה מראש מה בדיקת הועדה להחליט, תוך המלמת כי יקבעו עמדתם לגבי אובייקטיביות הועדה לפי מה שתפסק: האשים את דיין, תהיה זו ועדה מוכבי המוכח — תמיה ועדה רעה...

כמו השתתף כך גם ח"כ אריה אליאב, ה„אופוזיציונר" של דיין ושל ראש הממשלה הגיב מיד עם פרסום הדו"ח, „הוא לא מעניין אותי... יש לי מסקנות משלי..." מר אליאב, גדול מאד בעיני עצמו. המדינה כולה מאד התעניינה בדו"ח, והגדות ישבו ולמדו את מסקנותיו והמלצותיו. הוא אינו זקוק לזה, הוא יודע מראש, יש לו „מסקנות משלו". הללו ידועות ברבים. הביעה דין ללא ידיעת עובדות בסיסיות: הכל בשביל להשיג מטרה פוליטית בשל עצמו. אין איש חולק על זכותו של אליאב להחזיק בדיעה פוליטית כשלו ולשלול דיעה פוליטית של זולתו. זו זכותו של כל אחד. מה שלא שייך להוכעה של זכויות, הלי זה ענין של עובדות, שאינן מתחלקות לפי נטיית הלב של כל אחד, אלא הן מציאות. נהה, שהכל חייבים להתחשב בהם. להאשים אדם בהאשמה בלי להתחשב בעובדות — זוהי שרירות לב שאין דוגמה לה.

מר אליאב רואה הכל בעיני עצמו. מעצה גאוה. חמישה אישים בכירים בועדה, גובים עשרות עדויות, יושבים כמאה וחמישים ישיבות, תוך קריאת אלפי מסמכים — כל זה „לא כעניין", רק התריצה האישית, היא שקובעת: זה, כבראה, אופיו של צדק שמאלני חגיגות.

הרצוג: טרגדיה לאומית ואישית במסקנות הועדה

„הסיפור בו עסקה הועדה היא טרגדיה לאומית גדולה, ומסקנות הועדה הן טרגדיה אישית לשורת קצינים שהקדישו חייהם להגנת ארצנו ובחלקם ניהלו קרבות מזהירים בחרוף נפש במלחמות ישראל" — אמר ביום ג' בלילה אלוף (מיל.) חיים הרצוג ב„ידיעות ישראל".

מר הרצוג הטעים כי האשם העיקרי בה הוא השיטה. נוצר מצב לפיו, כפי שציינה הועדה, התקיימו דיונים בעניני בטחון בגופים אד־הוק ובמרוחת והבן לא היה גוף כסדור וממוסד שידון בהערכות הבטחון ויהיה מצין ביקורת על ההערכות המוגשות.

לא יתכן כי שיקולים קואליציוניים ואחרים יקבעו לגבי הרכב גוף כזה, אשר חייב להיות מצומצם ויעיל.

הדו"ח מבליט את העובדה כי אין גורם שני במדינה המסוגל ומוסמך לתת הערכת מודיעין כך שניתן לקבל לפחות שתי דעות שונות. בעולם הרחב מקובל שאו משרד החוץ או המוסד המרכזי למודיעין מסוגלים אף הם להצייד מודיעין ולהוות גורם מבקר ומתחכה. המסקנה המוזכרת בדו"ח מצד המודיעין היא תוצאה מכך שהמודיעין פסק — ולא היה מי שיערער.

לי נדמה כי נוצר בשנים האחרונות טשטוש בסמכויות ובמעמד, עם הכבדה ההולכת וגדלה על הרמטכ"ל וראש אמ"ן, בעיקר בשעות חירום. שניהם חייבים היו להתרכז בנושא הצבאי מקצועי אולם הם נאלצו בשנים האחרונות להופיע באופן קבוע בישיבות הממשלה וועדת החוץ והבטחון וכו'.

בן גוריון אף פעם לא הסכים שראש אמ"ן — לפחות בזמני — יופיע בפני הממשלה או ועדת חוץ ובטחון. בן גוריון ראה עצמו אחראי לדווח להם.

מי שהוכר לגבאי בדו"ח יוצא לבטח את המסקנות — אך אין זה העיקר. השאלה החשובה היא האם מבחינת השיטה וסדרי הבימשל שליקויתם הובלטו בצורה כה בוטה בדו"ח — נוציא את המסקנות. (ע)

פרס: אין מוסד שאפשר לערער בפניו על המסקנות

„כשהרמטכ"ל ביקש לשחררו מתפקידו, נתקבל הדבר בצער רב על ידי כל חברי הממשלה. לגבי הרמטכ"ל קיימת הערכה כללית של הממשלה על התפקיד שמילא במלחמה" — אמר ביום ג' לאחר חצות שר ההסברה ש. פרס בראיון בטלויזיה.

הדובר הוסיף, כי הדבר בא לידי ביטוי גם בדברי ראש הממשלה גב' גולדה מאיר, שאמרה לרמטכ"ל: „בשעות אלה, שאין קשות ביותר לאיש כמוך, אני רוצה שתדע כי לב כל אחד ואחד מאתנו אתך. היית ותישאר בתולדות ישראל מפקד גדול ומהולל".

מר פרס ציין, כי הותחע מעצם קבלת הדו"ח במועד זה הוא לא ידע על כך מראש, שכן הדבר נשמר בסודיות. הדובר הסביר, כי הדו"ח שהגישה הועדה אינו דו"ח ביניים, כי אם דו"ח חלקי, ויש הבדל ביניהם. דו"ח ביניים עוסק בהמלצות ביניים, ואילו דו"ח חלקי הוא דו"ח סופי לגבי חלק מהדברים, ומגישים אותו רק כשהוא מתקבל פה אחד.

הועדה היא בעלת אופי מעין שיפוטי, ויש כאן יותר ביטוי של הזרוע השופטת מאשר של הזרוע המבצעת. הועדה אומרת, שיש ענינים רבים ובכדים, שלגביהם תגיש מסקנות, והמסקנות שהגישה הן מעין מימצאים משפטיים.

יש למסקנות גם משקל מוסרי ומשקל משפטי, ואין מוסד שניתן לערער בפניו על מסקנות אלו, וגם לא הוצע הדבר. לכן המסקנות הן סופיות מבחינה משפטית, אמר.

להלן ציין, כי הדו"ח מחולק ל־2 חלקים עיקריים, והפרק הרביעי עוסק במסקנות לגבי אנשים. המסקנות מדברות בעדן. יש פרק אחר, שמדבר על סדרי העבודה של הממשלה, כגון ועדת שרים לעניני בטחון או הקמת מחלקה באמ"ן. כיון שבנושאים אלה תצטרך הממשלה לדון בישיבותיה הבאות, הרי היא בודאי תקיים דיון מקיף ויסודי, כדי לראות מה צריך ליישם ומה צריך להוסיף להמלצות הדו"ח.

הרמטכ"ל רב אלוף דוד אלעזר.

באשר למשמעות המדינית, ובכן המסקנות של הדו"ח אינן עילה לערעור היציבות של הממשלה בישראל. אין סיבה למשבר ממשלתי והממשלה בראשות גולדה מאיר, שזכתה לדברי שבח בדו"ח, קמה לאחר הבחירות, זכתה לאימון הכנסת והוכל עכשיו להתפנות להתמודד עם הבעיות הקשות והמטרידות של המדינה.

נבון: ועדת חוץ ובטחון תגיש לממשלה המלצות

יו"ר ועדת החוץ והבטחון ח"כ יצחק נבון אמר בלילה לכתב „ידיעות ישראל", כי הועדה תשב ותדון בקרוב בדו"ח הביניים של ועדת אגרנט והוא מניח כי היא תגיש לממשלה המלצות אשר תובאנה בתוספת.

מר נבון אמר כי הדו"ח חשף אמיתות כאובות מאד אבל כשהוא עושה זאת הוא גם מטהר את האוירה „ולאחר ניתוחים קשים שאולי נצטרך לעשות — אני מאמין שגם יפתח פרק חדש של הבראה והחלמה.

הדו"ח אישר את מה שכולנו ידענו, כי בהתחשב בתנאים הקשים בהם נכנס צה"ל למערכה, הרי היה זה באמת נצחון מזהיר" — אמר יו"ר ועדת החוץ והבטחון.

תגובת אהרון ידלין

מזכ"ל מפלגת העבודה הגיב בלילה ב„ידיעות ישראל" על דו"ח הביניים: עד כמה שהתרשמתי מהדו"ח, הרי המחדל הוא מה שמכונה המחדל היה כנראה בעיקרו מודיעיני, ועל רקע הצירה המודיעין נפלו גם כנראה מגרעות ותקלות בקרבות של הצבא הסדיר.

עם זאת, הרגשתי היא שהחששי שמעיכו את הדין בחומרה יתרה עם

תגובת לובה אליאב

ח"כ לובה אליאב הגיב בלילה על הדו"ח: עם כל הכבוד הראוי לועדת אגרנט הכרתי כי העם בישראל יבחין מיד אבחנה ברורה כי הועדה התמקדה בדיון בנושא האחריות הצבאית ולא נכנסה כלל לדון בנושא האחריות הפוליטית והמיניסטריאלית, ובצדק נהגה כך הועדה, כי הדבר הזה לא היה כלל בסמכותה.

בנושא האחריות הצבאית עשתה הועדה עבודה חשובה מאד ויש לקוות שהממשלה תסיק כדי מסקנות ותני־חיבים נבחרי ואנשי הציבור לדון בכל ההוצעה בנושא האחריות המיניסטריאלית.

שורש הרע הוא בשאננות שפקדה אותנו עוד הרבה לפני המלחמה הזמן והוסמכו קו לא פעלו למוטבם וכשאגענו ביום הכיפורים לבשר — הוא היה שורק.

מכאן, צריך הרמון בממשלה. על כך חייב אותו צוות בכיר וכתשל, שאויש את הממשלה הקודמת ומאייש אותה לצערי גם היום לתת את כלוא קניין הפוליטי ולהסיק מסקנות — להתפטר.

מסקנות ואנשים

ההפתעה היתה גבוהה לגבי פרטים היה בועדת החקירה לענין מחדלי המלחמה. כמעט עד לשעת הפרסום נשמר הדבר בסוד ורק מעטים ידעו על הוראתה הצפויה להותיע, בבהירות ובמהות מהמאה, דראכה שהיתה גורלית של אנשים שבמשך שנים רבות מילאו תפקידים בכירים ביותר בצבא.

אי אפשר, למרות חומרות האשמות להתעלם מן הצד האנושי שבפרשה זו. כאשר רמטכ"ל מסיים תפקידו בצורה כפי שמסיים זאת דוד אלעזר, אפשר שקצינים בכירים נוספים פרשו מצבא בנסיבות לא נעימות, אלא שהכביד לא חלים הדברים החזקה, ואילו במקרה זה בעיצה הדבר בצורה פומבית לעין כל הציבור, כפי שהתחייב הדבר מן העובדה של מינוי ועדת חקירה ממלכתית, שאינה יכולה לפעול במסקנותיה בחשאי, אלא עליה לעשות זאת בצורה פומבית כדי שהציבור יהיה משוכנע בבדיקת פעולותיה ללא משוא פנים.

אבל, גם אלה שבטוחים כי הועדה היתה לנקוט בכל חומרת הדין, אינם יכולים להתעלם מן הבחינה הטראגית שבצורת פיטורי אנשים אלה מצה"ל. סביב טעות יסודית החבר־הובבה מערכת שלמה של מחדלים. לעיירות לשירות פעולה הסתיימו בצורה טראגית, אי אפשר בשום פנים להתעלם מן האספקט הזה של הנושא.

— * —

החולשה האנושית בהתגלותה

אותה קבוצה של אנשי מודיעין, שבמשך כתב כל מה שמכונה המחדל, רצתה, ללא ספק, להצליח בתפקידה, רצתה לעשות הכל כמיטב יכולתה. הטעות שלא קרה הדבר כך, אינה נובעת, כמובן מרשעות, היא רק בלשורת התשפט את המעילות האנושיות והחולשות האדם.

קבוצת המודיעין היתה שבויה בדיעה כשויית ולא היתה מסוגלת לראות ביצהו בפל לפני השעה. הבאה לצבנה כלל, כי הערבים לא יצאו למלחמה לפני שהיה להם השיבה הולבה לגבי העליונות על חיל האויר הישראלי. עוד קבעו כלל: כי המצרים לא יצאו למלחמה בלי סוריה, ולהעתב, תקיפת עדיין לא היה מוכן לכך ששתי מדינות ערביות אלה יפלו כבר לשתף פעולה בצורה כזאת. שתי טעויות איומות, טראגיות. אם כי תוך סיכופן על הערכות שכבה הדשים

מיום ליום

לפני כן הוכיחו את עצמם. קשה זכור גיבש לעצמו הערכה אחרת. הקצין שמצליח מחק את אחריותו של זה, הרי זה ממש טראגי, עד כמה עלול האדם להיכשל כשהוא נלכד בהתרכזות העצמית או בסירובו לשמוע דיעה אחרת, אפשרות אחרת.

מסביב להם נבנית כל הטרגדיה. אין כאן שאלה של משחק ב„אילו"; הכל יכול להיות אחרת. אם אדם לא רק יודע להכיר בערכו, אלא גם יודע להודות בחולשותיו. אם דיהוית המודיעין לא היו כה בטוחים בעצמם ולא בנויים רק על יסוד של קונצפציה האוכרת קביעה אחת, הכל היה שונה, הכל היה אחרת. ראש אמ"ן לא היה כה איתן בהערכותיו. הרמטכ"ל לא היה בוטח הכל על זה. שר הבטחון לא היה מקבל רק דיווחים מרגיעים, ובמילא לא היה חושב כי אפשר לנהוג בשאננות.

זוהי עוצמת החולשה האנושית, שבהתגלותה ובהתגשמותה, — היא כה טראגית, כה מזעזעת.

— * —

אחריות הממשלה במישור הממשלתי הפרלמנטארי

נמנעה הועדה מהשעת המלצה אישית, אך מעצה הודה לומר בכך, שהממשלה, כ ו ל ה יצאה נקיה מהדו"ח זה. אולי, אדרבא, בתהגוית של מיליבל שלקחה על עצמה, בהעדרון כל בעיה דרך מסיקויים של ישיבת במטבחון תויטחה ולא נצהה במבכשים המוריים, שאלמלא הם, אפשר ופני המלחמה היו אחרות לגמרי.

כתוצה הדבר, כי הרף הממשבה התמר ובאי קום ועדה מצומצמת של שרים לעניני בטחון, צמחת הממשלה דוקא בימים אלה להזור על אותו מיעבה, להפוך את הממשלה כולה לוועדה כזו, או, לפחות, לשכות ועדה בת 15—16 שרים, התיפכת כאליה לגורם בלתי מסוגל להיהל כל צבירה ובחזיר שוב את ה„כדור" לדיוני „מטבחי" אשר הועדה כגבירה ואת ב„פורום אד־הוק".

אישית פטרה הועדה את שר הבטחון ואת ראש הממשלה כשאכות, אך הממשלה כולה, לרבות אלו אישים אלו יוצאים אשמים מנקודת ראות זו. הממשלה, כסמכות עליונה בהדיבה ובפקודת על צה"ל כולו בגוף, לא הוצה ואינה ערוכה גם כיום לתפקיד זה. שרים שישבו ב־

שופטת ב...
התנהגות...

هكذا من الأصل

ליל הסדר הארוך

(המשך מעמוד ד׳)

ביהפרע יעבור לילין צבאי עוד הלילה.
רק חמש סיגריות ורק כוסית אחת של וודקה? יש להם הרבה יין, הם מחביאים, ניקח בעצמנו.
נהימה עברה בין החיילים.
הזקיף הוריד את רובהו, בקימת המנצל בשמשה הוטיב: כי דבר עכשיו יצעד שני צעדים קדימה, מיד!
חייל יצא מן השורה השלישית, נעמד דום, אני אמרתי ואני רס אדוני הקורפורל.
צמוד ליד הקיר, הקיר ההוא, ציווה הקורפורל.
הוא כיוון את רובהו לעבר החייל, שהחייל התחיל לרעוד: אני רק אמרתי, אני רק, הבול עלי, הקורפורל, אני התנדבתי, — —
הרב ניגש אל הקצין הזוטר, הניח ידו על הרובה ואמר ם:
האם מותר לי לומר משהו לחיילים?
בבקשה אדון ראבין!
חיילים אמיצים, אמר הרב, אתם הולכים לשחרר את פולין, היהודים מעוניינים שפולין תהיה חופשית, גם החיילים היהודיים ים כעת בחזיתות שונות לכל אורך הגבול, אני הצעתי למפקד כל יכולתנו לחיילים האמיצים המוכנים להקריב את נפשם של המולדת, אתם חושבים כי חמש סיגריות זה מעט, נכון בוודאי שחמש סיגריות זה מעט, אבל עכו תחשבו כמה חיילים, וכמה עוד יבואו במשך הלילה לכאן כדי לצעוד לעבר בריסק את אותה, האם לא יהיו אלה ביחד כמה אלפים? חושבני יותר, אתם יודעים כי אספנו ככל מה שהיה בכל החנויות, יהודי נתן גם את כל הסיגריות שלו שהכין לחג, לא נשארה סיגריה אחת אצל שום יהודי, אנחנו מסרנו את כל המשקאות נויות וכל טיפה שנשארה אצל יהודי בבית, הובאה אלי, אם מאמינים אני מוכן לקחת כמה חיילים מכם ביחד עם הארון פורל וללכת לכמה בתים יהודיים שתרצו, כדי שתיווכחו כי את הכל, תכפילו בבקשה חמש פעם אלפיים, זה עשרת ם סיגריות, תכפילו כוסית אחת באלפיים, זה יהיה אלפיים ות, כמה זה בקבוקים, כמה הכוסות סיגריות הן, האם עשיתם החשבון? הנה החיילים אמיצים, החייל הזה לא עשה את בון, לפיכך הוא טעה, כל אדם עלול לטעות, מי שאינו טועה ו אדם בכלל, הוא מלאך, ואנחנו איננו מלאכים, נכון, לכן מבקש, בישועתכם וברשות המפקד, לשחרר את החייל הזה עוד אלא שיקבל את מנתו כמו כולם וילך לו ביחד עם כולכם יר את פולין.
היתה דממה במשך דקות ארוכות, החיילים הביטו על הקורפורל, פורל הסתכל בחייל שעמד כולו רועד ליד הקיר.
נו? שאל הרב.
טוב, פנה הקורפורל לחייל, לך למקומך, הראבין הציל את, המפקד ציוה עלי לירות לא אוהרה בכל מי שיהפרע או ע לסדר החלוקה, לך בן כלבה!
החייל בא בסהרורי התקרב אל הרב, קד קידה לפניו, נשק ידו ונשקה. לא אשכח לראבין זאת, אמר בלחש.
שמחה גדולה היא לי, קרא הרב ופניו האירו, שמחה גדולה לי וגם אני לא אשכח את הנשיקה, בואו עכשיו וקבלו את ע לכם.
הם ניגשו שניים שניים, קבלו את הסיגריות, את הוודקה, זו יצעדו בסך הורה אל הצד המפקדה, במשך כל אותו לילה פו החיילים לבוא ולקבל את הסיגריות ואת הוודקה, הרב נו עמד באמצע השולחן, קבל את הכסף, לפעמים ליטף דו של חייל, החיילים קדו לרב או לא אמרו דבר, רק מעטים יו זועפים, אבל לא קבלו יותר.
היה זה ליל שימורים לכל העיירה, היה זה ליל שימורים בשביל הרב. היה זה סדר ליל פסח שלא עבר עליו דוגמתו כל ימי חייו.
בשעה ארבע לפנות בוקר הופיע פתאום המפקד, אחרוני ים קבלו את מנותיהם, הם הצדיעו לו בפחד והוא עבר ם כולו דהוס השיבות:
הכל עבר בשלום, ראבין?
כן, בפקודתך עבר הכל בשלום.
אבל לי שנאמת בפני החיילים.
ה מלים אמרתי, ואני מודה לאלוקים שזה עזר ולא היתה תקלה אחר כך.
אתה עייף מאד, ראבין, נכון?
נכון, עייף מאד, אבל נדמה לי שהלילה הזה לא יסתיים, כיון שגם האדון המפקד לא קבל את מנתו, הרי גם המפקד חייל!
וזה אשר הכנתי בשבילך, המפקד, ואני מבקש ממך לסיים הלילה הזה בכי טוב, ואנא בכל לשון של בקשה קבל את נה האישית שלי, אני איננו מעשן ואיני שותה שום משקאות, ויין לשבת.
הרב הוציא מן הארון הסמוך חבילה עטופה בנייר מבריק, יפה ומסרה למפקד, ושאל:
האם מותר לי, בנוכחותך המפקד לכבד גם את הקורפורל, עבד קשה מאד כל הלילה, לא טעם מאומה, הנהות לו שהוציא ההודך אל הפיעל כראוי, בשמור הסדר המוחלט.
המפקד פנה אל הקורפורל:
מגיע לך?
כרצונך המפקד.
קח, והזכור את הרב הזה, אני לא ראיתי רבנים כאלה. הוא את העיירה, אתה שומע, ראבין מה שאמרתי? אתה הצלת העיירה כולה, איני יודע כמה קרבנות היו נופלים, כי גם לא היה תכוה לעצור בעד המשתוללים, הודות לך הצלת עיירה, האם אתה האמר זאת ליהודים שלך?
לא, אדוני המפקד, לשם מה?
כרצונך, אמר הקצין, הסתובב ויצא את החדר.

ז.

הרב התיישב, אלמלא עמד כסא לידו בוודאי שהיה נופל על זה, הוא התיישב ובהה לתוך אפרורית הבוקר, צעדי החיילים זקו, העיירה היתה ריקה מאדם ומהחיילים. פה ושם נפתח
הלבנה עדיין הסתובבה, תשושה ומאירה בקוטי את עצמה. זה היה ליל סדר ארוך מאד, הרהר הרב לפני שנרדם בישבן וכסא.

סלון למחוכים בודאפשטי
תל אביב, רחוב יוסף שפרינצק 9 טל. 255904
בגדי ים
בדגמים חדישים
גם למקרים פרובלמטיים
חגורות מיוחדות קלות וקטנות נגד כאבי גב
חג שמח

„נתיב" בע"מ
ארגון נהגי משא
רח׳ חובבי ציון 42, פתח־תקוה טל. 914921
חג כשר ושמח

ישראל ירמוס ובנו
משרד לתיווך הותיק בארץ
(נוסד בשנת 1922)
מגרשים ✶ דירות ✶ עסקים ✶ פרדסים
פתח תקוה, רח׳ חובבי ציון 19 טל. 911488
חג שמח וכשר לכל לקוחותינו

הסתדרות צעירי אגודת ישראל באר"י
ההנהלה הארצית — סניף בני ברק

ביום שני א׳ דחוה"מ פסח בשעה 7 בערב יתקיים אי"ה בבית חברנו ר׳ משה חיים שנפלד רח׳ מירון 6 בני ברק.

מפגש חג

של יוצאי הנח"ל החרדי ומתפללי בתיכונ"ש של הנח"ל החרדי
לדיון על הגברת פעולות הרוחניות ועל בעיות הזמן.
בהשתתפות:
הרב **משה חיים קרלנשטיין**
רב בתיכונ"ש שבת אחים של צא"י
הח׳ **משה חיים שנפלד** חבר הועה"פ
החברים מוזמנים.

הסתדרות „בנות אגודת ישראל" באר"י
תל אביב והמחוז

הודעה לחברות ה„בנות"

ביום רביעי, ג׳ דחוהמ"פ, י"ח בניסן שיי יערך אי"ה
טיול ה„בנות"
(טיול מודרך)
לקבוצות כיתות ט׳ — י"ד (א׳ — ו׳)
היציאה בשעה 6.15 מהסמינר בית יעקב, תל אביב רח׳ ר׳ יצחק אלחנן 4 ואסוף ב־5 מהנהלה בבני ברק: „רובקה", „גן הראשי והרח׳ ר׳ עקיבא פנת רחוב חזון איש
המסלול: מצפה מעוזה, מערות בית גוברין דרך גוש עציון — לירושלים — הצילות מנחה ליד הכותל המערבי
יש להביא כ"ס — 13.— ל"י
בברכת פסח כשר ושמח ולהתראות
המרכזת

קפה „ניו יורק"
תל אביב רח׳ דיזנגוף 416 טל. 242530
אולמי „גיל"
פתח תקוה רח׳ נחלת צבי 31 טל. 911014
כשר למהדרין
משגיח קבוע
שרות אדיב
פסח כשר ושמח

י. לויט ובניו בע"מ
ת. ד. 157, פתח תקוה טלפון: 916135/6
יצרני
חוטי צמר מנופץ
יצרני
חוטים לאריגה
לסריגת מכונות
ולסריגת יד
מסיבים סינטטיים וצמר נקי
יצרני
שמיכות צמר מעולות
✶
יצואן מצטיין
✶
מוצרי הצמר שלנו מאושרים
ע"י המשרד הבינלאומי "תג הצמר"

הופיע דגלנו גליון מוגדל לחג הפסח
בתוכן:

על הפרק — באוהלה כוהנו — פרחים במקום פריחה	— ש. ס.
בעלי הספר הגדול הזה	— רבי מיכאל פיינשטיין
דרכנו בצל המעבר באגו"י	— הרב שלמה לורנץ
שקיעת האלים	— משה שנפלד
שבת קודש בווינה	— הרב ליפא ברנר
יחס המזרחי לחכמי התורה	— הרב אברהם וולף
בקריאת ספר — שירת שבת הדור	— א. ספרן
ביקורו של בן גוריון אצל החזון איש — מתוך ספר פאר הדור	
על ההחייג רבי יחזקאל לוונשטיין זצוקל	

דברי הספד הערכה: מאת הרבנים הגאונים
רבי אליעזר שך, רבי דוד פוברסקי, רבי שמואל רוזובסקי
רבי חיים שמואלביץ, רבי שמואל וואזנר, רבי ראובן גינצבורג.

התנועה דוממת	— משה חיים שינפלד
מצה שמורה (תיאור מהימים ההם)	— אלימלך שורץ
מיהו יהודי ומיהו חבר מפד"ל	— גרשון שטרן
עללות ירושלים שאין להם שחר	— בצלאל לנדוי
לחם מלחמת ד׳	— י. מ. גלייכר

בתנועה: הכנס הארצי של צא"י — ההלוואה הבנ — בחוג בני תורה — בכנר הנוער אור מצה — שבתות ישיבה בצאי בהוי"ל.
להשיג בסוכני העתונות
ובירושלים קיוסק גוורצמן רח׳ שפרצוב
ובבני ברק בקיוסק רח׳ ר׳ עקיבא בן חורש.

תכשירי
REVLON
כשרים לפסח

לשכת הרבנות
אשדוד

כ"ה ...

תעודת הכשר

הננו מאשרים בזה כי כל מוצרי חברת רבלון אשדוד, קבוצות התכשירים הר"מ, כשרות לשמוש בפסח:
לקוס לצפורנים והמסירי הפסול לצפרניים, שמפוים, תכשירי ... Moondrops ... Aquamarine ... Natural Wonder ... Intimate ... Tint Man ... Dual ... Colorsilk ... Balsamin ... Rub ... Ultima II
המוצרים הנ"ל של המשרדים ודרגונים בקבוצות הנ"ל במבא בלוה המשרדים של חברת רבלון.
אישור זה ניתן לפסח תשל"ד.

הרב ישראל אלינגר, רב העיר
הרב צבי אדלר, רב העיר

לוח המודיע

דירות ובתים

בירושלים

ביקוש דירות

✶ מחפשים דירה של 3 חדרים לי שנה בשכ"ח בהל ארזה, אחרי או ... קומה א׳ לפנות לטל׳ 524079.

✶ דרושה דירה גדולה בשכונה ... בגת 3 או 4 או 5 חדרים, ... לפנות לטל׳ 531838.

למכירה

✶ למכירה דירת 3 חדרים ... שכון אחריאל, טלפון 287306.

✶ בקרית משה למכירה 2 וחצי ... שלושה חדרים עם ארונות ... שלו ... 271989.

✶ למכירה 4 חדרים ... ברחוב ... ירושלים, לבוא בין ... 10—12 ... טלפון 781416.

משרדים

✶ למכירה ... 4½ חדרים ... 30 ... 130,000 ... 160,000 ... (בדמ"ש) ... 02-237226, 02-533597.

מגרשים

✶ דרושים ... לבנית ... 02-533597.

הודעות

✶ הבית ביקור חולים ע"י אגודת ישראל, חולים ... בבית ... אגודה ישראל, תל אביב, בהתאם להלן:
א. בית אגודה"י רח׳ ... 5, טלפון 222152, 236544 ...
... בית הכנסת הגדול ... ב. א. ב. ... רחוב ... 14, טלפון ...
... בין השעה 7—8 בערב ...

המקוואות הרש"מ תהיינה פתוחות בחג הפסח כמפורט
במוצאי יו"ט ... 6.30—7.30
המקוה ברחוב פינס 24
המקוה ברחוב ... 18
המקוה ברחוב יבנה 10
המקוה ברחוב ... 8
המקוה ברחוב בר כוכבא 52
המקוה ברחוב ... (רמת החייל) 8
המקוה ברחוב התחיה 4 (יפו)
המקוה ברח׳ עד׳ החייל 4 (יד אליהו)
בליל יום ראשון מוצאי החג בשעה 9 — 7.30
המקוה ברחוב בן יהודה 86 (איחוד שיבת ציון)
המקוה ברחוב בר כוכבא 52
המקוה ברחוב יבנה 10
המקוה ברחוב ... 8
המקוה ברחוב פינס 24
המקוה ברחוב עד׳ החייל 4 (יד אליהו)
המקוה ברחוב התחיה 4 (יפו)
המקוה ברחוב ... 8 (רמת החייל)

בבני ברק

להשכרה

✶ דירה מרוהטת ... 3 חדרים ... טלפון 787304.

למכירה

✶ דירה למכירה 3 וחצי חדרים ... ר׳ עקיבא 122 בני ברק ...

✶ דירה 3 חדרים ... בבני ברק למכירה — טלפון 03-795658.

שירותים

✶ ... 233008 233721 ...

מכירות וקניות

✶ ... בני ברק ...

✶ ... תל אביב רחוב אלנבי 110.

הצעות ובקוש עבודה

✶ דרושה מטפלת + עבודות קלות ... 755608 ... בני ברק.

✶ דרושה מטפלת ל־6 שעות ... בני ברק.

שידוכים

✶ ... ת. ד. 132 בני ברק.

✶ ... ת. ד. 211 בני ברק.

✶ ... 50 ... 6 ...

✶ ... 167180 ... 1148 ...

✶ ... 48—58 ... 357 ...

נסיעות

✶ ... בני ברק רח׳ רבי עקיבא 46 טלפון 784148.

תזמורת

✶ תזמורת „פאר" הרשמית ... בהזמנות: ביהלר, ר׳ עקיבא 66 ב"ב טל. 03-792669.

✶ כבוד הרב הראשי בת"א יפו הרב חיים דוד הלוי שליט"א ... יקבל בקורי חג בבית הכנ"ס הגדול „אהל מועד" רח׳ שד"ל 5, בימים: שני, א׳ דחוהמ"פ ט"ז ניסן ... מ־10—1.

✶ בימי חול המועד אפשר לבקר בבית הרב הראשי הגר"י פרנקל שליט"א בימים שני, רביעי וחמישי בשעות: 10—1 לפנה"צ, 5—7 אחה"צ.

ירקון טורס
רחוב הירקון 88 תל אביב טלפון 59604
מברך את כל לקוחותיו וידידיו
ביחד עם כל בית ישראל
בברכת
חג פסח כשר ושמח

אופטומטריסט
משה בן־ארי
יועץ לבעיות ראיה
מומחה לעדשות מגע
עברנו לרחוב ירושלים 18 ב"ב
בברכת פסח כשר ושמח

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

הופיע הקובץ השמיני של
בית התלמוד
עניני סוכה ושביעית שנתלבנו בכולל אברכים בית התלמוד — יד הרב מימון
בעריכת
הרב **שילה רפאל**

בתוכן: בשערי הבית / ש. ר. מצוה הבאה בעבירה / הרב שילה רפאל. שימור בשביעית / הרב שילה רפאל. תעשה ולא מן העשוי / הרב ישראל בוק. לשמה בסוכה / הרב אהרן בינה. מלאכה שאינה צריכה לגופה בשביעית ובשבת / הרב זאב נצל. לקיטה וחנטה למעשרות ולשביעית / הרב משה מרדכי גרוסברים. מצוות לאו ליהנות ניתנו / הרב יעקב וויל. תפיסת דמים בקדושת שביעית / הרב דוד זונאבנד. אתרוג של דמאי והפקר בשבת / הרב אשר זלצמן. מוקצה מחמת יום שעבר / הרב יעקב יוסף. פסל היוצא מן הסוכה ובדיני לבוד / הרב שמואל נויפלד. תרי הלכתא בהדי הדדי / הרב פנחס פלנר. בל תוסיף / הרב אברהם ירחמיאל פרידמן. עובר לעשייתן בברכת המצוות / הרב יוסף שמואל קריגר. לבוד להחמיר / הרב חיים רוזנצוויג. תעשה ולא מן העשוי / הרב יוסף שורש. פריסת סדין בסוכה ונוי סוכה / הרב יחיאל מיכל שטרן. ברכת שהחיינו בלולב / הגאון ר׳ שמואל מוהליבר זצ"ל.

המחיר: —.9 ל"י
מחלקת ההפצה

אנו חוזרים למסלול !!!

רוב קוי "אגד" יפעלו בתקופת חג הפסח עד 23.30

בירושלים יפעל השרות הפנימי במספר קוים עד חצות.

חדשנו את הסיורים לסיני לישראלים ולתיירים, וכן הופעלו כל יתר הסיורים.

בברכת אביב נעים, וחג שמח לכל נוסעינו

אגד, המובילה ליעדי עצמך

ברוב דחוק אישרה הכנסת בהצבעה טרומית את שינוי שיטת הבחירות

מאת סופרנו בכנסת

הצעת החוק להנהגת בחירות אזוריות בהתאם למדיניות „המערך" כי מעט שנכשלה בקבלת מכסימום פרלמנטרי מצלה של ח"כ הרב י. מ. אברמוביץ אולם המערך ואתו סיעת הליברלים, המרכז החופשי והתנועת אלוני הצליחו לבסוף לגייס אם כי בקושי את 61 הקולות של חברי הכנסת להעברת ההצעה לדיון מוקדם בוועדה.

ההצעה הועלתה לראשונה ע"י ד"ר מואב בתנועת אלוני, אולם באותה עת לא היה מספר מצביעים מספיק באולם, היא זכתה בשלושים קולות בלבד, וכך ירדה מעל הפרק לאחר מכן.

לאחר מכן עלה להוכן מר ג. יעקבי ונימק את הצעתו שתואמה מראש עם הליברלים להנהגת שיטת בחירות משולבת, אזורית-יחסית, לפיה יבחרו רוב חברי הכנסת בבחירות אזוריות, ומיעוטם בבחירות ארצית-יחסית.

אותה שעה הבחין ח"כ הרב אברמוביץ שעמד להציע להוריד את ההצעה מסדר היום, שמספר התומכים הנמצאים באולם המליאה היה פחות מ־61 ובאמצע עלה להוכן הח"כ הרב אברמוביץ לא לנמק את הצעתו ולהסתפק במשפט אחד „אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר היום". אילו היתה ההצבעה נערכת מיד היתה ההצעה יורדת מסדר היום, לפחות במשך השנה הקרובה בהתאם לתקנון, אולם מצליפי המערך הבחינו במצב, והחלו מירוץ מסחרר בחיפוש אחר חברי כנסת. מצליפי ה„מערך", הליברלים, המרכז החופשי הרשימה הממלכתית ותנועת אלוני, רצו במהירות למזנון ולחדרי הכנסת, כדי לחפש אחר חבריהם ולהבהיל אותם להצבעה כדי להבטיח את 61 הקולות הדרושים, נבחן ופרש נכנסו לאולם המליאה כשידיהם מורמות.

גם נשיאות הכנסת נטלה חלק במאמץ המערך ובמקומו של הד"ר מ. בן פורת שניהל את הישיבה, עלה יו"ר הכנסת ישראל ישעיהו, כדי להבטיח קול נוסף לתומכי ההצעה, ואכן, בקושי רב, הצליחו תומכי ההצעה להשיג 61 הקולות להעברת ההצעה לוועדה.

מעניין שהקול שהכריע את הכף היה דווקא קולו של ד"ר בנימין הלוי מסיעת „חירות" שהצביע בעד ההצעה בניגוד להחלטת הסיעה להצביע נגד. הוא ביקש להרשות לו להצביע בעד ואם כי הרשות לא ניתנה לו הרי הוא שהכריע בקולו להעביר את החוק לוועדה.

נפתח רשמית משרד „אל־על" בבוקרשט

חברת „אל על" פתחה ב־1 באפריל רשמית את משרדה שבבוקרשט, כאשר התקשורת הרומניים של העיר בו נכבאים משתתפיה של כל חברות התעופה.

בטקס הפתיחה נכחו שגריר ישראל ברומניה, מר יוחנן כהן, והראשי חברת התעופה הרומנית "טארום", מנהלי התעופה האזרחית ברומניה, ראשי הקהילה היהודית ברומניה בראשותו של הרב משה רוזן, אשר קבע את המזוזה. ראשי חברת התיירות „קרפטי טורס", כל נציגי חברות התעופה ברומניה, מנהל שדה התעופה של בוקרשט ומר "והמבאל" שרים סגבשיל „אל על" לבסתר.

היכנון המשרד נעשה על ידי משרד גדליהו בת"א. בכדי לתת למכרד אופי ישראלי הובאו כל החומרים והאביזרים מהארץ, וכן הושמו פיצלים מהבתים. עם גמר הבניה הפך המשרד לאטרקציה ארכיטקטונית בבירת הרומנית ותרפסודים ומהנבנים שם מביאים תלמידיהם ללמוד את תיכנון המשרד.

מיקומו של המשרד נותן לחברת „אל על" אפשרות לפתח ולהגדיל התנועה לרומניה הארץ היחידה באירופה המזרחית המקיימת קווי טיסה קבועים לישראל.

קו „אל על" לבוקרשט נפתח במאי 1968. בשנה הראשונה הובילה „אל על 7450 נוסעים ובשנים 1973—72 14 אלף נוסעים, היינו שהתנועה הוכפלה במשך ארבע שנים. מנהל משרד „אל על" בבוקרשט הוא מר א. עבדי.

הד היום

(המשך מעמוד ב')

שרים זו שנטלה על עצמה את האחריות להחליט כפי שהחליטה באותו יום חמישי לפני יום הכיפורים.

אחרי שהאישים בדרג הצבאי הסיקו את המסקנות, יש מקום לצפות שהממשלה גם היא תסיק מסקנות משלה, אולי לא כל כך בשאלת ההרכב האישי, אלא בשאלת חלוקת בכל האחריות המדינית. המלצת ועדת הקירה לכונן ועדת שרים לענייני בטחון בהרכב של חמשה חברים, לא הוכל אולי לספק רצונותיהם של כל הסיעות הקואליציוניות, שלמעשיה רוקות בעשעה הגדולה, אבל בהחלט תיתן אפשרות של שיקול רחב יותר בבקרים של שעת חירום באותה צורה שהיתה ערב יום הכיפורים. אך יש להניח שהממשלה לא צריכה להסתפק בכך, אלא זקוקה גם לריענון יותר של נושאי התפקידים כדי לשחרר אותם מן הקיבורה המעיפה והמרדימה אם כושר האבחנה לקראת הסכנות, שמדינה כמו ישראל עשויה להיות נתונה בהם.

הגיעו שני האסטרונאוטים לביקור בארץ

קפטן אדגר מיצ'ל וקומנדר סקוט קרפנטר אסטרונאוטים בדימוס, הגיעו לארץ ביום ד' במטוס "אל־על" לביקור של שבוע ימים כאורחי משרד התיור.

שני כוכבי החלל ציינו, כי זו הזדמנות בשבילם לראות ארץ חדשה ואנשים חדשים. "כשהוצע לנו לבוא לישראל הסכמנו מיד".

טייסי החלל ייפגשו עם נשיא המדינה עם שר התחבורה, עם ראש עיריית חיפה, עם מדענים ועם אישים שונים. כן יסיירו במקומות שונים בארץ.

קפטן מיצ'ל החל את אימוניו כטייס חלל בסוכנות החלל האמריקאית ב־1966 השלים את טיסת החלל הראשונה שלו במבצע "אפולו 14" ב־1971. בטיסה זו שהו שפארד ומיצ'ל על הירח זמן ממושך, הם סיירו לכדור הארץ והביאו אתם דוגמאות בסלעי הירח במשקל 50 קילוגרם.

קומנדר קרפנטר נבחר לשמש כטייס חלל ב־1959, הוא השתתף יחד עם טייס החלל ג'ון גלאן בהכנות לטיסת החלל האמריקאית המאויישת הראשונה, וטס בעצמו במאי 1962 בחללית סביב כדור הארץ בגובה 250 קמ' ובמהירות של יותר מ־25 אלף לשעה. לרגל אימוניו ירד קרפנטר לעומק של 205 רגל ושהה שם שלושים יום.

הודעה חשובה
מצרכי פסח
בהכשרים מהודרים
בחנות מיוחדת לפסח
בהשגחת הבד"צ
א. גנזל אבינועם ילין 3 ע"י ת"ת יבנה טל. 286425
קווי אוטובוס, 27, 25, 9, 4, 1.

מסיבות ועצרות חג בסניפי "אגודת־ישראל"

צפת
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח תתקיים בבית הכנסת שארית הפליטה של „אגודת ישראל", בשעה 6.30 בערב

עצרת חג

בהשתתפות: **נציגי אגודת ישראל בעיריה ובמועצה הדתית**
פתיחה: ר' **גד שטרן**
מנחה: ר' **מאיר יחיאל**

טבריה
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח תתקיים בביהכ"נ של אגודת ישראל בטבריה עלית

מסיבת חג

בהשתתפות: **רבני העיר** שליט"א
פתיחה: ר' **זושא לוריא**
מנחה: ר' **יוסף כהן**

חדרה
אי"ה במוצאי יום טוב ראשון של חג תתקיים בבית החסידים בשעה 8.30 בערב

מסיבת חג

בהשתתפות: הרה"ג **יצחק פוקס** שליט"א (ראש כולל חדרה)
פתיחה: ר' **שמואל הירשפרונג**

עפולה
אי"ה ביום רביעי ג' דחוה"מ פסח תתקיים בביהכ"נ „עולי בבלי" עפולה עלית, בשעה 6.30 בערב

מסיבת חג

בהשתתפות: הרה"ג **מ. קליין** שליט"א (רבה של כפר גדעון)
פתיחה: ר' **נעים דנינו**
מנחה: ר' **אשר גבאי**

אשקלון
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח תתקיים בביהכ"נ „אור חדש" צהריקית שמשון ג', בשעה 6.30 בערב

מסיבת חג

בהשתתפות: **רבני השכונה** שליט"א
פתיחה: ר' **משה טויטו**

אשדוד
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח תתקיים בביהכ"נ של „אגודת ישראל" בשעה 7.00 בערב

עצרת חג

בהשתתפות: **רבני העיר** שליט"א

רמת השרון
אי"ה במוצאי יום טוב ראשון של חג יתקיימו בבתי הכנסת דלהלן:

עצרות חג

בביהכ"נ „אהל יעקב"
בהשתתפות: ר' **שלום פטל**
בביהכ"נ „אהלת עולם"
בהשתתפות: ר' **שלום חשתא**
בביהכ"נ „רבי מאיר בעל הנס"
בהשתתפות: הרב **פורטל** שליט"א
בביהכ"נ „רבי שמעון בר יוחאי"
בהשתתפות: הרב **חיים דרעי** שליט"א

פתח תקוה
אי"ה בימי חג הפסח הבעל"ט יתקיימו מסיבות ועצרות חג כדלהלן:
ביום שני א' דחוה"מ פסח בשעה 6.00 בערב בבית הכנסת „בית יעקב" שעריה פ"ת

מסיבת חג

בהשתתפות: הרב **א. דיין**
ר' **א. דוויטש**

ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח בשעה 6,00 בערב בביהכ"נ של צעירי אגודת ישראל ע"ש ר' חיים עוזר

עצרת חג

בהשתתפות: הרה"ג **מ. מ. שולזינגר** שליט"א

בליל שביעי של פסח בביהכ"נ של צא"י ע"ש ר' חיים עוזר

שירת הים

בהשתתפות: הרה"ג **יעקב נוימן** שליט"א
הרב **מ. מ. שוב** שליט"א
הרב **יצחק גרינברג** שליט"א

עכו
אי"ה ביום רביעי ג' דחוה"מ פסח בשעה 6.30 בערב תתקיים בביהכ"נ „רבי שמעון בר יוחאי"

מסיבת חג

בהשתתפות: הרה"ג **שלום לופז** שליט"א
פתיחה: ר' **יהודה שמיר**

ראש העין
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח בשעה 7.00 בערב באולם „בית יעקב"

עצרת חג

בהשתתפות: ר' **יוסף מלמד** (ראש המועצה ויו"ר סניף „אגוד ישראל")
נציגי אגו"י במועצה המקומית ובמועצה הדתית
מנחה: ר' **משה פנחס**

מגדל העמק
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח יתקיים בבית אגודת ישראל בשעה 6.30 בערב

מסיבת חג

בהשתתפות: **רבני המקום** שליט"א
נציגי אגודת ישראל במועצה המקומית ובמועצה הדתית
פתיחה: ר' **אברהם מנחם**

חיפה
אי"ה ביום שני א' דחוה"מ פסח בביהכ"נ רמב"ן רח' ביל"ו 31

מסיבת חג

בהשתתפות: הר"ר **חיים תהילה**
ר' **יוסף מונציק**

אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח תתקיים בבית אגודת ישראל רח' גורדון 30

מסיבת חג

בהשתתפות: הרב **יעקב חיים**
ר' **מ. בן יוסף**

גן יבנה
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח תתקיים בביהכ"נ „עולי צפון אפריקה"

עצרת חג

בהשתתפות:
נציגי אגודת ישראל במועצה המקומית ובמועצה הדתית
פתיחה: ר' **אברהם כהן**

רחובות
אי"ה במוצאי יו"ט ראשון של חג תתקיים באולם „תלמוד תורה" בשעה 7.30 בערב

עצרת חג לבני ישיבות

בהשתתפות: **רבני העיר** שליט"א

אי"ה בליל שביעי של פסח תתקיים באולם התלמוד תורה

שירת הים

בהשתתפות: הרב **טוביה וין**
הרב **יעקב מזרחי**

גדרה
אי"ה ביום רביעי ג' דחוה"מ פסח תתקיים בביהכ"נ בכפר אוריה

מסיבת חג

בהשתתפות: **רבני המקום**
פתיחה: ר' **יחיה חנינה**

קרית אתא
אי"ה בחוה"מ פסח תתקיים בשעה 7.00 בערב

עצרת חג לבני ישיבות

בהשתתפות: הרה"ג **יעקב גלינסקי** שליט"א
(ראש ישיבת חדרה)
פתיחה: ר' **אברהם הופמן**

מגדיאל
אי"ה ביום שלישי ב' דחוה"מ פסח תתקיים בביהכ"נ [illegible] ישראל

עצרת חג

בהשתתפות: ר' **שלום חגירה**
ר' **משה סקאת**

מודעה ואזהרה

מודיעים בזה כי כל בתי חרושת לנקניק ותוצרת בשר בירושלים,

לא הוכשרו לחג הפסח — תשל"ד

בברכת חג הפסח

הרבנות הראשית — המועצה הדתית ירושלים
מחלקת הכשרות

ערב פסח תשל"ד

הופיע דגלנו גליון מוגדל לחג הפסח

בתוכן:
על הפרק — באחדות כוחנו — פרוזים במקום פירות — **ש. ס.**
בשלי הסדר הגדול הזה — רבי **מיכאל פיינשטיין**
דרכנו באל המשבר באגו"י — הרב**שלמה לורנץ**
שקיעת האלים — **משה שנפלד**
שבת קודש בזודינצ — הרב **ליפא ברנר**
יום המנהיג לחכמי התורה — הרב **אברהם וולף**
בקיעת ספר — שירת שבט הלוי — **א. ספרן**
ביקורו של בן גוריון אצל החזון איש — מתוך ספר **פאר הדור**
על הגה"צ רבי **יחזקאל לוונשטיין** זצוק"ל
דברי הספד והערכה מאת הרבנים הגאונים
רבי **אליעזר שך**, רבי **דוד פוברסקי**, רבי **שמואל רוזובסקי** רבי **חיים שמואלביץ**, רבי **שמואל וואזנר**, רבי **ראובן גינצבורג.**
ההגדה דומנת — **משה חיים שינפלד**
מצה שמורה (תיאור מהימים ההם) — **אלימלך שוורץ**
מיהו יהודי ומיהו חבר מפד"ל — **גרשון שטרן**
עלילות ירושלים שאין להם שחר — **בצלאל לנדוי**
לוחם מלחמת ד' — **י. מ. גלייכר**
בתנועה: הכנס הארצי של צאגי — החלטות הכנס — בחוג בני תורה — בכפר הנוער אור משה — שבתות לשיבה בצא"י בחו"ל.
להשיג במוכרי העתונות
בירושלים: קיוסק **גוורצמן** רח' שטראוס
ובבני ברק בקיוסק רח' ר' עקיבא גן הרשה.

הסתדרות „בתיה" בנות אגודי"י בא"י

הודעה למדריכות

ביום ב' א' דחוה"מ פסח יתקיים בעז"ה

טיול

למדריכות בתי"ה ובנות מכל הארץ

בטיול הנ"ל הדרכה מיוחדת כדי להדריך כן יודגמו בעיה מקהקים ופעילויות שונות לטיולים
המסלול: ירושלים פרוס מצדה עין גדי, מערת הקמה ואתרים בדרך
היציאה בשעה 7.00 בדיוק מבה"ס בית יעקב הברכה רמ"ם
דמי השתתפות טבליים — 8.— ל"י.

מדריכות בתי"ה ובנות בארץ — מוזמנות בזה!

המתמודות השונים יצאו לטיולים במסלול הנ"ל בהתאם להדרכה שתקבלנה המדריכות בטיול.

הסתדרות צעירי אגודת ישראל בא"י
הנח"ל החרדי

מסתיימת ההרשמה

לגרעין נר השבעה
היוצא לאימונים בקיץ

פרטים והרשמה: במשרדי ההנהלה הארצית רח' אחד העם 26 תל אביב בין השעה 9—3.

זוג צעיר מאנגליה
העומד להינשא מחפש בבני ברק דירה מרוהטת להשכרה מוהטת קומפלט מלא במגנון מהודר (בגלל כלפון מיקסר גז מכונתכביסה) מספר החדרים התחולה תקופת השכירות אינם משנים להקופה של שנה שנתיים.
להתקשר 03-222631

חדשות הבורסה

✶ דולר נתי"ד עלה אתמול שוב, למחיר של 4,89 לירות הדולר, גם צבורי המדד עלו בשיעור ניכר, לעומת זאת, נרשמו ירידות שערים בולטות בשערי המניות השונות.

✶ היקף הנכסים הצמודים, למדד המחירים לצרכן של „החברה המרכזית" עלה ב־4,4 מיליון לירות על היקף ההתחייבויות הצמודות למדד של החברה. גם סכום הנכסים במטבע חוץ או הצמודים למטבע־חוץ, עולה על סכום ההתחייבויות בסך של 2,3 מיליון לירות.

✶ המאזן המאוחד של חברת „נכסים ובניין" השייכת לקונצרן בנק „דיסקונט" לשנת 1973 מראה על גידול ניכר בכל סעיפיו, בשנה זו הגיעו הרווחים של החברה נטו לסכום של 5,85 מיליון לירות.

בשורה משמחת לתושבי ירושלים

ערב פסח תשל"ד

הגעלת כלים

שע"י ביהכנ"ס־חב"ד — תל ארזה רח' חנה

הננו מתכבדים להודיע לתושבי ירושלים, ובפרט לתושבי השכונות: הבוכרים, עזרת תורה, מאה שערים, בית ישראל, סנהדריה, צפניה, רמת אשכול, סנהדריה (המורחבת) והסביבה.

ככל שנה ושנה, גם השנה יגעלו כלים
ברחבת שע"י ביהכנ"ס חב"ד

ולפי בקשת הקהל הגדלנו השנה את מספר ימי ההגעלה, ואלו הם זמני ההגעלה:
בימים: ה' י"א ניסן, ה' י"ב ניסן —
בין השעות 8.00 בבוקר עד 6.00 בערב
וביום ו' י"ג ניסן (ערב"פ)
משעה 7.00 בבוקר עד זמן שריפת החמץ.
התחבורה: קווים מס' 10, 8, 1 מגיעים עד למקום ההגעלה.
לבעלי רכב: מובטחת חניה.
לפרטים נוספים להתקשר: טל. 534559.
ב"ב ניתן להגעיל גם כלים של גאז.
הוועד המארגן

היום הגרלת מפעל הפיס בשעה 19.00
מפעל הפיס

בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו
תיק עזבונות 1568—74
בענין עזבון המנוח יוסף אברמוביץ בן הרכן ה. ז. 6480267 אשר נפטר ב־ז' שבט תשל"ד 30.1.74 ומקום מגוריו האחרון היה בתל אביב דרך הרצל 102.
המבקשת: אדיט אברמוביץ מתל־אביב דרך יפו 102 בעלת תעודת זהות מס. 6469483 ע"י ב"כ עו"ד א. שמילוביץ מתל אביב רח' מזא"ה 65.

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה לבית המשפט בתיק הנ"ל בקשה ליתן צו המכריז על ירושת המנוח הנ"ל ולמנהל עזבונו, הנני מזמין בזה כל אדם הרואה שיש לו טובה הנאה בעזבון המנוח הנ"ל והרוצה להתנגד לבקשה זו להגיש תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו התנגדות לאותה הבקשה שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.
דוד ולך, שופט
רשם בית המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו
תיק עזבונות 1186—74
בענין עזבון המנוח: מאיר לוק ת. ז. 6092481 מיפו,
ובענין המבקשת: פיבי לוק, על ידי ב"כ עו"ד אהרן אלמוזא מדרך יפו 34 תל אביב.

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה לבית המשפט הזה בקשה לתתן צו המכריז על ירושת המנוח מאיר לוק, והנני מזמין כל אדם שיש לטובתו הנאה מהעזבון המנוח והרוצה להתנגד להכרזה, להגיש תוך 15 יום ביום פרסום הזמנה זו התנגדויות להכרזה, באם לא כן, יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.
ד"ר **שלמה לוין** שופט
רשם בית המשפט המחוזי
בבית המשפט המחוזי

נרשמו לנשואין

אצל הרבנות הראשית והמועצה הדתית ירושלים

דאר משה בן שמעון רוק ישראל — ירושלים. דינאורי רות בת אמנואל (ישראל) רוקה ישראל — ירושלים.
היין אברהם בן שמחה רוק מרוקו — ירושלים. לוי בהתה בת נסים רוקה ישראל — צפת.
פלילי נוראל בן רחמים גרוש תורכיה — ירושלים. מזרחי שושנה בת שמואל רוקה תורכיה — ירושלים.
בילה (מזרחי) אהרן בן שלמה רוק ישראל — ירושלים. יוספוף יעל בת רפאל רוקה ישראל — ירושלים.
בן שטרית דוד בן אברהם רוק מרוקו — ירושלים. אירני רחל בת שמעון רוקה עירק — ירושלים.
ריישר בנימין בן ראובן רוק רומניה — אשקלון. קלמן חמלה בת בנימין רוק רומניה — ירושלים.
שליאכטר מתתיהו צבי בן פליקס רוק צרפת — קיבוץ עין הנציב. כאהן מרים בת רוניה רוקה צרפת — ירושלים.
בלישה בנימין בן אליהו רוק מרוקו — ירושלים. בן פורא לאה בת אברהם רוקה ישראל — ירושלים.
גורוביץ אברהם בן משה רוק ישראל — ירושלים. כהן שושנה בת אריה רוקה רומניה — ירושלים.
חקנין אלברט בן דוד רוק מרוקו — מבשרת ציון. פלח בת שבע בת חיים רוקה ישראל — ירושלים.
כהן גבריאל בן אליהו רוק ירושלים — ירושלים. תאאל חנה בת משה רוקה ירושלים — ירושלים.
בנדל משה בן יוסף רוק ישראל — ירושלים. זאבי (מזרחי) נדרה בת עזרא רוקה ישראל — ירושלים.
גנות (גרינברג) ברוך בן פנחס רוק הונגריה — חיפה. קליינר בלה בת גרשון רוקת ירושלים — ירושלים.
דלסקי הלל מתתיהו בן יוסף גרוש ד. אפריקה — ירושלים. קופמן (לבית פינקס) יהודית בת יוסף גרושה ארצות הברית.
אשורף ידידיה בן מאיר רוק מרוקו — ירושלים. יונאה אסתר בתצלום רוקה ירושלים — ירושלים.

לוח המודיע

דירות ובתים

בירושלים

ביקוש דירות

✶ דרושה דירה גדולה במנהרויה המורחבת, מרוהטת או בלתי מרוהטת, בת 3 או 4 או 5 חדרים, בשכר חודשי, למשך חצי שנה־שנה, מר"ח תמוז ואילך. להתקשר 531828.

להשכרה

✶ דירה מוכשרת להשכיר לחג הפסח. אפשרי עד סיום במרכז באולה רח' מלאכי. לפנות: ברנשטיין יואל 11.

נסיעות

✶ ברצונך לטוס אחרי פסח לאחד היעדים באירופה, הנובר — בזל — מילנו, הבטח את מקומך כבר עכשיו לוקסנבורג—טורס, נסיעות ותיירות, בני ברק רח' רבי עקיבא 46 טלפון 784148.

שידוכים

✶ בוגר ישיבה מעונין בבחורה מסודרת עד גיל 27 ת. ד. 357 בני־ברק.
✶ שידוכים דתיים לכל הסוגים להגילים שירות אדיב ת. ד. 211 בני ברק.
✶ עורך דין רווק ותיק מארצות־הברית מעונין בבחורה דתית בירושלים עד גיל 30 טלפון 03-227461.
✶ דירה מרוהטת 3 חדרים, גבעת שאול 20 טל. 285663.

הודעות

בבית המשפט המחוזי בירושלים
תיק עזבונות 234—74
בענין הצוואה של המנוחה שמחה גבאי־מזרחי מירושלים שנפטרה בירושלים ב־6.3.74.
המבקשת: טובה שוכן לבית מזרחי שמעה: גני בה, בלוק 5/4 בני ברק, ה. ז. 0/084276 מיוצגת ע"י ב"כ עוה"ד משה כהן וראו יונתן כהן, המען להמצאת כתבי בי דין: רחוב שמאי 12 ירושלים.

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה בקשה לבית המשפט על ידי המבקשת הנ"ל ליתן צו קיום צוואת המנוחה הנ"ל מיום 6.1.59 וכן צו הנהלת עזבון למבקשת הנ"ל.
הנני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוחה הנ"ל ורוצה להתנגד לבקשה, להגיש תוך 15 ימים מיום פרסום הזמנה זו התנגדות לצו המבוקש, שאם לא כן, יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.
יהודה וייס, שופט
בית המשפט המחוזי

בני ברק

למכירה

✶ דירה 3 חדרים וחול גדולים ברח' נחמיה בבני ברק למכירה — טלפון 03-795658.
✶ למכירה דירה 3 חדרים ברמת אהרן בשלב גמר קומה ג' טל. 794437.

תיווך

✶ 3 חדרים בדמי מפתח בני ברק.
✶ 2 וחצי חדרים למכירה בבני ברק.
✶ מעונין בקניות ובשכירות דירות 1—4 חדרים מתווך קופמן ר' עקיבא 45 783703 בני ברק.

אבידות

✶ משקפיים שנמצאו בעת הלווית טלנסקי שהתקיימה ביום כ"ט במסלו תשל"ד אפשר לקבלם לפי סימנים במשרד ישיבת קמעניץ.

בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו
תיק עזבונות 1434—74
בענין: עזבון רס"ן עמי בקרמן ז"ל אשר נפטר ביום 29.7.73.
המבקשת: דינה בקרמן מרמת אפעל רח' אלונות 13, ת. ז. 745901 ע"י ד"ר בן־אדם אריאל, עו"ד (קצין סגן משפטי ליד קצין העיר תל אביב) אשר מענו לצורך המצאת כתבי בי דין הוא: רח' אבן גבירול 94, ת"א.
להוי ידוע כי הוגשה לבית המשפט בקשה למתן צו קיום צוואה והנחלת עזבון של ירושת המנוח הנ"ל, הנני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוח והרוצה להתנגד לבקשה, להגיש, תוך חמישה עשר יום מיום פרסום הזמנה זו התנגדות לבקשה, שאם לא כן, יתן בית המשפט המחוזי.
דוד ולך, שופט
רשם בית המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו
ת. ע. 1524—74
בענין: עזבון המנוח לאון גרשון ז"ל, שנפטר ביום 20.6.65 בבת־ים.
המבקשת: זילברשטיין ויקטוריה רח' ירושלים 33 בת ים ע"י ב"כ עו"ד וסרמן פליס רח' ירושלים 34 בת־ים.

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה לבית המשפט, בקשה למתן צו המכריז על יורשה המנוח הנ"ל, הנני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוח, והרוצה להתנגד לבקשה, להגיש תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו, התנגדות להכרזה המבוקשת, שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.
דוד ולך, שופט
רשם בית המשפט המחוזי

הודעות

בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו
תיק עזבונות 60—74
בענין: עזבון המנוח פנחס ארוך ז"ל ת. ז. 756548.
המבקשת: פלורה ארוך (ת. ז. 3/264083) מרחוב מגדלית ים 7 בגבעתיים, ע"י ב"כ עמיה ד"ר שיפמן רא"ו מ. אור רא"ו א. ליור משדר' רוטשילד 10 תל־אביב.

הזמנה

להוי ידוע כי המבקשת הגישה בית המשפט המחוזי בתל אביב צו ירושה המכריז על ירושת המנו
הנני מזמין בזה כל אדם להתי' בבית המשפט תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו וליתן טעם אם יש טעם כלשהוא — מדוע לא יתן המכריז על ירושת המנוח, שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיני
דוד ולך, שופט
רשם בית המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו
תיק עזבונות 22—74
בענין: עזבון המנוח כרמיאל שב אל ז"ל (ת. ז. 0353145) מבאר טוביה שנפטר ביום 25.11.73.
המבקשת: שולמית כרמיאל מבאר טוביה, ע"י ב"כ יעקב ראובני ע"ד מרחוב גורדון 11 תל אביב.

הזמנה

להוי ידוע כי המבקש הגיש לבית משפט זה בקשה למתן צו המכריז על ירושת המנוח, והנני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובה הנאה בעזבון המנוח, והרוצה ליתן טעם מדוע לא יתנן הצו, להגיש תוך חמשה עשר יום מיום פרסום מודעה התנגדות למתן צו המכריז על ירושת עזבון המנוח שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיני.
דוד ולך שופט
רשם בית המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו
תיק עזבונות 366—74
בענין: עזבון המנוחה פלורה בדיל ת. ז. 370503, אשר נפטרה בתל אביב, ביום כ"ה בסיון תשל"ג (23.6.73).
ובענין המבקש: גד בדיל, ע"י ב"כ עוה"ד א. בנדור ו/או ר. זיטמן ו/או י. שהם ו/או ב. פסר, מרחוב אבטשר דם 14, ת"א.

הזמנה

להוי ידוע כי לבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו הוגשה בקשה ליתן צו ירושה המכריז על ירושת המנוחה הנ"ל.
הנני מזמין בזה כל אדם שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוחה והרוצה להתנגד להכרזה להגיש תוך 15 ימים מיום פרסום הזמנה זו התנגדות להכרזה המבוקשת, שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.
דוד ולך, שופט
רשם בית המשפט המחוזי

פרשה, פרישה ומשמעותה החינוכית

— מאת ש. ש. יפה —

מספרים, שפעם, ביקר הרב מאיר בר־לין במיסודי ישיבת "בני" של "הבני ברק" אצל המשגיח דמיר, ומכיון שבן גדולים היה, הדית את לבו בפני המשגיח בתרעומה: הלמה ראשי הישיבות המשגיחים מונעים את תלמידיהם לאחוד את אגודת ישראל ולהתנגד בחריפות ל"מזרחי". "האמנם כה כבד עוונו מנשוא?" שאל בטעם מרירות ובהרבה כאב. המשגיח לא נבוך כלל מן השאלה שהציג בפניו אורחו, אשר בא לעשות נפשות ל"ציון "המזרחי" בעיר זו ובדרך שוב השיב לאתגר. ידע בבירור, אמר המשגיח: "אין אנו מחנכים את הי תלמידים לאחוד או להשתייך לאגודת ישראל ואין אנו מחנכים אותו לשנא את "המזרחי" ולהתנגד לו. אנו מחנכים אותם להיות יראי שמים ו־לימוד תורה לשמה. התנהגותם היא הסך הכלי והמסקנא שהם עצמם לו־דים מתורתם ומיראתם, ומכיון שכך, לא עלינו תלונתכם אלא על עצמכם, אם זוהי המסקנא של תלמידי חכמים צעירים, סימן שעליכם לבדוק את מעשיכם ולשפר אותם כדי שתוכנו באמונתם של אלה אשר השקפתם יסודה בדעת תורה".

סיפור ישן נושן זה, שבודאי יש בו הרבה טעמים, עלה בזכרוננו בימים אלה, כאשר עקבנו מקרוב אחרי התסיסה שפקדה את המפד"ל בעקבות הצטרפות ההנהגה לממשלה אשר לא הסכימה אפילו בתנאי זה, לתקן את החוק שיבטיח קיום "מי יהודי" כהלכה כתנאי להצטרפות לצם ישראל. המפד"ל עשתה זאת על אף ההבטחות שניתנו לבוחר ערב הבחירות בצורה שאינה משתמעת לשני פנים. היא עשתה זאת בניגוד להחלטה מפורשת של הרבנות הראשית, המוסד שהיא מכריזה השכם והערב כי היא מקבלת את דעתו ללא סייג ומסיתה בכל מי שהעיז לפקפק בסמכותה מפני שדרכי בחירתו אינם בלתי תלויים בשלטון חילוני. תסיסה זו שלוה מנצחים, בעיקר, כמה ראשי ישיבות וצעירים כאלה שספגו ביח של תורה, בדרך זו או אחרת במעט או בהרבה, העמידה את המפד"ל יורשה של "המזרחי" שוב בפני אותה בציאוה.

אולי מוקדם לדבר על פילוג ארגוני, ויאמר כאן, אין אנו חוששים לשבירה ארגוני כוח במפד"ל. אבל מפלגה דתית לאמונת זו חשה עתה את הפילוג הרעיוני המתרוצץ בתוכה. אין זה כלל מקרה שמעבריה שני המיתרסים ניצבים זה מול זה שני זהנות שנבצם ברור לחלוטין. אנשי ביצוע, שבעקרים המרכזים מצבוריה מפלגתיים אבל בחלקם הגדול בעדרים אותה אמונה שהיא נולדת רק אבל כי שטעם טעמה של תורה. אולי יהיה זה עתה אם נעשה הכל־לות ובודאי מצויים גם כאלה וכאלה בשני המחנות המתמודדים התמודדות בדה חסרת מעצורים, אבל המוך נראה בך לאנים השוקב אחרי הנעשה עתה בתוך המפד"ל.

חלוקה רעיונית טבעית

חלוקה זו כפי שהיא משתקפת ב־דיונים הסוערים, ויאמר לשבחה של המפד"ל, שלמרות שלימותו של המבר גנך על כל זרועותיו, למניעת הידיעה שהתחשפות בשלטון מעניקה יתרה ברור ואין אנו מזלזלים כלל ביתרונות הכלכליים שנותנים אפשרות לפעולה ציבורית שממנה צמחו גם מפעלים חינוכיים ביותר, בין אלה יש לציין את רשת המוסדות התור־ניים של "בני עקיבא" ואת הישי־בות הגבוהות, ואנו אומרים זאת על אף ההסתייגויות הקיימות אצלנו משילוב זה של תורה ומדע, שיטה המקוממת את אשר התורה ולא זה המקום להת־עכב על נושא זה. אנו מסתפקים בהערה, כי דוקא אלה אשר הציגו באלמה של תורה ונמשכו אחריה מתקרבים יותר ויותר בדעותיהם אל ההשקפה המקורית ואינם מוכנים להג־ן בלהט על שילוב פסול זה, שעליו הם שופטים מתוך נסיון אישי, ועובדה נוספת הראויה לציין דרך אגב, כי תלמידי ישיבות ה"הסדר" בחלקם הגדול, מצדיקים יותר מכל גורם אחר את דחיית גיוסם של אלה אשר תורתם אומנתם, בניגוד לאלה המדברים בשם המה ועושים מעשה אוטומטים של כבודם. אותה דאגה שבעשותה למען אידיאולוגיה של המפד"ל להיות תמיד בפגם מפני שאמונה לא תהיה לה זכות קיום, לא מנעה הצטברות מיעוט בה בגדל של חברי המרכז להצביע נגד המשך השותפות בממש־לה ואין להשה, חלילה, בשוללים שבאילו התערבבו אצלם שיקולים שאינם לגופו של ענין. בוודאי שהם מודעים לאותן דעות המחייבות השמ־ירות למקורות הינקה שבלעדיה מאיימת סכנה לקיומן של אותן ישיבות שמסביבן התרכזה ההתגברות החריפה ביותר נגד ההנהגה.

אולי מותר גם לתלות בהגהות זו את העובדה, שמנהיג ותיק של ה־מפד"ל כמו ד"ר ורהפטיג, שהוא מנוסה במלחמות קשות גם בתוך ה־מחנה הדתי, נפרד מן הממשלה ש־אלה היה קשור זה יותר מעשורים שנה ובעקבותיו הלך עתה גם מר מיכאל חזני שהגיע לאותה הכרה באיחור. מבנים מתוך האמונה לקול ההמון הבוקע ויוצא מתוכים המסופלים למדוד דברים במאזני פלס, תועלת מעשית, כנגד שיקול בעקרון. שני האישים אינם מנתקים את עצמם מן ההשקפה האידיאולוגית שעליה נוסד "המזרחי" ואותה ממשיכה המפד"ל. שניהם אומרים בגילוי לב מדוע, שלא היה כל צורך לשאול את... ה־רבנות הראשית בשאלה שהיא פולי־טית מעיקרה. מר חזני הגדיר זאת כשגיאה ומר ורהפטיג אף הקדים התי־נגדות לעצם השאלה, אבל שניהם בדעה אחת, כי אסור היה להמרות את פיה של הרבנות הראשית שאותה הם יסדו בעצמם ... להגדיל מעשה זה בהנהגה הדס־טורית, "רכם דקרי". כאן צריך להוד־ הוק הישב, שגם ד"ר ורהפטיג וגם מר חזני אינם שוללים את עצם ההצטרפות לממשלה למרות שלא תוקן חוק השבות. גם החולקים על הנאמנים לה, גם מבטל אותם מן אותם התקנים אשר מתנגדים לצ־מם ההצטרפות לממשלה בטרם יתוקן החוק שיבטיח קיום "מי יהודי" כהלכה. יש כאן הגבלה בולטת ואת גם לאותן שכל אלה שומרים עתה מעבר השני של המיתרים.

"האסון" בדרך

זהו "האסון" הגדול ביותר שאירע למפד"ל, "אסון" המטריד הרבה את הקו המחשבתי של מנהיגים מסו־יימים, אם כי מסן נהוג לנו התמכרות להקשיב להגיגי רוחו הנסתרת של איש קיבוץ דתי בעת דיון באחת הבעיות החריפות העומדות ברומו של עולם היהדות, כאשר רבים מבין ה־רוגרים, דיברו בדם התכנית שלהם כנגד אותה תופעה של "מתירנות" שאגו. מוקיעים לקרוא לה הפקרות, שחרור, למרבית הבושה גם לתוך חוגים דתיים. מצא אותו איש לנכון, ומקדר, באזנים שתפס מקום חשוב בחינוך הנוער, להודיע נגד מה ש־הוא בשם: "רוח רעה" שמחדירים בין התלמידים אותם רמי"ים שגדלו בתוך אותן ישיבות קדושות אשר כבר הטריד את מנוחתו של מנהיג "המז־רחי" ר' מאיר ברלין לפני ארבעים שנה. "אסון" לא נוסף אותם גם כאשר כוננו ישיבות גבוהות במגמה מפורשת לתת אפיק חדש לאותם בוג־רים שהשיגו ונפגעו מרוחה של תו־רה. אולי נראה אצלם משקל נגדי אותה, אוניברסיטה ברמת גן, אשר אפסיה הדתי ניכר כמעט רק בהגדרה התוקית שלה ואשר נושאת, למרבית האירוניה את שמו של ר' מאיר בר־לין שנגעו מיחסם של בני תורה אל עליל כעיל "המזרחי".

אין אנו רוצים לעסוק בניתוחים אידיאולוגים ואף לא במהלכים היס־טוריים של תנועת הציונות הדתית בגלגוליה השונים. נזקקנו לניתוח זה בכדי לאבחן כמה מן הסיבות המפו־לגות היום את המפד"ל, שבהלל עולמה תלוי עתה סימן שאלה גדול, אם אמנם תוסיף להתקיים כמפלגה אחת או שמא תתפלג על פי אותה חלוקה כפי שהיא משתקפת מסביב למאבק האחרון, כאשר זה מול זה ניצבים שני מחנות שיש להם צביון שונה ואולי גם רחוק זה מזה. אין זו שאלה אידיאולוגית בלבד. כאן פועלת אותה הגדרה פרטגית שאותה הגדיר המשו־גית החכם בתורת הנפש של התל־מיד. יכולתו להשתעשע באותה "נקמה התעוקה", שמוץ הצעירים היום אינו אלא תגובה לאלה אשר לפני יותר מיובל שנים הניפו את דגל המרד בתורה והעניקו את הגושפנקא הד־תית לאלה אשר הכריזו בגלוי שיש לנתק את עם ישראל מדתו ומכל מה שמציגה מורשתו הרוחנית הגדולה. אך אין אנו עוסקים עתה בנקמנות. זה מוקדם מדי לדבר על שידוד מער־כות במחנה הדתי, עדיין הדרכים נבדלות והמסקנות זו מזו. עוד לא אוכשר דרא ומשני עברי המתרס אין עוד פתיחות מספקת אף שבראשים ניצנים ראשונים לקראת מטרה זו. לפי שעה היא מגבלת ליהודים בעלי הכרה שבאים מקצם ומתרסמים למ־רות הנסיונות להניעם מכך. אלה הם התוצאות של אותה "רוח רעה" ש־עליה דיבר בכעס רב איש "בני עקי־בא", שבעיניו זו הפריחה את שלוותו יותר משהפריחה אותו האוירה של הפקרות שבה הותרו כל הסייגים ו־נהרסו כל הגדרות אשר ציינו את בני ישראל בצניעותם.

בלי שמחה למשבר

כאמור, אנו עוקבים בענין רב אחרי המהלכים בתוך המפד"ל, לא מתוך שמחה למשבר חלילה. בוודאי שיש גם מנהיגים המקבלים את ה־דברים ב"יסורים מאהבה" ולבקיהם אינם פחות קשים מאלה שהנחו את מר חזני אל מחוץ לממשלה כמה שנות אחרי שהנהלים המפלגתיים תגנו את נצחונם על ידי הצבעה הוקית של בוסר שמיצה עד תום את סמכויותיו המשפטיות. הבעיה העומדת על הפרק, אינה רק שאלה ארגונית. נדמה לנו, כי הבעיה כבר גלשה גם מתוך התחום של שאלה "מיהו יהודי", בעיה שחשיבותה היא מרכזית מנקודת הראות של החרדים על קיומה של ההלכה כיסוד מוסד בעם היהודי. הבעיה שצמחה מתוך משבר זה היא בעיה חינוכית רעיו־נית יסודית שהיא צריכה להטריד את כל מי שיש לו עוד קצת פנאי להשוב חשבונו של עולם בתוך המפד"ל, ויש לנו היסוד לחשוב, שנותרו עוד אישים כאלה. בין אם הם מבטאים זאת בפומבי ובין אם לבטלם מדירה את שנתם בלילות מתוך דאגה, איזו דמות תהיה למפלגה זו לא רק בארבע השנים הבאות ולא רק מתוך שי־קולים של ערב בחירות, שאין לדעת אם הן קרובות או רחוקות, כי בנפתו־לות הפוליטית של ישראל בשנה זו אין שום דבר מפתיע עוד. אנו מדב־רים רק על הצד הרעיוני החינוכי שלדאבוננו נשכח כדבר שאין בו חפץ לא רק במפד"ל, אלא מהווה גורם המאפיין את כל המפלגה.

נפילה בין שתי כלאיים רעיוני

בימים האחרונים צוטטה אימרה קלאסית מפיו של ד"ר ורהפטיג ש־אמר, "שמהרגע שבו החליטה המפד"ל לשאול את הרבנות הראשית בשאלה מדינית חדלה מלהיות מפלגה פוליטית ומהרגע שהחליטה לא לציית להוראת הרבנות חדלה מלהיות מפלגה דתית" אם כן השאלה נשאלת, איזו מין מפלגה תהיה המפד"ל בעתיד הקרוב? לא מפלגה פוליטית ולא מפלגה דתית. אם כן, תהיה זו מפלגה שבו השיקול היחידי הקובע מדת הכדאיות, אפילו אם נאמין בכנות שבשיקול ה־כדאיות מתערבב גם השיקול של קיום מוסדות דת חינוך דתיים התלויים הרבה ברצונו של השלטון. זוהי תו־צאה בלתי נמנעת של אותו כלאים רעיוני המתמצה בהגדרה המפלגתית של צירוף משונה של דת ולאומיות שמנקודת הראות של עולם התורה אינם יכולים להיות נפרדים. דת ו־לאום ביהדות אינם שני דברים נפ־רדים ולכן מיותרת בהחלט אותה תוספת שבראיות מרכבה בלתי טבעית (מהדרים במצוות אינם מברכים על אתרוג מורכב). האירוניה המרה ש־בפרשה, היא העובדה שהמפד"ל נק־לעה, אולי לא לראשונה, בין שתי הגדרות שצריך היה שיהיו דבוקים במבחן האחרון נשמטה ונפלה בין שניהם ונשארה קרועה מכאן ומכאן, או כאותה הגדרה מרה, לא מפלגה פוליטית ולא מפלגה דתית. התפקיד הראשון שמחכה לה, חיפוש דרך כיצד לשקם את עצמה מן הבחינה הרעי־ונית ומן הבחינה החינוכית. כיון שכאן הבן שואל: מה העבודה הזאת לכם?

בשיטת הרגל של תנועת העבודה

— מאת: א. א"ש —

אוטופיה שהכתה שרשים

ראשוני תנועת הפועלים העברים בארץ ישראל האמינו בחלקם הגדול באידיאולוגיה אליה בצמוד, סינטזה מעורבת של סוציאליזם וציונות דו־לאומית, היו משוכנעים שהריצות שגי־בשו עונה על כל השאלות הבעיות המטרידות את האדם בעידן המחשב למודרני ומתקדם. מטרה הצונה על בעיות היהודי, בכלל ובפרט ועל בעיותיו של האדם, הצמא לבסיס מוסרי ומעשי לקיומו וכמה לחופש. יחפים, כשתנותם לעולם הלכו לא מנסים אחרי האידיאולוגיה החדשה, בהיותם בטוחים כי אכן מצאו את גאולתם כיהודים וכאנשים. כהם ד־דבקו במטרה ללא סייג נכונים לצ־עות למענה הרבה, הרבה מאד, תוך הקרבה ומסירות כנה.

בלהט רב דנו ודשו באידיאולוגיה אוטופית שנפרשה לעיניהם. התפלגו והתאחדו סביב כל סעיף וסעיף, לחמו אלה באלה, נאבקו על קוצו של יוד, ויכוחים ומאבקים אידיאולוגים סוח־רים מבלי לערבב נעימה אישית ו־בעיות פרסונאליות. לא מעטים מהם קדחו וסבלו בצחתא וקיבלו פרי יגעם ברינון. הם ייבשו ביצות והפריחו שממות האמינו שאכן זורעים זאת למען עתידו של זוהר ודרור, בחלקם לא התחמקו מעמל קשה ומפרך ולא הטילו את המעמסה על הזולת, להיפך, בלהטם החלו לסגוד לאלילות העבו־דה, לרוממה ולפאר את שמו של ה־עובד העברי, שאינו מנצל איש ואינו מנוצל את דעת אפס של אחרים, המעבד את האדמה במו ידיו ההופך את המעדר לסמל.

אדם חדש, יהודי חדש אמרה תנו־עת העבודה ליצור. יהודי "חדש", משוחרר לחלוטין מעברו, מדתו, מכל זיקה לדת ולמסורת. את כל המכאב והזעם בעקבות סבל ותלאות, את כל השנאה שנוצרה בגלל ידים חרגלים מדבלות, קיבה ריקה ומחלות הפנו לעבר הדת. גם המתונים הקי־שישים במחנה העבודה לא פיגרו במישור זה אחרי הצעירים הסוע־רים. ראשוני מתיישבי נהלל תלו על הלהתנתם להם בפסח בהגבה ... עליהם. אהרן דוד גורדון מדגניה ניתק כל קשריו עם בנו היחידי משום שהלה נהג בהפלתו שלוש פעמים ביום כיהודי ירא שמים. בירושלים ערכו העבודה הפר עלים במטבחם המשותף סעודות יום כיפורים, פומביות, פתוחות לקהל.

הישגים בראשית הדרך

חלפו שנים מספר ותנועת העוב־דים הפכה לגורם רציני, התבססה והעמיקה שורשים. התפשטה והת־רחבה ואף הקימה הסתדרות כללית שהקיפה את כל פלגים ותת־פלגים. לא מעטים התאכזבו הלכו, ירדו, חזרו כלעומת שבאו ובמקומם באו אלפי צעירים מכל רחבי הגולה, רובם הגדול מבתים דתיים ומסורתיים באו, שניתקו כל קשר הרסו כל גשר עם מקור מחצבתם והפכו עורף לעברם. קיבוצים חדשים צצו בכל פינה בא־רץ, מהם התבססו בהיורה ובהם התקשו בעבלם, אולם רובם ככולם נהנו במלוא הצורה של הקרנות הציו־נים העשירים. מחנה הפועלים הקטן הפך במהרה לכוח רציני, בלא עוצמה ובנוף, כוכן ומוכן להגיע קדימה, לכבוש עולם ומלואו.

הניצנים הראשונים שהגיבו פרי ביכורים שיבצו את חברי התנועה חלוציה ועסקניה להאמין ולהשתכנע בטרם עת, כי אכן עמדה האידיאו־לוגיה שלהם במבחן ההגשמה והו־כיחה את צדקה, היה זה כבר בת־קופה הראשונה לקיומה של תנועת העבודה העברית בארץ־ישראל במציאה בראשית הדרך, כשמבטנים ... הקוקים כהם, אבל הדמיונות השחורה יפה במחנה ... לאוטופיה אלילית, הבכיהו ... לתנועה שהתעצמה הלכה בבטחון עצמי מופרז ביותר. הכשירה את מחנה העבודה להסתערות כיבל ... ולכיבוש כל עמדות ... העבר. מפלגת פועלי ארץ ישראל הפכה לגורם דומיננטי וקובע, שליט ומנווה בארץ ישראל, בשנים שקדמו להקמת המדינה ובשנים הראשונות לקיומה של המדינה.

לא חסרו גם חברים שציינו, ש־... שהתאכזבו ועזבו את המסגרת הקיבוצית ואת מפלגת תנועת העבו־דה. אלה הוגדרו על ידי ברל כצנל־סון, הוגה דעות של תנועת העבודה כאנשים שמוחים שאינם מסוגלים להעמיק להשיב, כחלושי דעה וחלו־שי אופי. שאינם מבחינים בעובדות, במפעל ההיסטורי הגדול הנעשה כאן, בעניין הענק שאין כמוהו ואין דוגמה לו בישראל ובעמים. לא חסרו חברים שהתאכזבו ושאלו שאלות ולעתים נוקבות אבל אלה הוגדרו כיוצאי דופן, כעקומי מוח, כאנשים שבור־רות המחשבה בהם חלאת. תנועת העבודה רובה כולה, החלה לחוג את נצחונה כבר בראשית דרכה בבלי לפקפק בעובדה זו.

זרי דפנה מוקדמים

זרי דפנה לרוב קשרו דוברי תנו־עת העבודה לעצמם. הם הגשימו את הסוציאליזם והוכיחו את צדקתו, הם יצרו חברה סוציאליסטית, משוחררת מכל כבלים והרצאות, חברה שחיסלה את הפער והדביקה את העושק, חב־רה שהיווה אמיתית, נקיה מכל רבב, חברה שהודיבה קרבו וביססה את מעמדו של האדם העובד, חברה שעקרה בתוכה את כל הנודרים והקוקים שדבקה ביהודי הגלותי. ש־... באמן כחיים ... בכיים וחיי יצירה, חברה שאין בה מקום לספסר ולסוחר, להוי צוער מנוונים על חשבון הזולת, למעטים שהתעשרו על חשבון רבים — תופעות שליליות מוכרות בכל מקום ואתר, פרט כמובן במחברה החדשה של ה־עובדים בא"י.

במרוץ שנים קיפחו ראשי תנועת העבודה בישראל הודעת הישגים מרי־שימה ביותר. לא הישגים חומריים שהפכו לנחלת התנועה בעסקיה על צורותם למקורות הכספים של הצי־בור ואחרי כן של המדינה, היה בונה כדי להרשים אנשים פרימיטיביים לכתחזה אי האבי בצע ויהודיתות בכ־ספים. תודעה עליונות טופחה ביחס להישגים של רוח, הגשמת חזון ר־בדומה. חלום שנתגשם הפך למציר אות העבודה כאילו בפני כל ספרות והוחות שבעולם. קנין היסטורי לדו־רות הרבה שיש כי כאילו כן השבתו של כהות העם היהודי והוכנו, אורח חייו והדרך מחשבתו, שיהו ישינו וגם עיסוקיו, מעשיו וכל פעליו.

תוגנך דור חדש של יהודים "זקוף קומה ראשי גבשי", בעלי "תודעה מוסרית חברתית במיוחדת", ציונים וסוציאליסטים טובים, לוחמים אב־ בים העשיים ללא חת ויחד עם זה בעלי ערכים הבויהים, אוניברסאל־ים יפים ונעלים ביותר. אנשים חו־פשיים, המגשימים חזון הדורות, המג־שימים את הסוציאליזם ואת הציונות, המגשימים שדרך הבריתי בלא, ה־מפכים חיי תרבות תוססים. גאוות תנועת העבודה לא היתה רק על הישגיה שנראו לה כעצומים, חוב־קים עולם ומלואו אלא על עתידה המובטח תודות לדור ההמשך שחינכה וגידלה וטיפחה בעמל רב. יהודי חדש קם בארץ שיהיה אור לגויים ו־לעמים...

עם משאבי המדינה ביד

המדינה שקמה התבססה יותר עבה — תנועת העבודה השלטת, שדאגה מדרכה להבנות את ביסוס מעוצמה על המדינה לצרכיה וצרכיה. המערכ־ עדין, בראשית כבות קימה של המ־דינה צבית השלטת, בעיקר הבוהה העבודה בצדקת דרכה ובתהיה. הון יהודי רב שהחל לזרום לארץ כשפע וגידים, יוזמה פרטית, הפעסיה, הוי־קה באמצעות צמורות הביצוע של השלטון. ראש הממשלה הגבי מאיר הכריזה אז: "אני נשמים את הסו־ציאליזם ביבינינו". "גמרנו להפוך את המדינה לסוציאליסטית עם בצב־דות ופער בין השכבות" — הכריזו ראשי ההסתדרות. "בשמור על היחיד הסוציאליסטי", "נקים כאן חברה מופ־תית וסוציאליסטית" — בישרו המהרות בכל ההזדמנות.

גולה אחרי גולה הולכה, בניה עלו למדינת ישראל שפתחה שעריה לר־וחה, עדות המזרח, באפריקה ובאסיה שעברו בעבים זהרות על בשורה ועל ההלכה, על צבית ותבבה דתי, בהי־גיעם לשערי הארץ צמו עליהם בציוני ולינוד תנועת העבודה השלטת ועשו הכל כדי לטרולם בכל הרכן יהודי מסורתי, בכל קשר עם העבר, עם הדת והוראה. ילדי העולים הוכנסו בכוח ובתכחורים לפעולת הגוף הילוני הסוציאליסטי. עקירה מהבאה של היהדות הדתית מארץ ובגולה נתקלו באוזנים אטומות, בהלגש, כם משבר ממשלתי ברירה — להכניס את הכל תחת הקהיסה העוגד של יהדי עלי היעק לא ספ־רידו את אנשי המפלגה השלטת.

מבשרה "הבשירה" את כל האבי־ציים המופסקים, הפעם היתה המטרה ביותר — להכניס את הגליה החרדה הגדולה תחת כנפי תנועת העבודה, ... להפוך את בני עדות המזרח ... בהיהדות ... הישראלי ... מהמבפה הרב.

מים מכובים

בהר הפיסק אותו לשבצים שנה נקרא ברב הכובים — קבעו חז"ל. בעיניה הניצה עבודת העברית, כמע־ינות הציונות כולה פסקו לזרום הד־בה לפני כלאות להן שבעים שנה. בטרם עברו שנות דור ... ... תנועת עבודה, לבדות הציבודה שהיא המשיכה להח־זיק ברסן השלטון בידיה, לחלוש על כל צבורה נפתח הדך התבססות בלוד־פוסקת במערכות השלטון. פה ושם נתגלו סימנים מדאיגים של התפר־קסות, אותות מבשרות רצות לצנוגה ולכוסר קיבעה של תנועת עבודה, ... בצורה מתבודדת אתולכת, שלא הצאידה על ספקות ביחס לשבכות האידיאליות לתנועת השלטון מבר בצ־ בוד הגראה לצין.

פה ושם ניצו גורמים שונים במפ־לגת השלטת לביית הסדקים, לחזק את היסודות שהתמוטטו. החזון כאילו נעלם והלך כבל, נתגלה כאוטופיה שאין להגיע בשאר המסגרת, עצ־ רונה, כמשונה לשוב, אבל ללא כל הוכן. הקיבוצים והמעשים, עברו הד־ליך של ניצוח, החלו להפסיק אלפי פועלים שכירים בריוק באותם הד־באים שקיבלו פועלים במפעלים פר־טיים. ההסתדרות, הסוציאליסטית, לא הסתפקה בישות אוזיה של כרשבים בהיפשליסטים, שאלה היה להיותן, לספחה, לעסקר יביא ויעיא, המכה ...

פה ותנועת עבודה המצוגה במפע הפו־ בודים שלה, חשבון נפש לא עשתה, ... לא הרשה לה לעשות זאת...

לגורם רב עוצמה, למדינה כלכלית אשר הכל לה, פרט לסוציאליזם, כל מטרות לה, פרט למטרה סוציאליס־טית, שים יעד בעצמו.

בבריה"מ ביפץ ניקיטה חרושצ'וב את האלילות האדומה ללא רחם, הצ־יג את "שמש העמים" במלוא כיעורו. גילה כי לא המהפכה היא שלטה ברוסיה הסובייטית אלא האלימות ה־ברוטאלית, הרקבון והאפיפות שררה והשתלטות הזכוי. כדינת התגלמות לסוציאליזם נתפסה כמדינת הרצח הסוציאליזם נתפסה כמדינת הרצח צורך בניקיטה הרוטצ'וב שיעצה את המלאכה הזאת. כל האוטופיה הסו־ציאליסטית כאילו התנדפה ביום בהיר אחד מבצבצה, השאירה אחריה חלל ריק גדול. הדגלים האדומים הורדו לבורתפים, ראשון במאי חדל לשמש כ"חג", הסיסמאות המפעמיות כאילו בעלמו ללא שוב. נפסק הפיוט בספר־ דו־אידיאולוגיה שהתנדפה.

הקיבוץ שנבל בטרם עת

הקיבוץ, הקיבנה הסוציאליסטית בהתגשמותה הסופית, יצירת הפאר של תנועת העבודה העבריה בשם צורה ולבש צורה. הוא עדיין שמר יחסית על כווין בין החברים, לפי־ חות כלפי חוץ אבל למעשה השתנה עד בלי הכר. ויבש הפרים לבלל נפנצה ונפגצה. מחנה המאיכוכים במגבקים השיתופיים הלך וגדל משנה לשנה. אוכלוסית הקיבוץ חדלה לגי־דול באורח אבסולוטי ומעשי, אחוז בני קיבוצים בין תושבי הארץ הצ־ טמק משנה לשנה על גידול האוכ־ לוסיה היהודית במדינה, הגיע לאחוז כצער. חברי קיבוצים והקים תפטו את הדרך הזוה להיים אינדיבידו־ אליסטים אבל הדרך היתה בפרוח, הסוכה, חברים חדשים לא באו, ה־ הצטרפו, או הצטרפו זמנית ובעלמו כלכינת שבאו.

הדור התמשך, זה שגדל וחונך בקי־ בוץ, זה שהולכם כאן עמד על דעתו בזרועת קיבוצית, הסכים רק בהלעג לגמשיך בדרכי הוריים וסבירים, ואף זאת ליוב בלי התלהבות הבין כנה. התקנה לקיבוץ במסגרית הקיבוצה ני־ ... ... מבגבר כהיתי ... הייה. אורות הקיבוץ לא קרצו לו, לא הפאי־ רו דרכו, לא שבו את לבו ונפשו, לא סיפקו לו את מאויו ואת שאי־ פותיו. לפיכת וזאת הפיקו כלים הכי־ ללים המרובים. הקיבוץ כחזון, כא־ ידיאל טוב לא דובר לליבו, לפני לאמוד־ עקבת הגשמת הסוציאליזם. לשוכת זאת דיבור אל לבי התיתייה האתנועדים של הקיבוץ, הלא מבוזלים, הבריבוח הן־חירי בקיבוץ בעניק וטובה הנאה לא בפסנים, וההרוך מבטל ומדאגות ביתהוסים שונים אבל גם החרינות הללו לא הכריעו ברוב המקרים לטי־ בת הקיבוץ.

התנועה הקיבוצית בכללה לא נס־ אירה שחיידגה. נוצרו עד טיבים של קיבוצים, עד בבעוח, קיבוצים ש־ הצליחו להתעשר, צברו הון רב על ידי תיפוש מגבר וגיוסם מתגוננ.. לבקומה כתאיכים, ובנאדו קיבוצים חדשים וגם ותיקים שהיסיפו להאבק קשה כדי לאזן את התקציבים השו־ ספים, כשגרעיניות מתבודדים לוי את הקיבוצים הללו כבר. כאבצים לא מעטים של גורסים שיניב לוכור ... קבוצה, כאחדות של כל הקבוצים, ה־ צעירים ולא עשירים, חברי תנועה אחת, לא מוכחו בנחלות, המעשירים המבוססים סירבו להתהלך בעורכים עם הענים. דברי מוסר שהוטפו, מנגנות: היכן השויון? נתקלו בהיר לים יבשי משמעיה. חוסר שויון בין קיבוצים הונבה ועם זה נספח תגלל על הבסים העדירה, היסודית של הקיבוץ.

שחיתות ועוד שחיתות

זוכרים ואולי יותר נרועים היו סב־ הנברים במישור הציבורי של תנועת העבודה. במרוצת הזמן ניצחה עבבה שחנה. בכוחה ובטבה של מפלגת העבודה השלטת שבפלה בעיקר לב, שבצמרה יתר פארליקטור מורשת את חירות הכפוארה ביותר, את התיוקלות הקיקות ביותר, שהצטפבה במבובות ההדירות ביותר, שסיפקה את מבגבים הטובים ביותר, המוציאי הלבשה היקרים ביותר. סכבה שסרכה את הכיולים המפוארים ביותר, בכל רחבי תבל ההאכסנת במוח מלון היקרים ביותר. שכבה רבת עוצמה שהולשה על עמדות מפתח, כלכליות ואחורות במדינה בשם תנועת העבודה, תנועת העבודה. קבוצה ששלתה כל מחשבה ובכחי, שהיא כסבלת את ההסתאבות ואת התפרקות ואת השחי־ תות שבחבות על גבה, מכוחה ובצע־ מהם של תנועת העבודה העברית.

בסוכותה מלחמת ששת הימים. בצר קבות הנצחון הגדול באו ימי שגשוג ופריחה, גיאות כלכלית ללא דוגמה ובשל. באות אלפי פועלים ערבים מהן השטחים שנכבשו לשוק הפנות ישראל בהימצם עבודה. אלה הפכו לעם העובד במדינת לא קמו להם, לפועלים הללו משוררים יומשכו עם סשות שידו הלל לאדם העובד המתנה ... מאחוריהם לא עבודה תבונה התפארה במעשיהם, שהצלתה על גב את הישגיהם, אבל הם הגיעו לכל מקום הגיעה לכל פינה, לקיבו־ צים ולמרשבים, למוסדות ולמפעלי ההסתדרות. הם ביצעו את כל העבודה הקשה כשיתודים מצביחים עליהם, מפקחים על יבולם, תנועת העבודה העברית לא שיבתה עצמה להעניק התפיכה הפיכה העבריה, "מצפונה" לא הרשה לה לעשות זאת...

לשם מה ולצורך מה? המשיכה לד־ הוך על כנפי העושר וההון הרב. שכבת השליטים התרחבה הלכה, הי־ הפאר העושר הגיעו לשיאים לא נודעים. ככל שהשלד התעצר יותר, ככל ששקע יותר בחיי פאר והוללות כך שיכנע את עצמו כי הוא כתבסס יותר, כתעצם יותר. לא רק הוא מגשים את המטרה הסופית אלא עבר את המטרה הזאת ומבצים יעדים נוספים. חשבון נפש? כאין? — רק פרטים רגל מצווה על כך. אלה המת־ בוססים בזהב, המתעשרים ביום ליום, הנהנים כהשלוק הצף לעבים — אלה אינם מוכנים ואינם מעוניינים בחשבון כזה.

כשלונו של בן גוריון

דוד בן־גוריון המנהה היה מאדריכלי תנועת העבודה העברית. עבד לי־ דרשה ליווה אותה בכל דרכה. היו לו חולשות לא מעטות, בולטות לעין, ריתוויות רציניים. הכסף לא עניין אותו, לא התערב בבעיות כלכליות ולא צבר הון. אם כי היה בידי לעשות זאת ובקלות. הוא לא רדף אחרי כוחותו, העושר שהציף את השכבה השלטת במדינה לא הרשימו וגם לא משך את תשומת לבו. בעיה אהרות הטרידוהו והעסיקו אותו. מצד לם לא נתן דעתו לתופעה הזאת, דבר שגרם לו בעת התבודדות לפכה נפש. מאוחר מדי גבה לדעת שאין ולא היה מקום לבטל תופעה זו בסוף יד.

בישבו במרום אולימפוס של הי שלטון, שקוע בעיניו ותליש במחי־ ציאות, החל להתקומם בעצם ובצאם נפש נגד תשחיתות והעבדת פנים, סילוף הצדק והאמת — תיפעות ש־ חדרו גם לשלוחן הממשלה הכציכצם. בן־גוריון התקומם, זעם, החליט להצ־ מיד את כל הקריירה הפוליטית שלו על כף המאזנים, להתמודד עם בנ־ גנון המפלגה עם השלד המפוגן, עם השכבה השלטת. הוא אמן יצא לקרב המפסיד. יצא למערכה ציבור ... לבחירה המפסידה. השכבה הי־ שלטת התגברה על המנהיג שדבק בחזון, שדגל באידיאולוגיה. בן גו־ ריון זעם, שפך אש וגופרית, פרש ירהלך לו. אלה שבאו אחריו, חזרו בהם, התפיסו עם השכבה השלטת, סירבו יכורים לכבוד.

התקציב הכדינה גדל משנה לשנה. הבשק התפתח על בסיס איתן או בלגבוהו, לא השוב, העיבר המדומה אבל הגזול סימוד ציוני רבים. בהבה שהתעצם הלך, היהודות פשתה לכל פינה ופינה מבלי האפשי אף חלקה פנורה ונקיה, עד כי היה נוראה ולא בלי הצדקה ובסים שאמן הוגגת תשר היהות את נצחונה הגדול. המפלגה השלטת, תנועת העבודה בגלגוליה הי־ שוים כבטיך צבאלו, תמשיכה בדר־ כה או בהתהדרדוהית, כלוחה וצבפה, נראהה בטוחה בעצבה ובמצמדי וגם בעתידה, נשענת על המנגנון, על השכבה השלטת שהתרחבה הלכה, בתחות שאכן עבידה היא בפני כל דעזיעים ומצרות. מבצבות בבוסס.

אחרי רעידת האדמה

או באה מלחמת יום כפור, וצבה רעידת אדמה עזעזתה את פני הד־ ברים מיסודם. המפדים אכבם בצעדי ליד התעלה, הסורים גירשו חוזה לחוק, כעבר לקים שלהם, אבל הי־ שלוחה טוב לא הורה למדינה בכלל ולשלטון בפרט. מפלגת השלטון לא הצליחה להתאושש. התבדר כי לא לעולם חוסן, וכי השחיתות שההודה לכל מקום ודרצונופה היא: מצד אחד מבעיות מטבעת לשלטון ומצד השני לכרכבת בשלטון זה, מעוררת אותו עד היסוד, מנצצת יציבות ועתיד. התבדר שאי אפשר להמשיך ככה בלי סוף, וכי הכל מוכרח כאן להשתנות, שגבר יהודי מתקצה אל הקצה. תגו־ צית מהאה צצות מכל צבר, וזעקות ומחלאות את הלל האויר, עד כי ראש הממשלה נאלצת להתחפך מרשו־ בה הממשלה בדלת אחורית.

ותנועת העבודה העברית היכן היא? היא לא מצויה כבר במבדה, ליה המחרשה המפגרה. עם נמצאים ערבים מהגדה ומהרצועה, מליאי זעם ואכולי מבעמה. היא לא נמצאת כבר, על פיגומי השלבים של בניינים התהולבים וגבבים, בין סוללי הכבישים. קולה בוקע מהגעירים המפוארים של קוני־ צין "כורי" הענק הטובל בהון ובכל־ עושר. גם מתאספים גנוראלים שקשבו כשורות צהיל ישר לשולחן הממשלה, נוגי כבוגיותיהם המפוארות מהכים בגבלות לאדוניהם החדשים הרבים תכים בשאלה איך מדענבים את עצי תנועת העבודה העבריה. לתנועה אין הם מקדישים השבת לב, הגנוראלים מדברים על הדרש ההנהגה העצריה.

היאוש האדישות כובשים כל לב, כי מדבר על הדרש נעורים, על מענה? בעשים המריבים את קולם הם הנצבצים הישידים, שלהי ישלא הגיע לשולחן הממשלה, כשהמקום מציע לו, לפי ביטוב הבריתו; אלמוני נותן במהי להסתכלה, כי על בן הויר הק שבקרבתי כמכיל ההסתדרות, למר־ דות הישגי הגדולים כשהתליה להבר־ עית לפועלי המפעל בבלל אצודה, נאבנגי ועיני רבניה שכר תבורית צבודה בשבת בין 2400 עד 4800 לי" למשמרת של חילול שבת.

התנועה האוטופית, זו שהתיימרה לגאול את האדם, ליצור דמות חדשה של יהודי, זו שגבפה בכל קודש ונהלה כלחמת חורמה ביהדות, הגיעה זו הדלה בוזן להתקיים, חוסלה אי־ שם, ניחה לפרניבית של שחיתות ורקבון שיצרה.

זהו סיפורה של אוטופיה שוצה ותמצה נוספת שבירשמה כבים בית ישראל.

המודיע ג'
יום ד' ... תשל"ד

מעבדות לחרות

מאת
הרב אלימלך הכהן שורין, רב
אנגליפ

זאקסנהוזן

זאקסנהוזן, — תופת־אש של הי־ טלר, מחנה־מוות של גוש־היאדונוסו, בו שרפו, תלו וטינו אנשים עד מוה... מחנה־היכוז מצפון לברלין.

אנו, קבוצת יהודים מגנוז לדתי ה־ נמצאים שם, הגנו עדים על ימיה האחרונים של המלחמה האיומה. זהו אקורד־הסיום להעלול השטני של הרייך בן אלף השנים. ראשי מח־ נה־היכוז עצבניים... הפחד מאחנו ביסל ואינו חרדים יותר. מעלינו ביבט רקיע זרוע־כוכבים ובהוד שמ־ התתיו בסים להקים שלמים של אור־ רונים. הללו זורעים מעל לברלין מ־ כות של דם ואש ותמרות־עשן... באי פילת־הליל מתרוצצים כעכברים נפ־ חודים הגרמנים ה"גבורים", בדיוק כפי שהריצו שש שנים לפני־כן עשרות מיליוני אנשים ברחבי אירופה. כו־ לה...

המשחק הטראגי חוזר על עצמו, רק בכיוון הפוך...

הדרכים הומות. גרמנים נמלטים. הם מגיעים מכל הארצות אותן גיצחו, כבשו, שדדו ורצחו. עתה נסים הם בבהלה בחזרה אל ועל החורבות של עצמם...

זוהי התמונה המרשימה ביותר ש־ כל יהודי ששרד בחיים — לראות ובכך לשמוח ולהינחם קמעא.

השמים בוערים כביום. מאות אור־ רונים טסים בתופשיות, ללא כל הפ־ רעה, ועורכים את החשבון עם ארץ־ הדמים הרצחנית.

ואנו, שרידי ההרוגים כיהדות אי־ רופה השוקעת, עומדים ומתבוננים כיצד הנחש הנאצי מתפתל בגסיסתו האחרונה ומעינינו זולגות דמעות כ־ אשר אנו חושבים על החורבן שאותה הציית־דמים עוללה לנו עד אשר הגי־ עה אל השמדתה שלה...

ערב פסח

זה היה ערב־פסח. אנו מחפשים דרך איך להשיג כזית־מצה. אנו מג־ הלים משא־ומתן עם מפקד המחנה, קצין ס.ס. שהוא השומר שלנו, כי יתן לנו מעט קמח כדי שנוכל לאפות מצות. הוא מקיים אתנו יחסים טובים. הוא עושה זאת בגלל כי הוא יודע שצבא רוסי נמצא במרחק שאינו עולה על 35 קים. הוא יודע, כי משחק הדמים עומד לפני סיומו. הוא רוצה מאתנו טובה, כי ניתן לו להימלט...

באופן זה אין הוא מבצע את הפ־ קודה שקיבל מהגיסטאפו בברלין — להעביר אותנו עמוק יותר לגרמניה המערבית, דבר שמשמעו עבורנו מ־ וות בטוח... הוא נשאר אתנו עד ל־ רגע האחרון של השחרור, ובאופן זה הצליח להשיג ממנו את כמות קמ־ מח של קמח.

אנו מגעילים ומכשירים את מטבח המחנה של הצוות. אנו אופים את כמה מצות. הס"ס עצמו ניצב בלילה על המשמר כדי שאנשי הס.ס. האח־ רים לא יראו מה אנו עושים... וב־ אופן זה הצלחנו להצטרף של לילה ובמבורו של המחנה האזור, תוך מבל ויסורים כה מרובים לאפות לנו כזית־מצה ולמור ...

ליל ה־18 באפריל 1945

ליל ה־18 באפריל 1945 — ליל סדר. נמצאנו בבונקר אותו המבנה כנה ימים קודם לכן. עם דודים כלו, ונתחילה התקפה כבדה. ... הדי בא כשפת קרוב בו ... הגיסות הרוסיים. היו התותחים יותר המבצצים מן האפיה ... המחנה. ... ... כי כולנו ... ... גבר, ... של ... ... ואנו, ... באויר.

השעה היא לאחר ... ... פוסקות. ... ... לנגד עינינו ... ... השולח ... ... איומה ... ... לאמר ... — ... ... רים הקשים, ... ה־ בורות ... השחיטות ... ...

לבהב נשמע רעש של מנועים. ל־ מחנה שלנו מתקרב טנק גדול ואנו שומעים קול גבר ... עבור לגנ ומן הטנק מגתר חייל ... קצין, כולו ... יהודי ... אנו הושיעינו...

הקצין הוא יהודי, ... "שלום עליכם" — תחית המתים ...

מתנדס. עתה הוא מסקל להיות ה־ צפונית, המוביל לשחרורה של ברלין...

אנו קופצים החוצה מן הבונקר של־ נו. אנו מקיפים אותו וביחד עם משוח דודו אנו בוכים על גאולתנו ועל פדות נפשנו... ידידי שואל אותי, מה אני בוכה, ואני כשיבו: כן, כן, רק שכשיו נראה, כשמע הבנע כמה גדול הוא החורבן שלנו!... כי אשר נלך לחפש את אהובינו וקרובינו ולא נמצא אותם...

תורתי לצדיק, צלותי למצוי יד־ הפתי את פני לתוך המורגת ובכיתי...

למחרת השחרור

היום הראשון שלאחר השחרור. אנו קמים על חורבות "הרייך בן אלף השנים"... איננו מאמינים לעצמנו, כי אנו חופשיים, כי אנו בני־חורין!

הנאצים מוטל להורבותיו, הלב ה־ דואב התנחם במעט למראה "עם ה־ אדונים", אשר הכריזו על "אדנות של אלף שנים" — מובס עתה ונחרב... ההיטלריזם מת, העולם חופשי, ואנו, השרידים של יהדות הברבה עומדים על חורבות הרייך הנאצי חיים. האם חיים אנו באמת?...

תל אביב שכוח שמש כתבונן בנו. היום הראשון מאז שש שנים אנו מתחילים לחשוב, לחוש כאנשים ... ...

אנו מגיעים לברלין. יהודים ש־ ... בחיים מבחנות רינה שונים. אנשים ניקיים ... ... כל יום הביא עמו ... ... אולם חלק ... ... את כל צומקן של ... אשר אדע לנו... המצאים ... ... הרגשה כרה אפ־ ... ... ש־ ... ... אני מס־ ... ... בבגמה ... ... אך אינו ... ...

אינטסינקטיבית אני נעצר ליד בית כנסת — נקודת האיסוף שלנו או, עבור יהודי ברלין, וכאן אני פוגש את ראשוני היהודים. בכלליים הם גו־ אים מתחבקים זה עם זה המשמיצים ...

השאלה הראשונה היא: מאיזה גי־ הנם אתה בא? תראית אולי מישהו ממשפחתי?... אולם התשובה היא תמיד אחת: אף אחד לא נותר, אין איש — — —

צרור של ענפים תלושים מן ה־ אילן המפואר והפורה, ששמו היה יהדות אירופה — זהו מה שנשאר...

מעט יהדות בברלין

פרק בפני עצמו הוא הסיפור כיצד אנו, קבוצה של אגודאים, כתחילים מיד לאחר המלחמה, בברלין, ליצור ולהקים יהדות כלשהי.

ר' אהרן סאריבספער, חתנו של הרב ר' משה אלי הלפרן, רבה של לודז חבר הסיים הפולני הראשון — כ־ ים בסוגהדלנה, אנגליה, ר' ישראל גפנר, כיום במנטריאול ואני הקטן — היינו הראשונים שהשבנו להכניס מעט יהדות להיינו.

בסיועו של קצין יהודי בצבא ה־ אמריקני השגנו בנין מפואר לצרכינו ובו פתחנו "מרכז יהודי" שורכו את חיי היהדות האורתודוקסית בברלין.

המנין היהודי הראשון, השחיטה ה־ כשרה הראשונה (ע"י השוחט חבר ליגוי אברהם פרנבך), הישיבה ה־ ראשונה ע"ש "חפץ חיים" ופלמיה לילדים מיוסית, השיעורים הראשו־ נים, הרצאות על ענייני יהדות ו־ כיו"ב — כל אלה הושגו הודות לאותם יהודים אשר הקימו כל זאת במסירות נפש. סייעו לנו אז גם ה־ נציגים החזיים של הג'וינט שהיו אז בברלין, הרבנים: הרב אלכסנדר רוזנברג ז"ל (נפטר בצעה האחרונה) והרב מיכאל מונק, שניהם מאוהיה.

עבדתי אז עם הג'וינט בברלין, וברצוני לציין, כי נציגיה, עם היותם חילוניים, גילו חוש של הבנה לצרכים ולדרישות שלנו והמיך סייעו בידינו לטובת הציבור החרדי.

וטוב הוא שיוזכר לדורות, כי ה־ מנין הראשון, קול התורה הראשון, האוכל הכשר הראשון, השיעור ה־ ראשון בגמרא בעיר הדמים ברלין, לאחר החורבן והשמדת הגדולים — נעשו על ידי קבוצה חברים מאגודת ישראל.

הד היום

כוחה של אמונה

ב—ת שום אומה ולשון בעולם לא הצליחה לעצב מסורת כה נאדרת בקודש לציון חג החרות שלה, כפי שעשתה זאת האומה היהודית בחג הפסח. חג זה שאינו מוגבל באותם שבעת ימים שעליהם נצטוינו שבעת ימים תאכלו מצות, כיון בו הכנות ש־מתחילות הרבה זמן לפני מועדו ויש בו אזהרות הנוהגות לאחריו. יש בו מנהגים קודמים והוא מסובב במצוות מעשיות לרוב. מצות שיש בהן כדי להטביע על האדם בישראל העוסק בהן, מי במעט ומי בהרבה, אותה חותמת של אמונה בנצחיות האומה המזכירה בוקר וערב את יציאת מצרים, שהיא עיקר גדול למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך.

חג החרות איננו יום הולדת של מדינה אשר זכתה לעצמאות, כפי שנוהגים עמים ומדינות לציין את ימי ביטוייהם העצמיים. זהו חג אשר בו בעצבת הדמות ההמונית של העם ה־יהודי, דמות שהיא שונה מכל העמים. הדמות של אותה בחירתנו מכל העמים הדמות המבדילה את ישראל העושה אותם סגולה מכל העמים. סגולה זו יש לה הרבה ביטויים. אך קיומה תלוי בהיותנו ממלכת כהנים וגוי קדוש.

אין אנו באים לציין דברים הידועים מכבר לשלומי אמוני ישראל אשר שואלין ודורשין בעניינו של החג שלושים יום לפניו. אלה יודעים כי החג המשפיע במעשים מחייב את האדם בישראל להיות נכונים ליום הזה הרבה לפניו. שמחת החג איננה שמחה ערטילאית. ממקור קודש תהלך ותשפיע שפע רב על אומה זו שהכינה לגאולה עומד בברכו באווירה. זכר ליציאת מצרים זה, בשבט אבוקה בחשכת הגלות המתארכת. בכך כוחה של אמונה זו. אמונה איננה בין הקניינים שנקנים בקלות. בפני שכל דבר שמקבלים בקלות עלול להישחף ברוח מצויה ובודאי ברוח שאינה מצויה. אמונה נקנית ביגיעה רבה. אל תקרי חרות אלא חרות על הלוחות. חרות ולוחות הברית משתלבים לחטיבה אחת. בן חורין איננו זה שיוצא מן הכלא. יש אנשים שמעולם לא היו בכלא ועדיין אינם בני חורין, מפני שהם כבולים אל יצרם. מפני שהם כלואים במסגרת צרה שאין לה המסך דבר. לא כן עם ישראל. עבודה לעם בהר סיני. מזכיר את יציאת מצרים כיסוד של האמונה וכל המרבה לספר ביציאת מצרים, הרי זה משובח. כל זה מפני שהשמחה איננה חומרית. האדם מישראל גם בגלות מזכיר את הגאולה של אבותינו. חרות הגאולה האלוקית איננה דומה לשום גאולה אחרת. יש לה המשך שאיננו נפסק לעולם. יהודים קיימו במחנות המות. נזכרו ביציאת מצרים. הספיקו שבחים לאלוקי ישראל גואלם ומושיעם, נתחזקו באמונה שהגאולה עתידה לבוא במהרה וכך נתחזקו להוסיף ולצפות לישועה כימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות.

כל אותה חבילה של מצוה שהראשונה שבהם היא אכילת מצה והשניה היא "והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, בעבור זה עשה לי ה' בצאתי ממצרים", בעבור זה כדי שנוכל לקיים תורה ומצות ומעשים טובים נגאלנו ממצרים ונצלנו לעם. מצוה זו של חינוך הבנים היא מן הגדולות שבמצות שאינה מסתיימת עם הכוס הרביעי ואינה מתחילה עם השאלה של הבן החכם. את פתח לו, אנו מצווים לפתוח פה לפי שאינו יודע לשאול כדי שידע. ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים.

כמה מירות טובת האדם מישראל לקראת חג זה וכמה שמחות פנימיות מסב לו החג. האדם מרנן לא רק את ביתו אלא גם את [illegible] של ביעור החמץ שבלב האדם ואל לו להסתפק בביעור החמרי.

הייחוד בהיאור מצות היום, לא למלא הסר אצל שלומי אמוני ישראל הפרודים בשלמותם ביום זה יותר מאשר בכל יום אחר, אלא להזכיר כנגד העיקרים אשר בהן לעצבם דברים ותוים של עבודת אבותינו ואשר מסלפים את מהותו של העם היהודי והיות במשמעות של חגי ישראל שאין כמותם לשמחה. שכנין בפיהם להיזוק האמונה ולטהרתה במקום הפליות. כי על כן בני ישראל אוהבים הם את המצוות הכרוכות ביום זה ואיש אינו צריך להטוב עבורם דברים אשר ישמחו את לבותיהם. אלא שנהנים לעצמם. שמחה זו לא תעם מאומה גם ביכי מצוקה ודוחקה כגוונר טוב מתקדמים ענים כבדים ופכנות אורבות מבית לכ כמות מהכר בכהוק, אם רוצים אתם לראות את כוחה של אמונה, צאו ראו את בני ישראל... איך הם... ובהתפזם איך הם מיציאים מכח רב על קיומה של שמחת החג. על כל אותם דברים הכרוכים את החג ועולים אותו לראשון בין חגי ישראל. כל זאת בתוך אמונה בקשר הבלתי נפסק מאז יצי צאתנו מארץ מצרים. אמונה שהיא מקור ויסוד גדול באמונתם של ישראל. אמונה בנצחות ובמצאותנו אנו חיים על אף כל הנסיונות שעוש אומה ולשון לא יכלו בהם ולא יכלו לעבוד בהן כפי שעמד בהם העם שנבחר להיות סגולה מכל העמים: והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם. כאשר יתלקח הניר הגלות, נרביע סכם בבבל, עד שנזכה לשיר שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו. להיות שמחים בבנין עירך ושישים בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים.

הננו בזה להודיע כי ביום השני אור ליום י"ז ניסן ב' דחוה"מ פסח תתקיים אי"ה בישיבת קמניץ

שיחה מוסרית

בשעה 8 בערב

של מרן הגאון

רבי **חיים שמואלביץ** שליט"א

ראש ישיבת מיר

ישיבת קמניץ

משה באייר

אנרכיה

התפוררות מוסרית מובילה להתמוטטות — המשטר טעון תיקון

מותר לומר מילה אחת של שבח על העם הזה שאנו נוהגים לקרוא לו בשם "העם היושב בציון", יש לו הרי־בה יותר יציבות נפשית מאשר אלה שהם מופיעים כמנהיגיו. כי אילו הוא היה חושב על המנשה באורך במנהגים המקובלים של המנהיגים, ספק אם היה עוד העם הזה יושב בציון" הר־ערכה זו, שהוא אולי ציניות בכל־צה, שמעתי מפיו של אחד האנשים "המקורבים אל המלוכה", כאשר כ־מדה רבה של מרירות ביטא את מו־רת הרוח שלו ולא רק שלו, על מחול השדים שמתחולל ברשית האח־רונים במדינה שעדיין לא התאוששה מן ההלם של יום הכיפורים. היש־שים אנו לומר, שהמחיצות הנפשיים לנו בימים הקרובים עלולים עוד ל־גבור על כל מה שידענו עד כה בכ־ריבה הפנימית הפוקדת את המלוכה בישראל, כאשר איש בוחש את פסו־רית ראש וזולתו ונכלם יחד מהנו־שיתים.

אם נעמה הקבלות מן העולם ה־גדול, אפשר לומר, שהרשת האנר־כיים הנכשבה והולכת בארצות הב־רית, נראית היותה הרבה יותר מן הפרשיות המעסיקות את המלוכה ה־ישראלי. אילו אנו רואים כדי אל הפרשיות שלנו עד שאין אני ע־ריכים גבוהה את מידתה של המשי־כה שהיא נראית בעינים פיזית. אולם כה שארצות הברית רשאית ל־עצמה איני יכול לשבש הנה בידה לישראל, לא רק בגדולת של המדינה, שאין בינה לבין ארצות הברית כל דמיון לא במספר האוכ־לוסין ולא בגדות העוצמה הכלכלית והצבאית, אבל אם אנו צר־יך בהמשך אחרי הכרישה הצבאית של האמריקאים היהודים להיות של נשיא שנבחר לא מזמן ברוב גדול נר־כל להבין באיזה ציניות עוקבים בר־עולם אחרי ההתגוששות האישית של הבמות הדמוקרטית. נראה שזו אר־בה כל כך יהם לא של הכוחן, לא של הסכנה ולא של כל מובב בדי־מוקרטיה שבסכה דוגלים כאן.

אין אנו באים לריב כאן את ריבו של שר הבטחון מר דיין. הוא גם כ־נראה לא זקוק לתמיכה שלנו בריבו הנוקב עם חבריו למפלגה. אבל, מה־קשים להבין את המהלכים של אלה אשר למחרת פרסום הדו"ח הבינייני של ועדת אגרנט, באים אל הממשלה ואומרים, בבקשה להחזיר את הדו"ח לועדה. האם היה כוונה להפוך בכה שקיה. אם הועדה היתה מבוללה את כלוא האשמה על שר הבטחון, האם גם אז היו דורשים להחזיר את הדו"ח.

יש לנו הרבה סבות כלפי הממ־שלה בנקודת הראות הדתית, יש ל־נו טענות חמורות יותר כלפי הורית המשפטית שיש לה יד בהדרדרות ה־מוסרית של החברה הישראלית כ־אשר [illegible] ישראל לא ידע עליהן. אבל, כי ש־נכבד את ביעצגי הזהר של הבלתין הוכל לבירר לצבור מה שנח לו ל־להיות את כה שאינו נח לצבור. נדמה, שהממשלה לא יכולה לבחור בחירה טובה יותר של ועדה בלתי תלויה כמו זו שנבחרה. איש לא ער־ער על ההרכב הזה כאשר זו כוננה. המדובר לא על הציבור בלבד שקבל את הדברים בהערכה, מדובר בחב־רי הממשלה אשר היו שותפים לבחירה זו. אך כאשר הדו"ח לא מילא אחרי הציפיה של קבוצה כלשהי בממ־שלה, מבקרים אותה ללא סייג, פו־סלים את מימצאיה ודורשים לבטל את מסקנותיה. גם אם עושים זאת ב־דרך אלגנטית כמו זה של הצעה ל־החזיר את הדו"ח לועדה. איזה אי־שיות תסכים בעתיד לקבל מינוי כב־שלהי לועדת חקירה ולהיות אחר כך חשוף לביקורת שלילית הזו. אנו יו־צאים לא בנקודת הראות של בחינה המשפט, לא זאת הבעיה העומדת על הפרק. אנו יוצאים מתוך נקודת הראות של סדרי מימשל הקיימים ה־הולכים ונהרסים עד היסוד. יש כאן

ההדרדרות המוסרית המובכה בתוכה הר־בה סכנות הברתיות ופוליטיות ולא צריך להיות רואה מהוללות כדי לה־נות את הצפוי לבטבר זה, אם הדברים יימשכו בכיוון זה. כבר אמר לא מנ־בן, אחד האישים הבכירים, כי הוא חושש לפני היום בו תיפתח מהדורת חדשות בהודעה אחד בהודעה, "כאן קולנו השודר של ההפיכה "הרי הודעה בספר 1 של מועצת ה־הפיכה". אילו זה נראה לבוזי מדי בעיני רבים באפנו, ואני מקדים כי לא ביום — שעולה לרמז כרגי כוח. אבל הצעדים גבוהה, שלכיפה הצר־ביעה הבינה [illegible]

נגע ההדלפות

המבוכה נגרמת בנגע המור של ההדלפות, הגיע לישבייר אבי־פסם, שבממשלת ישראל היא הממשלה הבור־הלפה ביותר. לאחר שבעולם ההפ־הכבר הברים שבאמרו בהדרי הד־דים, הגדרה זו היא נכונה מאוד, כי שרים אימליל את הדברים שנאמרו בהדרי הממשלה בנוהגם של חברי ועדת החקירה של מחקיקי מסקנות לא לפי רוחם של אישים מסויימים, [illegible] רק לקראה. האם אלה הם הא־נשים אשר ביום מופקדת האחריות הציבורית? האם אלה הם האנשים שהיפים שנתנים להם איפה בענ־נים עלום בגדר של פיקוח נפש. ביבים האחריות ויזה בראש כל תו־בית הביטחון של "אחריות מיניסטרי־אלית" היבשים שלא רק הרמטכ"ל יתן את הדין על המחדלים שקדמו ליום הכיפורים, ועדיין אין אנו יודעים אפילו מחדליו המחודים, אם רק בין בכה לעשיר או הרבה יותר מוקדם הדר הייקבה הזה. עוד הזה למוסר לבירור הזה. אבל בה שבומר לה־בית מן המיניסטרים הדתיים וגם היכבים, בדה כבויה של אחריות ציבורית, אם נגדיר זאת פשוט יותר, מדה פצונה של אחריות שאפשר ל־הביע מאדם בייחוד בדעתו אשר מ־כיכל לשיתל דברים בפלם באזני־ של הגיון דהכל הישגר.

כי בשכלו לא אבד, יודע עד היכן הדברים מגיעים. כמה מכרסמים הם ביציבותו של העם הזה היושב בציון. בדרך איפוא אינם יכולים האחינים לשלוט בהרגשותיהם האישיים. אין אנו אחראים לבעיות האנושיות שעוררו בסבכת הגדה, כל אחד מאתנו יכול להיות שותף לצערו ולכאבו המרגי־בר של הרמטכ"ל היוצא ושל עמיתיו א־שר נבחבו לתת את הדין. ראשי שר בישראל גם לפקפק, אם כך הוא סביר, אם אכן אפשרי לשחרר את שר הבטחון מן האחריות למחדל ה־צבאי. לא נכנס למחלוקת התפקידים הקיימת בין שתי הרשויות. גם הוי־עדה לא היתה מפקנית בנושא זה. בודאי שקלה כראוי שאלה זו לפני שפסקה את כל דיין בהערה שיש בה יותר בתליצה בצד הפרכה אישית של בישורים. אך לשם כך קיימים כ־ליב מבלכהים של ברור נוקב. אך כה אשם העם הזה אשר על גבו נשא בכל אותה מלהבה ואשר שילם את המחיר האיום של המחדלים. מדוע הוא צריך להיות שותף לכל אותה מלהבה, אשר ספק רב אם הוא מ־טהרה בגיעות ומאינטרסים אי־שיים. ההתך הזה של מתנגדי שר הבטחון המצהדים בו, לא נוצר א־חרי המלחמה ולא בעקבות המחד־לים. חילוקי הדעות, לא תמיד דעות עקרוניות או שיטות, לא נוצרו היום הם בכבשים לאורך הקו. לא נבטה

לבחור את כיס הביקורת המשמעה כנגד שר הבטחון הנוכחי. אבל כיוצר דימוקרטי יש לו סיכוי משלו.

אין לנו שום הרגה על שליטתה של מפלגת העבודה המהווה היום תוס המדורה של השלטון. יתכן שה־פילוג בתוכה יגרום רק ברכה לעם ולמדינה. יש בה הרבה בן המס־תאבות המשחיתות את הנפש. אם ה־תוצאה תהיה התולפה במוכשר, דבר שלא נראה באופק, לא הגבת שום רעה. אנו חרדים מפני היבוכים הר־ממושכים שמתהלכים לנותה זה במקום שהוא נעצה. ההתגוששות הממלידה מונפות לא רק בהתגוששים. לפני הבחירות אמרה, כי יש יוצר את קיום הבחירות כדי להצביע למדינה בכ־שלה יציבה שתוכל להתמודד עם ה־בעיות המדיניות והצבאיות הצפויות לנו. כדי להשיב גבורה זו, אף ביצלו את כתב הבטחון כדי לזרז את הנ־בחה של הממשלה. מפלגה אחת מן המשתתפים הוהכים, ניצלה את הה־זדמנות כדי להתכחש להתחייבותיה לבוחר שלה בענינים דתיים מצבר־ביים. מפלגת זכות צד יותר, ניצלה את המצב כדי להשיג צד כסא של ביצפנר. ולבסוף, מוצאת המציאות אותנו במצב שהוא ללא ספק קשה יותר מאשר לפני הבחירות. הממ־שלה הזאת לא רק שאיננה יציבה, כי יודע אם תחזיק מעמד זמן רב ל־נוכח התנגשויות המדיניות בתוכה, אלא גם איננה מסוגלת להסכים על עקרונות בסיסיים, האם כך נלך לתהדה בינבה? האם כך נגיע להסכם על הפרדת הכוחות עם סוריה.

הדבר הראשון שהממשלה צריכה לעשות להפריד את הכוחות הניצים בתוכה. והוי הכבישה הראשונה שיש לעשות האם נקבע בבנות — שהוא שיבוש היום נוכל לומר כך, להכ־ניס קצת "סדר" בממשלה, אחרת י־הוילו האחראים לשאול לא ארבע קושיות אלא הרבה יותר כזה. המצב הנוכחי מוביל רק אל דרך אחת, א־נרכיה שבעבריה פצועה קוראים לזה, מחבר של תוהו ובוהו.

א. וייס

אחריות ציבורית ואחריות פרלמנטרית

התביעה "לאחריות מיניסטריאלית" שי־הועלתה השבוע על ידי חוגי השמאל לי־מלותם, שמטרתה ברורה ומוגדרת, לב־טות ולאלץ את שר הבטחון דיין להתפטר מתפקידו כשר הבטחון כדי לפנות הדרך לכיבוש מפלגת השלטון על־ידי גורמים המוגדרים כשמאלנים, תביעה זו כשל־עצמה מוצדקת ומובנת, הכנסת או ועדת חוק ומשפט או כל גורם אחר היו מזמן צריכים לקבוע תקנות ונוהגים ביחס ל־כירה האחריות של כל שר ושהגלל לבר עשה בתחומו, כל יתהדר כל נושא בשררה בבעבירות וכל יתעלם מכשלותיו ויטילם על אנשי הדרג הנבוך הכתו־ניב למרותו, כפי שזה נהוג למעשה בארץ מאז קום המדינה.

ברור ועקרון "אחריות מיניסטריאלית" מחייב, לפחות בארצנו החברות מכורי קוה, לבניע הסיבות עקרון זה לנתק מ־ הוכן בכל מאבק אישי בין גורמים בת לנחיים. עקרון זה, הקיים באנגליה מר־שותה שם על במסורת ונוהג מזה דור דור ואין לו מקום בחוק הבריטי או בתקנות כל שהן. לדעתם של רבים באנגליה אין מוסכר בעיתוהים בהגר־שמה עקרון מסובך זה, מקיים הרימים והעיקר, וזו נשק יעיל בידי ראש ה־ממשלה. אם נתגלה משגה במשרד ש־באחריותו של שר שאינו מקורב לראש הממשלה מפעילים את העקרון אותו מתעלמים כזה ומוצאים את הדרך לה־העלם מאחריות מיניסטריאלית.

אולם כשם שאין להעתיק חוקים מ־בריטניה למדינה, וכה שמבאים לאנגליה אינו גוזר למדינת ישראל כך אין ל־השוות עקרון אחריות מיניסטריא־לית אצלנו, על מסורת ונוהג שלא נהייה, וכה שדרוש אצלנו, חיוני, זה לא רק אחריות מיניסטריאלית אלא וב־עיקר עקרון האחריות בכלל. זה הצי־שנה ו—יותר שאנו עדים להתפרקות מכל אחריות מצד אנשים הממלאים תפקידים ראשיים במעלה, המתהל־לות שהרישה כל מוסר ציבורי והדר־יכה ציבורית בארצנו, חוסר אחריות שר בא לידי ביטוי בכל התחומים והמישו־רים בארצנו. שהרס הורס כל הוא חיוני במדינה, הרס המעמיד בסימן של ש־אלה את עתידה וקיומה של המדינה.

כי אשם במחדלים?

"ועדת אגרנט" מיררה להיכנס לבעית אחריות מיניסטריאלית או פרלמנטרית או כל היא לא שיחררה את עצמה מבירור יסודי של השאלה: מי אשם במחדלים במלחמת יום הכיפורים ומי לא. בשעה שהיא הגיעה לידי מסקנה ברורה ששר הבטחון מר דיין נקי מכל אשמה וכן ראש הממשלה הגב' מאיר, פרט לאי אלה נקודות לא משמעותיות בפעולות ראש ה־ממשלה. כמעט הועדה לנכון להעיר כמה הערות רציניות יותר ביחס לפעולות הממשלה כולה בעניני בטחון, פירוש הדבר כי לדעת הועדה אין מקום להפ־עלת עקרון אחריות פרלמנטרית ביחס לראש הממשלה ושר הבטחון, משום שאין הם אשמים ואין להם קשר עם ה־מחדלים.

יש אמנם מקום לטיעון שעל שר ה־בטחון וכן על ראש הממשלה להתפטר, לא בגלל אשמתם במחדל אלא משום שעליהם לשאת באחריות למחדלים הנע־שים בתחום שלטונם, אם אמנם יופעל עקרון זה הרי ששר הבטחון אינו הי־חיד שצריך להביא את התפטרותו: האם במשרד החינוך אין מחדלים ורציניים מ־אוד המחייבים התפטרות מר אלון בגלל עקרון "אחריות פרלמנטרית". האם אין מחדלים רציניים ביותר במשרד הבריאות, המחייבים לפי עקרון זה את התפטרותו של מר שמטוב? הלא מח־דלי משרד המסחר והתעשיה מחייבים לפי עקרון זה את התפטרותו של מר חיים בר לב ודומה המצב במשרד ה־חוץ.

שר התחבורה, אפילו החדש, מר יריב צריך להגיש את התפטרותו, כמוהו שר הקליטה בר חיים גבתי ושר האוצר מר פנחס ספיר, מבלי לדבר כבר על שר ה־תיירות משה קול או שר המשטרה ש־למה הלל, במחום המגבילים של כל משרדי הממשלה ומנהלי כל החברות הממשלתיות כמעט בלי יוצא מן הכלל. ובכן, מרבית השרים והמנהלים אינם אשמים במחדלים שנעשו או לפחות חל־קם הגדול, בחלקם אינם יודעים מה נע־שה במשרדיהם. אבל אם מפעילים את העקרון של אחריות פרלמנטרית בלי קשר עם אשמה או אי אשמה השר ה־אחראי למשרד, הרי שאין לנקוט אף שר אף מנכ"ל.

דו"ח שער סערה

אולם ההיכרה סביב לדו"ח הראשון של "ועדת אגרנט" חורג ממסגרת זו. בצ־מידות לתביעה להתפטרותו של מר דיין או של ראש הממשלה ושר הבטחון מש־מיעים חוגי השמאל דברי ביקורת קש־לניים נגד ועדת החקירה ומסקנותיה מחכירות מפים "הוליסה להגביל ההתפשטותו של דיין ויהד עז"ן משלחת שלומ"ם במגי ראש הממשלה ומהבע לפניה את מחאה מגים נגד מס־קנות ועדת החקירה. והזיכ ליזכם לזאב נרחוק לכת וקובע שמסקנות ועדת אגרנט אינן מעניינות אותו כל משום שיש לו מסקנות משלו, הוא מ־נה את עצמו כבראה, כשופט [illegible] מודע לאו?

ברהיקה לכה סיעה "ביקר־" בונוסטית, המעילה מאוד בכל "התנועות" המחאה שצצו לאחרונה, הקומוניס־טים כבר בהודעתם "על האיגון" הברוב חברי ועדת אגרנט [illegible] בברית המועצות מגרשים אנשים [illegible] סיביר לבתי חולים לחולי רוח, [illegible] ציוניים של ק.ג.ב. משום שהם [illegible] אהרת את הכרותיהם [illegible] אחרת. לא לפי הקו הרשמי, שם [illegible] כל אורח "להבין" את העניינים [illegible] כפי שמחייבת המפלגה הקומוניס־טית. עוד מעט ייתבעו להעביר למשפט חברי ועדת החקירה משום שהסיקו [illegible] קנות הנוגדים את סיעותיהם ודברי־הם של כל מארגני "תנועות" המחאה...

ועדת החקירה הוקמה בגלל [illegible] שפרצה בציבור סביב לסכנת שרו־[illegible] למשטש את העובדה, לתפית על הא־[illegible] מים במחדלים, אשמות היצאיות [illegible] מסוכן ומערערות על המוסר הצ־[illegible] ועל כל מיורר של מוראל שנשאר [illegible] ליסה. "אחריות" תבעו כל אלה שדר־[illegible] את הקמת הועדה, אחריות לבדינה, ציבור, הממשלה בחרה בהגשת אנ־[illegible] מוכרים וחוקים, שופטים עליונים, [illegible] המדינה, ושנים מהמצביאים הרמטכ־[illegible] לשעבר, שהקדישו חודשים ארו־[illegible] לפרשה זו. שמעו למעלה ממאה [illegible] עברו על אלפי תעודות והיקים, [illegible] ובבות גליונות נייר, נכנסו לפני [illegible] נים של הבעיה כולה על האספקטים שונים שלה.

השמאל המרעיש את הרחוב

כשפורסמה הועדה דו"ח ביניים נדרשות קולניות של חוגי השמאל, [illegible] המגזיני המבוסס על המצר רב שהמ־[illegible] דו"ח למען "האחריות" לציבור הת־[illegible] "אחריות", נתקל הדו"ח בהתנגדות [illegible] ראאיהוני מאוד..., אין שום יסוד [illegible] בסיס לטיעון כל שהוא, שהדו"ח [illegible] אובייקטיבי, אינו אוהראי, אין ולא [illegible] בשום מקום חומר כה רב ומבוסס הפרישה כולה חומר שבאספה בוח־[illegible] ומעיד ע"כ רב אלוף ד. אלעזר [illegible] הכל המציין "אילו היה בידי לפני [illegible] המה החומר המודיעיני המצוי בידי [illegible] ועדה כפי שנוכחתי כי אז הייתי מ־[illegible] מסקנית אחרית". ואין שום יסוד [illegible] סיס להאשים את חברי הועדה במש־[illegible] פיס.

בכל זאת כשהגיע הדו"ח לשולחן [illegible] אחראי" בוודור, לדיון ראשון בממש־[illegible] הציע שר העבודה מר יצחק רבין לה־[illegible] את הדו"ח לועדת אגרנט ולהחליט [illegible] הממשלה איננה מוכנה לקבלה, [illegible] רבין המתאר בחמת זעם על הח־[illegible] וחברי הועדה. עד כי שר המשפ־[illegible] כרחוי מצדק צריך לנצור את [illegible] ולהשתמש עם בטוים פרלמנט־[illegible] חולפים. מר ויקטור שמטוב, [illegible] הבריאות המפיכי היה מאופק [illegible] הציע "רק" שהממשלה תחליט [illegible] התסתייגויותיה מהדו"ח אם ביחס [illegible] פסק הדין החמור כלפי הרמט־[illegible] האם ביחס "לזיכויו" של מר [illegible] העובדה שמר דיין לא נמצא [illegible] בבלל אינם מוצאות חן בעי־[illegible] מגיים...

הממשלה לא סיכמה את דיוני־[illegible] בנושא "צפויה עדיין ישיבת ממ־[illegible] סוערת, בה ינסו בציבי בפים ולא [illegible] העובדה לבצע את האפשרות הא־[illegible] שעדיין נשארה בידם, להדיח את [illegible] לנצל את הדו"ח ואת מחדלי המ־[illegible] מה לקידום עניבתם הפוליטיים [illegible] שיים, עמם מספר חברים משו־[illegible] מפא"י לשעבר. מאידך כבר ברור [illegible] דיין ועמו אנשי [illegible] בשאמה, ועדת החקירה המוסר־[illegible] לא הרגיעה את הרוחות, לא ה־[illegible] באומה לתחודת האימון ולאחר־[illegible] ציבורית. מתברר שועדת החקי־[illegible] היא שהולמה בתוכו של דבר [illegible] רציני מאד. ואולי לצריכה [illegible] חדשות דוקא בשעה לא נוחה [illegible]

חוסר אחריות מדהים

ההתפרעות חוגי השמאל, [illegible] בארץ הזאת על חברי ועדת אגרנט, [illegible] דו"ח ביניים שאינו מוצא חן ב־[illegible] הם, על נכודי הכלא של [illegible] יותר באשר מצוי הדין נגד [illegible] אלעזר הרשפת את מדת האחריות [illegible] ואחריות ציבורית בפרט של [illegible] הללו. אם פסק הדין [illegible] ומשרת את ענייני השמאל [illegible] הפסק דין הוא פסק דין [illegible] הוא שופט, ועדת חקירה — [illegible] חקירה, אבל אם פסק הדין [illegible] הן בעיני — פסק הדין אינו [illegible] דין, השופט אינו שופט, ועדת ה־[illegible] אינה ועדת חקירה ויש ל־[illegible] הב־.

ומהומות הגישה, תוך חוסר [illegible] מדהים מובעים אחריות פרלמנ־[illegible] באין שום אחריות דורשים אחרי־[illegible] בהירית, כשחוסר אחריות [illegible] הצעדים הנמעים, כשקרעים [illegible] ויוקד מכוון את כל הצעדים: [illegible] פה האבוכה לקדום הקריה [illegible] זית, הנדור כל מעצורים [illegible] גם המטרה האישית, הוסר כל [illegible] לאחריות ציבורית ופרטית, [illegible] לכנון לא ולמי זה מכוון?

קטע אחד בדו"ח הביניים של [illegible] ראוי לתשומת לב רציניה יותר. [illegible] בו מומחים חברי הועדה ביקורת [illegible] העדר ועדת שרים מוסמכת וכמ־[illegible] בת לעניני בטחון קובעים [illegible] ועדה שאין להקים ועדה [illegible] מבת הדלפות. אין זה סוד [illegible] הממשלה לא רק היושבים בשו־[illegible] שולחן מדליפים מכוונות. [illegible] מדיוניה החמורים. כדי לכבוש [illegible] עמדתם הנדרשים לבנו אישית, [illegible] בזה זו בלבד מחייבת את התפטר־[illegible] של ממשלה זו והחלפת חברים [illegible] שלה אחרת. אם האם זו בא ב־[illegible] בנוי, כמשר שהוא רק חלוה.

ירושלים

עירית ירושלים הגזברות

תושב ירושלים!

9% הנחה

אם תשלם מסיך מראש באפריל

תשלומים מתקבלים בכל סניפי הבנקים ובגזברות העיריה, רחוב הנביאים 67.

בחודש אפריל, תהיה הגזברות פתוחה גם אחה"צ בשעות 16.00—18.00 פרט לימי שישי וערבי חגים.

כל מי שלא קבל פנקס תשלומים וברצוננו להנות מהנחה זו, מתבקש לסור לגזברות העיריה.

חייב בארנונה אשר יוכית שבחודש אפריל ש. ז. היה בשרות פעיל בצה"ל, ייהנה מההנחה של 9% אם ישלם את המסים לשנת 1974/5 תוך חודש ימים מיום שחרורו.

הסתדרות אגודת ישראל — סניף חיפה

ביום שלישי ב' דחול המועד פסח תתקיים אי"ה באולם אגודת ישראל רח' נורדוי 20 בשעה 7 בערב בדיוק

מסיבת חג

בהשתתפות:

הרה"ג **אברהם אטלס** יו"ר מכון "פרי מצוה"

הר"ר **שלמה יעקב גרוס**

שיטאמן מעניטא דיומא

חברים ואוהדים מוזמנים.

ההנהלה

עירית ירושלים המחלקה לתרבות | משרד הדתות המחלקה להווי דתי האגף לתרבות תורנית | היכל שלמה המחלקה להפצת תורה לעם

ערב חזנות ופיוט

בנוסח ספרד ועדות המזרח

ייערך ביום רביעי, י"ח בניסן, תשל"ד ג' דחוהמ"פ (10.4.74) בשעה 8.00 בערב באולם "היכל שלמה"

בהשתתפות: **חזנים ופייטנים מכל רחבי הארץ**

בערב זה ייבחרו החזנים והפייטנים שישתתפו בפסטיבל העולמי של חזנות ספרדית ומזרחית, שיתקיים בקיץ בירושלים.

תזמורת מזרחית בהדרכת **זוזו מושא** תלווה את כל התכנית

מנחה: **משה ניסן**

כרטיסים במחיר 8 ל"י במשרד כרטיסים רח' יפו 38 ובערב ההופעה עוי הקופה "היכל שלמה". נעילת הדלתות בשעה 7.45

הרב שלמה לורינץ

דרוש ריסון בהוצאות

אין להיבהל משדרים שהשיב בקרוב להסברה הוא דבר חיוני. אם יש מקום לסבנה, הרי היא: מדוע משרד נוסף? לדעתנו צריכה היתה הממשלה למצוא כאן איזון: להוסיף משרד ולהוריד משרדים. הייתי עושה איני עוסקת חבילה שבמקום משרד אחד הטוב כמו משרד ההסברה, ש־צריך לפלות הרבה כסף, אפשר ל־בכל כמה וכמה משרדים ולהגיע למספר מצומצם של משרדים.

נאה דורש צריך להיות נאה מקיים

בפרט בזמן האחרון על הדיוק הגזרות, ובצדק, אבל הציבור מ־צפה שהממשלה תהיה לדוגמה ול־מופת. הציבור רגיש ומרגיש כאשר מישהו אמנם דורש אבל אינו נאה מקיים. לאחרונה נסערה דעת הצי־בור, אולי מבחינה כספית אנחנו כ־בר רגילים למיליארדים — מה זה 600 אלף לירות בתקציב לשכת הנ־שיא, אבל הציבור היה במרקחה, היתה רגישות, כיון שהציבור הבין והרגיש בחוש כי היו הוצאות — אני בעצמי משוכנע בזה שלא היתה לכך כל הצדקה וזה היה בגדר בזבוזות, הציבור איננו רוצה לסבול זאת.

התוקת כל משרד ממשלתי עולה הון — אפילו שר בלי תיק, מי שמכיר את ספר התקציב יודע שגם שר בלי תיק עולה כסף רב. אינני מתנגד שיהיו שרים בלי תיק. כל שר, אם הוא מו־כשר, יכול להוסיף ולהורות, אבל אינני יודע מה מצדיק תקציב מיו־חד לשרים בלי תיק. וכי מה השי־נוי? מה קרה? כאשר חבר הכנסת הפך להיות שר, אם אין לו משרד, אינני חושב שהוא עסוק יותר מאשר היותו חבר כנסת. כאשר התפטר מ־חברותו בכנסת הוא התפטר מחובתו להבין נאומים, לנאום נאומים ולהש־תתף בישיבות הועדות. אם אין לו משרד — יש לו בערך אותה עבו־דה, לפעמים קצת יותר ולפעמים קצת פחות מהעבודה שהיתה לו כאשר היה חבר כנסת. מה מצדיק כאן את ההוצאה המיוחדת?

השערוריה במשרד התיירות

אבל קל וחומר כאשר מדובר במש־רדים של ממש. רק בימים אלה הת־פרסמו הוצאותיו של מנהל כללי מ־סויים של משרד די קטן, אחד המש־רדים הקטנים, אשר ספק — אצלי אין ספק — שאין זכות קיום ל־אותו משרד בכלל. אותו משרד יכול היה להיכלל בין שאר המשרדים. התפרסם, שאותו מנהל כללי של או־תו משרד קטן, הגיעו הוצאותיו ל־אש"ל בחודש אוקטובר — הבנה ל־מען הדיוק אגיד, — במשך חודש ושלושה ימים ללמעלה מ־3,000 לי־רות. וכיצד התפרסם ענין זה בצי־בור? — כי החשב של אותו משרד סרב מטעמים מצפוניים לאשר את התקציב ולא חתם על התקציב. זה רק מלבד מה זה משרד. זה לא כולל לא את — ההוצאות השר, לא של סגן השר; ואילו זה כולל את המכונית של המנהל, כל המזכירות וכל ההו־צאות, אלא רק הוצאות של אש"ל המגיעים במשך 33 ימים ללמעלה מ־שמונה אלפים לירות.

הגדלת הממשלה — מיותר

האם היה צורך להגדיל את המ־משלה ל־23 שרים, היום אמנם הת־פטר שר. אבל אין לי ספק שהמש־רה לא תיעצר הרבה זמן בלתי מ־אוישת. ודאי יימצא מי שימלא את מקומו. עדיין יש מקום פתוח לנצי־גי ... למפד"ל, כך שהמספר הכללי יגיע ל־23 שרים.

נשאלת השאלה מה ההצדקה לכך? תרשו לי להזכיר על השבתנה של מפלגה קטנה, לא יותר גדולה, קצת קטנה יותר ממפלגתי, אשר לא הח־מיצה שום הזדמנות כדי לדקור את הנציגים הדתיים וכינתה אותם בשם: "סחטנים דתיים". אגיד את האמת, אנחנו אף פעם לא הרגשנו נפגעים מהכינוי הזה, כי נציגנו אשר הת־מנו לא פחות מאשר המפלגה הלי־ברלית העצמאית בכל הזדמנות ל־השתתף בממשלה אנו יכולנו לוותר ולא להשתתף במשך 30 שנה יכולנו לוותר על משרד ממשלתי, על הכבוד להיות שר בישראל. כך היה גם ה־פעם, ויתרנו על ההזמנה המכובדת העניינית בגלל עקרונות דתיים, ב־גלל שמועצת גדולי התורה אסרה לנו לא להשתתף. כן לא הרגשנו את עצמנו אף פעם נפגעים מאותו כי־נוי "סחטנים דתיים". לא הרגשנו את עצמנו נפגעים כאשר אמרו: "היי־תכן שאתם בתור מיעוט כופים את רצונו שלכם על הרוב ואתם מקבלים דברים שלא בהתאם למספרכם? חב־רי המפלגה הליברלית העצמאית, לא היה לנו אף פעם שום תסביך.

כואב כאשר באים אותם האנשים האידאולוגים אשר מטיפים מוסר ב־משך 30 שנה, אשר כואב לכם אם הציבור הדתי מקבל חינוך משלו, ו־אומרים שזה עולה כסף למדינה, כואב לכם — לא פעם דיברתם על כך כ־אשר מסיגים איזה היתר לשלוחו בה־הם של השבת, הליברלים דורשים ממשלה מצומצמת, חסכון על גבי ח־סכון — לו לא היו בממשלה ודאי היו מציעים 9 — 10 הרי ממשלה, עכשיו כאשר הדבר נוגע לכם אז מגיע לכל שני חברי הכנסת שלכם שר אחד. אני מתפלא בזה.

אני מציע — בכל אופן, אם כבר קרה שהממשלה הלכה וגדלה, וע־דיין הדלת פתוחה — לפחות צמצום בהוצאות, אין שום הצדקה שהמשרד הנוסף שאנחנו מחייבים אותו יעלה התקציב ביותר, כל הנרגשים שמשרד ההסברה יעסוק בהם וכל האנשים ש־צריכים לעבוד במשרד ההסברה, קיי־מים במשרדים השונים, יש רק ל־העביר אותם למשרד החדש ופחות או יותר להמשיך בתקציבים, הקיי־מים להסברה במשרדים השונים.

עלי להוסיף עוד: יסוד ההסברה הוא עניין האמינות, נפגעה מאד בזמן האחרון. שום שר הסברה וקום משרד הסברה אין לו כל סיכוי לה־צליח עם הכשרונות הגדולים ביותר אם לא ירכוש לעצמו ראשית כל את האמינות.

העם הזה הוא עם אמיץ ומוותר ל־הגיד לו בכל הזדמנות, ואפילו הקשה ביותר, את האמת ואת כל האמת. זה קשה לפעמים בתחילה, אבל כ־דאי.

הערה נוספת לשר ההסברה החדש שיקבל לידיו את כלי התקשורת — את הרדיו והטלויזיה. בזמנו היינו היחידים — שאמרנו שמכשיר זה הנקרא טלויזיה אין לו תקנה, שאי־אפשר להפעילו בצורה שהוא יהיה מכשיר חינוכי. הסבירו לנו כולם, כולל אנשי המפד"ל, שאנו עם חכם ונבון, ואנו נסתדר. אצלנו תהיה רק טלויזיה חינוכית. וכך זה היה בהת־חלה. ואנו אמרנו: לא כי — תתחי־לו בטלויזיה חינוכית, והמצב יתדרדר כל יום. היום, איננו היחידים הסבורים כך. ראש הממשלה, גם ש־רים בממשלה, ובעיקר מחנכים ואנ־שי ציבור מבינים את מה שאנו הז־הרנו מפניו. ההשפעה החינוכית של התכניות בטלויזיה היא הרבה יותר גרועה מכפי שתיארנו מראש.

שר ההסברה והממשלה נדרשים ל־גלות אומץ לב רב יותר כדי לעשות רביזיה ולעקור מן השורש את הט־לויזיה. האם יתביישו לעשות כן. ש־הרי במוקדם או במאוחר בין כך ו־כך נצטרך להגיע לזה.

אבל בינתיים, עד שתעשו זאת, הפסיקו לפחות את השידורים בש־בתות, הן בגלל קדושת השבת ועשו זאת בגלל שבת, השניה — לפחות יום אחד בשבוע תנו להינפש, תנו לנפש היהודית מנוחה שלמה, קצת התרעננות. כפי שזה צריך להיות, אותו דבר בקשר לרדיו. במקום הכר־זות קלוקלות, יש לתת לעם מה שהוא צריך לקבל. —יש לנו מ־קורות שלנו ואין צורך לרעות ב־שדות זרים.

בצלאל לנדוי

מעניני ערב פסח שחל בשבת

מאמר שני

כיון שיש להקדים בסעודה ולסיימה לפני מועד האחרון לאכילת חמץ, היה זה סבבי שהקדימו להתפלל ולא להאריך. עיד בספר חסידים (סימן שי״ד) מובא כי „ביום זה אל יאריכו בשבחות שלא יבוא עת איסור החמץ" ואילו לפי „המנהגים דבר מפורש מרוטנבורג" „הולכין לבית הכנסת בהשכמה ומתפללים במהירות".

בעל כנה״ג מעיר (בסדר פסח מ״ע בן סימן קכד) „להזהיר לחזן שיקצר בתפלה ושלא יאמרו איתא בגחה — וכל שכן בשיש שבחה בקהל, שאי אפשר שלא יאריכו בנגונים ובשירה ולכן ראוי להתחיל ולהתפלל היכף אחר שיעלה עמוד השחר".

לדברי בעל „חמד משה" „טוב שלא להאריך בשבת זו בתפלת שחרית, ובפיוטא דלא יוכל רק יקצרו כפי האפשרי" על רבי אורי מסטרעליסק נמסר כי משום כך לא היה עובר בשבת זו לפני התיבה, בניגוד להדר כי בכל שבת.

כן מציין רבי יוסף חיים מבבל בספרו „בן איש חי" „יזהרו להתפלל בבוקר כדי לצאת בהזהרה לאכול סעודת שחרית — — — אך יזהרו שלא יתפללו במהרה ובמהירות, ואם יש חתנים באותו שבת לא ימהרו אבל הכנים אותיהם הרבה לגלילת ספר תורה כדרכו, כדי שלא להאריך הזמן בכך, כשצריך לצאת מהרה לי אכול סעודה שחרית ימהרו לקדש ולאכול תיכף".

לדעת בעל „פרי מגדים" אומרים „יוצרות" לשבת הגדול גם בערב פסח שחל בשבת, אולם לדברי הר״ים טוקצינסקי בלוח דיני ומנהגי ארץ ישראל „יש שאין אומרים יוצרות בשבת זו". לפי מנהגי צאנז אומרים את היוצרות בשבת שלפני שבת הגדול (דרכי חיים ושלום).

צירוף מצה ללחם משנה

כאמור, איננו נכנסים לדון בדבר מצה עשירה וכו׳, אולם כיון שיש לצבבם בחמץ שמשאירין לסעודות שבת, עליה ההצעה לצרף מצה (עטופה במפה, כמובן) ללחם משנה.

בעל „פרי מגדים" סבור דמצת מצוה (שהוכן לליל הסדר) אסור לטלטל בשבת ערב פסח „כיון דאסור באכילה מדרבנן בערב פסח הוה מוקצה ושאר מצה יוכל ליתן לעופות או לעכו״ם", מה שאין כן מצות מצוה, כאמור. אף לדעת „שלחנו של אברהם" אסור לטלטל המצות, כיון דאסורים באכילה מוקצין הן, ואע״פ שבלול י״ד ביהדין בכל מקום כיון שנהיתה ביום הוי מוקצה" וזהו גם דעתו של הרי״ש נתנזון בעל „שואל ומשיב" הפוסק: „המקיל להתיר לטלטל שבת ערב פסח מצות שאינה של מצוה — — — לא הפסיד, דהא בלי״ד זוהר לאכול, ואין מוקצה לחצי שבת, ובפרט שאינה רק חומרא".

בסדר מנהגי ירושלים „פסח מעובדין" (ירושלים תר״ש) הובאו דברי הפרמ״ג בהדגשה „מצת מצוה אסורה אפילו בטלטול, בשום דהיום אסור באכילה, ולכבר בודאי לא יהנהג, אבל שאר מצות הרי יכול ליתן לגוי משום ביכת הנאה".

לעומת זאת נטה להיתר הרי״א בעשש בעל „פרי השדה" וכאשר נשאל אם בערב פסח שחל בשבת מותר ליקח מצה ללחם משנה הוא פוסק: „ללחם משנה ודאי דמותר לטלטל, ואי משום דיש לחוש שמא יאכל ממנו אם יוקח להם משנה, לזה נמי יש תקנה דיוכל לסלקה תיכף אחר בציעת המוציא מעל השולחן, דהו אין לחוש, וצריך ספר … מצה ללחם משנה בערב פסח שחל בשבת, כדי שלא יצטרך להכין המן בהרבה".

ביחד זו מציין גם „החזון איש": „לדקדק שלא ישאר חמץ, ולבטל בשבת זה לחם בשבת, רק לצרף מצה בשביל לחם משנה" שכן לדעתו אין איסור מוקצה כיון שראוי לבהמה יותר.

לגבי לחם משנה בסעודה שלישית ישנן דעות שונות. יש המסתמכים על דברי הירושלמי שניתן להסתפק בי ככר אחד שלם, שכן במדבר לקטו ביום השישי לחם משנה, וכל לחם חלקו לשנים היו בידם ארבעה ליום השישי לשתי סעודות השבת, כך שלסעודה שלישית בשאר כיכר שלם בלבד. ויש הפוסקים שגם בסעודה שלישית יש לבצוע על לחם משנה, בכל אופן בעי״פ שחל בשבת ניתן לסמוך על הדעה הראשונה.

לדעת הרי״ו ורגלץ בספרו „חוק לישראל" „אם כי סעודה שחרית זו עיקרית — — — אין יוצאין בשיר למזמר ולשולר הזמירות, כנוהג בשאר שבתות השנה, כדי שלא יבואו לידי חשש איסור חמץ, וצריך למהר ולאכול", הוא מוסיף כי כהיום נהגו — — — „שאחר התפילה אוכלים מאכלים קרים של חמץ ואחר חצי היום אוכלים תבשילים חמים שעמדו בתנור ושבשלו בכלים של פסח, ויוצאים בזה סעודה ג׳, ואז כל בעלי שיר יוצאין בכל בית שירי". וכן נהגו בבתי קאברינא וקוברין.

בעל „אות שלום" מוסיף מפי רבו ראש ישיבת „אהל משמעון" כי בבית סבו הרי״ש … בעל „… השובבי" לא שרו זמירות של שבת כלל, בשבת שחל בערב פסח או בשבת … פסחי … שאנשי הבית מתכללין בסידורים … השבה כל … יבואו לשכחה ויבטלו … על זמירות של שבת, ולפיו ראוי להמנע מלומר בי כגונה … גם בעי״פ שחל להיות בשבת. הכלי … הכלים של פסח … ויש להזהר כמו בפסח עצמו.

סעודה שלישית בשבת זו — כיצד

„כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלי משיח ומדינה של גיהנם, ומלחמת גוג ומגוג" אמרו חז״ל … במה שבת קיית … אילו נכנסנו לבירור ענין מצה עשירה, היה מקום לציין הבדל בין סעודות ליל שבת לבין סעודות היום, אולם בגלל בעיותיה המיוחדות בעמדה בקשר על ענייני סעודה שלישית על חשיבות סעודה שלישית בהספק בי דברי בעל סדר היום (דף ל ע״א): „ואין לעשות סעודה דרך עראי מצות אנשים מלומדה לאחרות עינים, אוכלים פירות או ירקות או כיות, להבצל בן הפוצש ולצאת מן החיוב לגמור המצוה, כי לא די זה אלא צריך להקן מאכל ומשתה ביותר לסעודה האחת ולסדר שולחנם כראוי, כאשר עשה בסעודת הבקר, דמה גרעה זאת מזאת ואדרבא סעודת הערב יש לה מעלה משאר הסעודות, וצריך לענג בה בעונג בשמחה ובטובה ולהאריך בה בעת לכבוד השבת".

בדורות קדומים כבר התלבטו כיצד לנהוג בשבת זו. בזוהר (אמור בד ע״ב) ישנו בירור שלם בקשר לסעודה שלישית ביוה״ס, ובזו יותר מובאת שם תשובה רשב״י לבנו רבי אלעזר: „ואם תאמר וי״ו של ניסן שחל להיות בשבת, שעודות סעודת המלך שהיא סעודה ג׳ מפני סעודות ליל פסח, משתה הוא פסח שסעודה ג׳ של שבת נדחה בו מכמה טעמים: א׳ משום מצות ומרורים, שאנו צריך להמצא בהם בתאבון ואי משום חמץ בפסח, שהרי לא נמצא לחם חמץ משש שעות ולמעלה, ועריכת שלחן בלי הלחם אין זה עריכת סעודה, תוא הדגש „בימי היותי משתדל שלא בטלתי סעודת שבת, דהיינו סעודה ג׳, ואפילו באלו ימי שבתות שנמצא בהם יו״ט, כי יום הזה מתברך השדה של התפוחים קדושים, שהוא מהמלכות, ד׳ מתברכים העליונים והתחתונים ויום הזה הוא קשר התורה".

רבי אבא מוסיף שם כיצד היה רשב״י נהוג „בזמן שהיה צריך לאכול סעודה ג׳ של שבת היה צורך שלחנו ועסק במעשה מרכבה, והיה אומר זו היא סעודת המלך שיבא לאכול אצלי", ומשום כך שבת נמצאת חשובה בכל דבר יותר מכל הזמנים והחגים, ונקרא קדש ולא מקרא קודש" (תרגום לפי הזוהר „מהדורת הסולם").

רבי יהודה משרקי מחכמי תימן לפני כמאתיים שנה דן בשאלה זו ומסתמך על דברי בעל „טור ברקת" תלמידו של רבי חיים ויטאל כי לשרות דברי הזוהר „יש לקיים סעודה ג׳ וצריך ע״י מצה עשירה" (רביד הזהב סימן ל״ט).

יש הפוסקים מדברי הזוהר שניתן לקיים סעודה שלישית בדברי תורה (ראה להלן) אולם מדברי הגר״א בי באורו נראה דלדעת הזוהר נדחית סעודה זו בערב פסח שחל בשבת מכל וכל ואין תקנה לדבר, וראה בי מקדש מלך על הזוהר שם. בדעה זו מחזיקים גם רבי צבי הירש בספרו עטרת צבי (אמור כט ע״א) ורבי אייזיק מקאמרנא באוצר חיים (ויקרא ריג ע״ב).

התחליפים לפת בסעודה שלישית

חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת, אך לדברי המשנה „ומשיירין מזון ב׳ סעודות" מציע בעל „כלבו": „יש מלמדין מזה שסעודה ג׳ שחייב אדם לסעוד בשבת, די לנו בה במיני תרגימא, אחר שלא צוה לשייר מהן ג׳ סעודות, ויש דוחין זאת הראיה ואומרים דהאי צריך לקבוע שלחנו על לחם משנה ויין לקידוש, והבא לא אפשר מכמה טעמים, האחד שאי אפשר לו לאכול אחר ד׳ שעות, ואם יאכלם קודם ד׳ שעות יש לחוש שמא ימשך אחר מאכלו והלכך לא אפשר". כאמור, זוהי גם דעת הזוהר, אולם מאז ועד עתה הועלו דעות שונות כיצד לקיים סעודה שלישית בהלכתה גם בערב פסח שחל להיות בשבת, ובין היתר ע״י חלוקת סעודה שחרית.

רבינו תם נהג לערוך סעודה שלישית במצה עשירה. לעומת זאת נמסר על מהר״ם מרוטנבורג: „כשחל י״ד בניסן להיות בשבת היה מהר״ם אוכל סעודה ג׳ על שלחנו בבוקר, ולערב אוכל פירות, כי שמא לא יצא במה שאכל סעודה ג׳ בבוקר קודם מנחה גדולה", וכן במנהגים דבי מהר״ם מרוטנבורג: „וסעודה שלישית שהיא בזמן המנחה, אז אינו יכול לאכול לא חמץ ולא מצה, ויעשנה במיני פירות ובמיני תרגימא".

לדברי המהרי״ל: „יש נהגין כשחל ערב פסח בשבת לעשות שלש סעודות ע״י מצה עשירה אומנם לא חזינא הבותא קשישי דעבדי הכי — — — ועל כן הוא מציע „וטוב לעשות בפירות כמהר״ם (מרוטנבורג) וכמהרי״ש (רשב״ם)". ברוח זו נוספת במסקיק … רבינו פרץ „והסעודה השלישית יעשה בפירות", וכן מסכם בעל „תמים" בסימן תמ״ד „וטוב לעשותה בפירות".

לפי ספר המנהגים לר״א טירנא: „וסעודה שלישית יאכל אחר חצי היום חצי שעה. יש אומרים בפירות ויש אומרים במצה עשירה שנילושה ביין או בדבש בלא מים כלל", אך בהגהות מוסיף הר״ם: „ונ״ל דלא נהגינן כן, וגם בני ביתם נהגו איסור בכל עיר וינוס ונמי, שכן במדינות אשכנז לא נהגו לאכול מצה עשירה".

שתי הדעות מובאות בשלחן ערוך. מרן מציין „דסעודה שלישית ומנה אחר המנחה, ואז אינו יכול לעשות לא במצה ולא בחמץ אלא במצה עשירה" ואילו הרמ״א מוסיף „ובמדינות אלו שאין נוהגין לאכול מצה עשירה, יקיים סעודה שלישית במיני פירות או בשר ודגים".

שתי דעות אלו מחולקות בדרך כלל בין קהלות אשכנז וספרד, ולדברי הרמ״א „במדינותינו" מוסיף בעל „כף החיים": „והיינו בערי אשכנז אבל בספרד נוהגין לאכול מצה עשירה אפי׳ בפסח". כך נהג גם הרדב״ז שנשאל על מנהגו בסעודה שלישית כשחל ערב פסח בשבת כדבריו: „אחר שראיתי כל הדעות אני רגיל במצה עשירה כשיעור כזית לבד, כדי לאכול מצה לתאבון, כי לעשות אותם סמוך לסעודה ראשונה אינו נכון, כי כשם שהם חלוקות בתפלות המנחה, כך צריך שיהיו הסעודות כל אחת בזמנה, וכן הסבר לפי טעם המצוה למשכילים, ולעשות אותה במיני פירות אין זו סעודה, לפי שצריך פת, ולעשות שתי ככרות, וצריך כוס של ברכה, הכלל שלא תשתנה משאר סעודות, ולמלאות כריסו ממצה עשירה לא יאכל מצת מצוה לתאבון, הלכך הנכון שיערוך שלחנו, ויברך המוציא על מצה עשירה", אולם כאמור אינו נכנסים לענייני מצה עשירה.

השל״ה מביא בריש מסכת פסחים את דעת רבנו תם, אך מוסיף: „במדינות שאין נוהגין לאכול מצה עשירה אזי יקבע סעודה ג׳ בבשר ו׳ דגים, ואם קובע סעודה על פירות אזי יקח פירות שהם מז׳ מינים דיוצא בשבת זו בסעודה ג׳ בענין הזה — — — ומי דלא קיימא לן הכי בשאר שבתות, שהם, בשעת הדחק — שאני".

בעל מטה משה מזכיר „יש נוהגין — — — במצה עשירה" — — — „ובמדינות אלו לא נהגו כלל במצה עשירה, לקיים סעודה ג׳ בפירות, כמאשר הוא הישבים שפירש מיני תרגימא, בשר או פירות, לסמוך עליו בשעת הדחק".

לדברי בעל „מגן אברהם" אם יש לו בשר ודגים עדיף מיני פירות, אולם בעל „חק יעקב" מעיר לדבריו כי לעיל בסימן קצא מבואר דיותר טוב לעשות בבשר ודגים, וכאן כתב פירות תחילה ומסביר דבשום מצה להתאבון יותר טוב לקיים במיני פירות שאינו משביע כ״כ האי, „דעד כיון דדרך בבשר ודגים ללפת בו את הפת, הוי״ל דלא אתי למסעי לאכול בו מצה".

בעל „יוסף אומץ" סבור: „טוב לעשותה במיני תרגימא, דהיינו בדבר שמלפתים בו את הפת, כגון בשר ודגים ולא בפירות, ואיכא דסבירא ליה אפילו בפירות, לכן בדיעבד יוצא בהם אבל לא לכתחלה", וכך מסכם גם האדמו״ר הזקן הרש״ז בשו״ע שלו: „במדינות אלו שאין נוהגין כלל לאכול מצה עשירה — — — יקיימו סעודה ג׳ בבשר ודגים וכיוצא בהן בשאר מיני לפתן, שהרי יש אומרים שבדברים אלו אדם יוצא ידי חובת סעודה שלישית בכל שבתות השנה, ואם אין לו מיני לפתן יקיימנה במיני פירות, שהרי יש אומרים שגם בהן יוצא ידי חובת סעודה שלישית".

בעל „כף החיים" מסכם את הדעות: גם בפירות אם הם ממין שבע, (פירות שנשתבחה בהם א״י) יש בהם עדיפות, משום המברכין אחריהם מעין ג׳, לכ״כ הנכון אם אפשר יש לאכול כזית בין תבשיל וכזית פירות ממין ז׳, ואם לא אפשר יש להזור אחר פירות מין ז׳, ואם גם זה לא אפשר אז יאכל מאיזה פירות שמצוי אצלו".

הרי״א איכהיים מציין ב„אשל אברהם" פירות מבושלין וכן מעיר בעל „כף החיים" שגם עם מצה עשירה (לפי מנהגי הספרדים): „ואם אפשר יש לאכול עמה איזה דבר מבושל שיעור כזית, כי כן אמר לו המגיד למרן ז״ל דבסעודה ג׳ צריך לאכול כזית תבשיל" ומכאן יסוד למנהג באירופה המזרחית המובא ע״י ר׳ משולם פינקלשטיין ובהערותיו „תוספת חיים" לחיי אדם: „ובמדינתנו המנהג לעשות מוליתא שנקרא קוגיל של קארטאפיל או ממאגדלין וכיוצא בכלי פסח, ואוכלין אותו אחר חצות לשם סעודה ג׳".

ענין מיוחד בדברי בעל „שבט הלוי" (סימן נ״ו) שיטת ר״ת בסימן רצ״א דיוצא סעודה ג׳ במיני תרגימא איכה אלא בסעודה שלישית, והוא מבאר דעתו „דיש הבדל בין ב׳ סעודות, דהנו רגילים כך לאכול בזמן חכמינו, דאלו מצבבים גם בדיעבד בפת, דהם סעודת היום, הצריך גדר סעודה רצוני בפת דוקא, אמנם סעודה ג׳ היא תוספה ולא מטעם סעודת היום, אלא מקדושת היום וגדר מצוה לכן יוצא בזה במיני תרגימא, כיון דכבר סעד סעודה הרגילה באותו יום, כעין השלמה דמיני תרגימא בסוכה בליל יום אחרון (סוכה כו א)".

לסיכום נביא דברי בעל „משנה ברורה": „וכהיום נהגו בכמה מקומות במדינתנו שאחר התפלה אוכלים מאכלים קרים של חמץ ואחר חצי היום אוכלים תבשילים חמים שעמדו בי התנור, ושנתבשלו בכלים של פסח, ויוצאים בזה סעודה ג׳".

הנוהגים לאכול שרויה בפסח אוכלים זאת גם בסעודה שלישית בעי״פ ד״ש הרואים גם הדור בכך. זאת ועוד: יש הנמנעים מכך בפסח, אולם בערב פסח דוקא היתר לעצמם.

הרי״י יונובסקי מביא ב„דברי הגאונים" הוקת הפסח, מהדו״ב דברי „משנה ברורה" אך מוסיף: „והכל לפי המנהג, די״ש נהגין גם לבוקר לאכול חמין לכבוד שבת, ונכון".

תבשיל של מצה לשלוש סעודות

כאמור, הובעו דעות שונות כיצד לקיים ביום זה את הסעודה השלישית: במיני תרגימא, בשר, דגים, פירות או בדברי תורה. הסמ״ך מביא את הדעה שיכול להשלים סעודה שלישית במיני תרגימא, פירוש כאכל העשוי מחמשת מיני דגן, ואם כי הדגשנו שאיננו נכנסים לדון על מצה עשירה בכלילה, נציין דעות האחרונים לגבי אכילת תבשיל של מצה לצאת ידי סעודה שלישית: אם כי העבירים תופפים במקצה.

בעל „אשל אברהם" פוסק: „אסור לאכול קוגיל והריבהליך ממצה כתושה או שרויה. ומצה לאקשין או פאנקיכען שנעשה במצה ריבבכם, בערב פסח — — — דהוי כמטוגן, ובמטוגן יש אומרים דיצא ידי חובת מצה בלילה, א״כ הוה כשאר מצות, דאסור לאכול בערבי פסחים, אבל מצה שנתבשלה עד שנתמסה ונימוחה „כמצה ברייא" או „קניידליך" מותר לאכול עד שעה עשירית".

בעל „בית דוד" מעיר „דאיסור מצה מבושלה בע״פ אינו אלא כשר נתבשלה בע״פ אבל נתבשלה קודם י״ד מותר דלא חל עליה שם איסור כלל", אולם בעיקרי דינים בשם יוסף אומץ סימן ע״ב דזה ראיה הביה דנו בספנה דאף בבישול ביום י״ד מקא אסורה ומותר".

ענין מיוחד בדברי בעל נהג כצאן יוסף, בשם זקנו בעל „יוסף אומץ" ש„אין לעשות קוגל … הנעשה מפירורי מצה, על יסוד דברי מהרי״ו ז״ל „שאין לפרר מצה בע״פ איין, שאפילו שבפסח עצמו מותר, התם ליכא למגזר משום דבר אחר, הכל יודעים שאין עושין דייסא ממיני קמח בפסח עצמה, אבל בערב פסח איכא למגזר שמא הרואה יחשוב שהוא דייסא מקמח עצמו, ודוחה היתר".

„לדעת ה„פרי מגדים" מותר לאכול קניידלאך (כופתאות) מבושלים מקמח של מצה, בערב פסח קודם שעה עשירית, אבל לגבי מצה במטוגן בשמן הוא נשאר ב„צריך עיון". מהרי״י מליסא המתיר ב„דרך החיים" קניידלאך שהוא הבי של אוסר דבר שהוא מטוגן כגון הרעמזלאך (לביבות) ואילו בעל „חיי אדם" האוסר אכילת „מצה מפוררת אפילו חזר ולשה ביין ושמן וחזר ואפאה", מתיר במזורות ומבושלת מי קמח מצה ברייא או קניידלאך — — — דאין זה לחם כלל הוא וחיין הרעמזלך והמטוגנים". לדבריו מעיר בעל „תוספת חיים": „כיון שיש בזה ספק אם מותר לאכול אותו בלא נטילת ידים, על כן נכון להחמיר שלא לאכול אותו בערב פסח, והוא הדין הרעמזלך נכון להחמיר שלא לאכול בערב פסח לפני שמטוגן, ולכן יש בזה ספק אם יוצאין בו בלילה, הלכך בע״פ שחל בשבת לא יעשה המוליתא שקורין קוגיל ממצה כתושה או שרויה, והוי גם כן מיגגו, דיכול לעשות מקארטאפלים או ממאגדלען וכיוצא בהם".

כבין המתירים נזכיר את הגרי״ש גאנצפריד (בקיצור שלחן ערוך קטג ה) שאינו נכנס לפרטים ופוסק „תבשילים שעושין ממצות שהגיוה ביחד כל אדם לאכול עד התחלת שעה עשירית", וראה שם בהערות צבורים המצויינים בהלכה לגבי שרויה וכו׳ שאפילו המחמירים בפסח — בערב פסח מותר. היו שהוסיפו כי הנוהגים לאכול שרויה בפסח יהדרו לאכול בעי״פ תבשיל בקמח מצה.

מהרי״י אסאד שנשאל בנידון בספר „יעל דבר ומצה מבושלת שקורין קיגעל וקניידל לאכול בשבת ערב פסח אחר חצות תבשיל, לא הוריתי בו לא איסור ולא היתר", והוסיף בהמשך דבריו „ובשיק הצבר הדבתי ברבים לאכול סעודה ג׳ בשבת הגדול, ערב פסח אחר חצות, בשר ודגים ופירות ויין" הוא מציין דעה האוסרים מצה מבושלת.

בעל „משנה ברורה" מסכם (בסימן תמד) „יכול לקיים בתבשיל כגון קניידלאך", וכן מציע (בסדר דיני היום ירושלים תרצ״ח) לאכול „תבשיל ממצה כתושה" (עם הוספת במוגרים „להאוכלים מצה שרויה בפסח"). בשער הציון מביא בעל מ״ב שתי הדעות לגבי הרעמזליך (לביבות), דעת בעל חיי אדם להחמיר והרי״י מליסא לאיסור, אולם לדברי בעל „חיי אדם": „דיכול לקיים בסעודה שבדולת" הוא מציין כי לדעת „מגן אברהם" אין נוהגין כן, ובביאור הגר״א מבואר דלדעת הרמב״ם אסור לאכול מצה עשירה וכן מצה מבושלת אפילו לפני שעה עשירית, ומשבע שם דדעתו נוטה לכוונה זו". בהלכות סעודה שלישית (סימן רצא) חוזר בעל „משנה ברורה" ומציע דעת בעל „חיי אדם" כי בעי״פ שחל בשבת יש לקיים סעודה שלישית „בבישני כיון שעושין במצה כתושה, או בבשר ודגים, או בפירות".

חלוקת סעודת שחרית לשתי סעודות

על יסוד דברי הרי״ו בבעל התוספות „דבזין דהיינו ג׳ סעודות בג׳ פעמים היום כדכתיב נבר בן צריך לצאתה בפת" שהובאו בשיר מבסכב בעל „ערוך השלחן": „ונראה ברור שכן הוא מסקנת הטור דדוקא פת, ובהכרח שכן הוא, שהרי בזמן המנחה הלה אחת לסעודה שלישית". הוא מביא את הדעות השונות, אולם „סבר לא ראשונה עיקר שצריך לעשותה בפת אא״כ הוא שבע ביותר או במקום שאי אפשר לו לאכול פת כגון בערב פסח שחל להיות בשבת — — — וכיון שדעת הרי״ף והרמב״ם והרא״ש, הטור והשו״ע, שצריך דווקא פת, חלילה להקל בזה ועבירה גדולה ביד המקילים בזה לצאת במיני תרגימא, ויש להזהיר על זה מאד מאד, ואין היתר כי אם לחולה". אין איפוא כל פלא כגם בעי״פ שחל בשבת נעשו מאמצים מיוחדים כדי לקיים מצות סעודה שלישית בפת, ובכללן ההצעה לחלק סעודת שחרית לשתי סעודות, אם כי יש שהתנגדו לכך.

על המשנה בשבת קי״ח ע״א: „נפלה דליקה בליל שבת מצילין מזון סעודה אחת" מביאים בעלי התוספות: „מכאן בשבט דזמן אכילה שלישית בשבת הוא זמן המנחה ולי בצלה, דלא כאותם שמחלקים סעודה שחרית ומברכין בינתים, והרי״י מבעלי התוספות אף מוסיף ש״מ כאן איסור ברכה שאינה צריכה".

הרא״ש מציין: „ואותן שמפסיקין סעודת שחרית לשנים קודם זמן המנחה לא יפה הם עושין". לדעת הרא״ש אף אם יחלוק סעודה אחת לשתים כזה סעודה אחת היא".

לעומת זאת משתמך הרי״א מבי״ת תלמידו של רבינו תם על „משנתנו ומשיירין מזון שתי סעודות" — פי׳ ר״ת שתי שבוצות, ואותן יחלק לשלוש סעודות".

כן נמסר על מהר״ם מרוטנבורג ב„אורחות חיים": „והר״ם ב״ע מפסיק בסעודת שחרית כדי לצאת ידי חובת סעודה שלישית בפת", תבשעה זו מובאת ע״י בעל „מגן אברהם" בסימן תמ״ד: „בשחרית מברך ברכת המזון ויפסיק סעודתו לשנים, ומתאחם לדברי בסימן קצ״א ליפסוק בתוכה, יקום וילך מעט, ויתעכב בינתיים, וחוזר ונוטל ידיו, ואוכל קצת ומברך שנית ברכת המזון".

בהרש״ם מברזאן מעמיס שזה לא „בקומ״ אלא נוסף: „מכל מקום יקיים גם כן סעודה ג׳ אחר המנחה במיני פירות כדי כמו שפסק הרמ״א. והוא מסביר את דברי בעל „מגן אברהם" בסימן תצ״ד בשם הספר״ם „דמי שאינו נזהר כל השנה בסעודה שלישית לא יאכל סעודה שלישית גם בערב פסח, כלומר שלא יפסיק סעודה שחרית לשניים".

בעקבות ראשונים נחלקו גם אחרונים ובדוגמא נביא דברי הרי״ש טיטמאל בספרו „משנה שכיר": „צריך שלא לחלק, שיהיה הדיר שיוכל לאכול אח״כ בסעודה המיוחדת לה בסעודה שבעה, קודם שעה עשירית לאחר חצות היום, ובזה יוצא לכל הדעות, ולא יעשה סמוכה לסעודה הראשונה והיו הרקא בשעה שלא יוכל לאכול אח״כ — — — א״כ מצה מן המובחר לפסק עשרה ולהתפלל תפילה מנחה תחילה, ויאח״כ לעשות סעודה שלישית".

לפי מנהג קאמארנא „ערב פסח שחל בשבת היה נכנס לעריכת השלחן לפני שעה שתים עשרה, והיה או מקדש על היין ועורך שולחן בלא פת, ואכל סעודה על פסח ודגים וזמירות של סעודה שחרית, אבל סעודה שלישית לא היה אוכל". וכבר הוכרנו.

באריך נמסר בספר „דרכי חיים ושלום" על רבי חיים אלעזר שפירא: אם חל שבת פסח הקדים התפלה בבוקר והיה מחלק הסעודה לשנים משום שלש סעודות, ואחר חצות מיד התפלל תפלה מנחה ואח״כ ערכו השלחן עם רובם יקיבל מתפוחי אדמה המבושלים בכלים של פסח כדינו". בהקשר זה כדאי מפני היום מובא בעל „דברי חיים": בשחל יום בשבת היה „מחלק סעודה שחרית לשנים. והיינו אחר אכילת הדגים ובפלים היה רבו הקי מברך ברהמ״ז עם עשרה אנשים. יותר הצב לא בירך ברהמ״ז כי אבר שהמה יוצאים במה שהוא מחלק הסעודה לשנים, והולכת אחרי נטלי נשילה ידים לסעודה שלישית".

הוא היה נוהג להסב בעי״פ בבוקר עם הקהל לסעודה של בשר. בדברי התורה שאמר על שלחנו השי בי כי בעל הדברים אשר ברא תפירת בעולם יש במוצע, בין דומם לצומח יש במוצע — קארעל (אלמוגים), בין צומח לחי יש מוצע — אדני השדה, בין חי למדבר יש במוצע — קוף, בין עולם הזה לעולם הבא — המוצע סעודה לרוחן, בין חמץ למצה — המוצע הסעודה שנוהגים הצדיקים לעשות בעי״פ בבוקר".

ר׳ גרשון ליטש רוזנברג מביע דעתו (בשיב דבר״ם, או״ח סימן סב): „ולפי דעתי אולי בע״פ בשבת כדאי לקיים שתי סעודות אחת קודם ביעור ושניה לאחר ביעור, אולי יש ג״כ לסמוך, הוא מצאתי … כן אבל בכ״פ במקום שיש חשש שעדי ג״כ לאכול אחר תפילה … פשיטא שיסעוד בסעודה ויבא לידי זה בקל לעבור ובן האיסור ויסכה לבטל המצוה, דאי להדעתי ראוי ונכון לציי צות כן שיאכל קודם ביעור, ויזכור לבוא לביהכנ״ס לקריאת התורה … לביעור בזמנו … להיות בפת הזאת בזמנו, ומר כי אחריה, וכל איש יודע ובכיר בקיש … על המצבצה לגדור ולהזהיר … בל יראה. … הטביע דעתו אינו נוטה לכך … אם כדאי לקבוע סעודה חשובה לפני קריאת התורה".

בסבם … דעות בכיון הוראות ברוך בעל „חזון איש": „יש לברך בסעודת שחרית ברכת המזון ולהפסיק … לאכול כזית פת עם … ולגמור בשעה 8.30 אחר בנוח לאכול בשר ודגים ותבשיל פסח. הקדירה וכל כלי סעודה של פסח".

לצאת בדברי תורה

השל״ה מביא דברי הזוהר הנ״ל על … בסעודה … „ונבל לומר דרך רמז … ישלים סעודה זו במיני תרגימא … בדבר ר״ל בלימוד תורה … בין הינבה אבר אליבא הרבא … שהוא להרבם דברי תורה ישרירות בעניים של יום".

דברי השל״ה בשם הזוהר מובאים ע״י בעל „מגן אברהם" ש„רשב״י היה עסק בתורה במקום סעודה שלישית, לכן יכול לצאת בדברי תורה במקום סעודה ג׳", אולם בעל „גוריות שמשון" … דמוזהר שיצא דווקא במעשה מרכבה, וכן מציין הרא״ה בדגליות בהתנעותיו אלף לבשה לספר „מטה אפרים" דאין לו לסמך שיצא סעודה שלישית בעסק התורה, והי תא שיוצא בעסק התורה להשב״י (סימן … סע״ ד׳).

בעל „כף החיים" מעיר אך הוא: „ואפילו הוא ת״ח לא יסמוך לצאת סעודה ג׳ בתורה לבד", ומוסיף מדברי הרי״: „ומ״מ יזהר אחר חצות יאכל … בענין פיד הג׳ סעודות, המסבר הוא דהוה בענין נסתר וכו לצאת כל הדעות … יוצא בזה, וגם שהוא מענייני סעודה שבת".

לפי טעמי מצוה החתם סופר שאם אין לו בשר ודגים או פירות לדידן, הזמן סעודה ג׳ הוא מזמן מנחה גדולה ואיסור אכילה בערב פסח בשיים מצה לתאבון הוא רק בשעה קטנה (פי׳ … סי״א) הרי לכמה פוסקים יכול לקיים במצה, לפני שעה עשירית אבל מסיק דאין נהוג כן, כיון דלכל הפחות יכול לקיימה בדברי תורה, לא יזחה אפילו איסור דרבנן דאכילת מצה בערב פסח. וראה בספרו ההוכח על הרי״ץ כהן: ערב פסח שחל בשבת, עפ״י שהאריך לדון בדבר.

בליקוטי הבר בן חיים מוב נמסר על החתם סופר כי בע״פ שחל בשבת הביאו לפניו פירות לאחר הצהריים לצאת ידי חובת סעודה שלישית בדברי תורה, … שאפשר לצאת בד״ת כנ״ל אולם החת״ס … ציור בקצה המפה על משה אפרים: „מי הוא שהיה בעסק התורה להבין החוב כזה, עד זאת האפילו בזה לא סבך על דעת הזוהר … בסעודה … יען להאכל הרי חייב לאכול בד״ש ג׳ סעודות — — — ולזה סבך על דעת הזוהר, דגם בדברי תורה יוצא".

ענין מיוחד בהערות בעל „ערוך השלחן": „ביק להבין אבי רשב״י לא היה יכול לקיים סעודה שלישית … שנתבאר", והוא סבר: „ברור הכל זה הוא … שהרי בשבת זו בעל כרחו לא נצטווינו כלל על ג׳ סעודות, כיון שאי אפשר, מידי הוה ביום הכפורים שחל בשבת, והוא הדין בשבת ערב פסח לענין סעודה שלישית, וכיון דסעודה גנוזה או אפשר במילא, דאין שייך לבראייה בפירות אי בבשר ודגים שאין צורך לכל בזה — — — וחז שצבי על רשב״י בעסק בתורה, בעני דאין מצוה לא בשבת זו לאכול סעודה שלישית. ויאה בראש מאמרנו בנידון".

נשים ובנות בסעודה שלישית

„נשים חייבות בסעודה שלישית" — פסקו בשו״ע סימן רצ״א ובן בלחם משנה, ואע״ג שנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, בשיטב הפוסקים שהן חייבות בסעודה שלישית ובלחם משנה בשבת, אם בי״ט דאף הן היו באותו הנס של המן. אם כשום „לכולם נאמר „אכלוהו היום" בין אנשים ובין נשים, אם מבוד הכבל בעשה שבת איש ואשה שוין, לשיכת זאת מהחכם המגיד מקוז׳ניץ בספרו „עבודת ישראל" ביחוב נשים בברכה, על דברי האר״י בהן פטירות בסעודה שלישית.

אין כאן מקום להאריך בזה ונסתפק בדברי בעל „ערוך השלחן": „ופשוט הוא דגם נשים חייבות בסעודה שלישית, ודבכל שלי לעצבת מהתיות נשים כאנשים, וההבה שאין הרצות מזה, ויש להזהיר ולהזהירן שישלמו לקיים מצות סעודה שלישית, ומה גם שבזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים".

בהוראות היום שהוצאו השתא ע״י האגף להרבות הדתית בצה״ל יורו שלי״פ צריך כי „חהל בשבת בדיקת החמץ יש לשים לב לילדים קטנים והשגיח היטב בצאת אכילתם, מאחר שהם רגילים לפזר ולאכול פירורים, וגם הפקלד זה ביתו ביתן.

שתיית יין בסעודה שלישית

לדעת הרמב״ם גם סעודה שלישית קובע על היין, והי שהבינו בדבריו שגם בסעודה ג׳ יש לקדש על היין, אולם כבר הוכיחו שהכוונה אינה לקידוש אלא לקביעת סעודה על היין. לגבי ערב פסח שחל בשבת ישנה שאלה מדברי רבא בפסחים ק״ח וכן פסקו בשו״ע סימן תע״א: „היין מעט לא ישתה משום דמשכר (ולא יוכל לאכול מצה בתאבון) אבל אם רוצה לשתות יין הרבה שותה, מפני שכשהוא שותה הרבה גורר התאוה המאכל".

בקיצור של״ה מביא בצה הוזהר לגבי ערב פסח שחל בשבת, עפ״י בסעודה שלישית, בדברי תורה וביין. הרי״ר איזנשבר בעל „התלה לדוד" בסק כי לדעות הפוסקים הסבורים שיוצאין סעודה שלישית בפירות, צריך גם ביין, אולם ענין השתיה בענן צריכין ביותר …

לפי מנהגי ע״פ שחל להיות בשבת (מהדורת ירושלים תרצ״ז): „בין יין אסור לשתות אז", במהדורת הבאות בשם הספר חיה הגנולד: „הגם שבזמן הזה דוקא יין מעט אסור לשתיה אז, אבל הרבה מותר בשיש כמנה גריר, אבל כיון שאין כל אדם יודע השיעור של הרבה, וגם בלא״ה אין נכון להשתכר קודם הסדר, כדי שי תהא דעתו מיושבת עליו באמירת ההגדה, ולכן כתבתי סתם שאסור לשתות יין".

כן נמסר על רבי חיים אלעזר שפירא ב„דרכי חיים ושלום": „ולא הפלה יין על שלחנו, רק יין שרף קצת".

לפי „מנהגים חשובים": „ואוכלים ביום סעודה שלישית, בלי מצה ויין, רק כגון דגים, תפוחי אדמה וקצת בשר וכו׳ — — — שרים זמירות אתקינו סעודתא, וכל הזמירות ש״ ביום בסעודה שלישית דשבת".

נסכם בארינו בעיון במנהגי ירושלים (מהדורת תרי״א): „בשהגיע חצי שעה אחר חצי היום מתפללין מנחה בכל בתי כנסיות, ואין מאריכין יותר כדי למהר לאכול סעודה שלישית, קודם סוף שעה תשיעית על היום (כדי שי יאכל בלילה לתאבון), ואחר תפלת המנחה אומרים סדר קרבן פסח, והי לבין לאכול סעודה שלישית, ואוכלין סעודה זו במיני תבשילין של פסח בלא נטילה וברכת המזון.

כיון שבירושלים היו הולכים לכותל המערבי ליבר סדר קרבן פסח נזכר שם: „ואם לא נשאר זמן לגמרי סדר קרבן פסח וסעודה ג׳ קודם צאת תשע וחצי, אומרים סדר קרבן פסח אחר סעודה ג׳. בירושלים ליהודים המהדרין זוכר סדר קרבן פסח אצל כותל המערבי, אומרים לעולם אחר סעודה ג׳.

א. מרגלית

השינוי האמיתי

היא הגיע אלינו בבשורה גדולה, ובכבנו ביד לאומבה בהולך גבוה, כותבים אותו על כל הדגלים, דהדי בים אותו בכל הפגנות המחאה, אני בים שהוא ביוצה להופיע, שהוא הונבר, שבלעדיו הכל הולך, הם זה הלוה, לשמוע, מפגבים בצדו הילים בנותהרים, סטודנטים, אקדמאים, מצי באל, בלימן יהתגרה.

— השינוי!

אומרים שהוא התשובה לכל המכבים אותו בכל בינוי ההיבה הפוליטיים: השינוי החברתי, הכלכלי, המוסרי, הגמזה, אומרים, שאין ברירה, רק השבר של באה ושבעים בעלות תגיל את הכבר רק שביה היופה מתכבדת הבירין שבל כך אפינה אותנו, זה רק שינוי רדיקלי, בין הקצה אל הקצה.

על בנות נאומים, במאמרי עתונות, בכתבות למערכת, בשיחות רעים, בפולמוסים, כולם באחת: שינוי. בכל התחומים, התרבות, החברה, הכלכלה, המדיני, שינוי מהותי, קיצוני, בכולל.

היא הדבר כאויר לנשימה, הם אומרים, הוא יציל סבים על נפש צעיה — הם מסבירים. הוא צריך לבוא ולטלטל אותנו טלטלה עזה, להעניק בנו העיכה הסטורית, לנער אותנו נער חזק, להכים אותנו בכוח בה בשביל להוציא את האבק, להזרים בנו דם חדש, לשפוך לריאותינו חמצן טרי של אידיאלים. הוא צריך להבריק אותנו בהון, לשבטי אותנו בכבודנו, בקיצור: לשנות אותנו בקצה אל קצה.

ובכל קהדיא, ואצל כל קרן רחוב ובמסיבות ובבתים ובחדרי מדרגות, מדברים עליו. … לפי בוח, כבר שבתי בשבילו דגב, כבר … להצבו בשם עם ובלי מסרה, … אין לך דבר, שמפר אצלנו יותר ליש״גיה מן התביעה לשינוי, עד שכי שאינו דורש לשנות נראה כבעט התבכר. נראה, שבגלל יהולך באן בין כמשד הוא בשם התביעה לשינוי, ותהחיל להרדבק בי, בשינוי הזה, אבק המן, עבים של ישן, ריח של שקיכה על השבריים...

*

הכלים.

השינוי לא יבוא. בכל שליצים בו, כבל שתובעים אותו, כבל שרואים בו בגוקראדירה, בתיל צלאים, בקין … — הוא לא יבוא.

מפני שהוא כבר נבוא.

— כל השיסבאות האלה שבתביעות להשין כבר נבצאות בבסיסו של השינוי המבוקש, כבר בתביעות פונה לשולי הבעבר, בהיה שכן כבר הלך לפני. לכן?

כי הם מבקשים רק להחליף אנשים באנשים, הילישות בהחלפות, ידיהם כוכובות.

כי מה שהם הדבבים … שיבוא את הכבנה … הדשה, שחות משוכשת של יצרי אדם, שאחר … כבר ראשוני בבטא המרוגד מחדש, הם ירגישו עצמם אותם הבעלים עליו, הם יראו עצמם מוכנים באיתי להם להרוג בשבילו.

אין שום טיבה, שהאנשים שיבואו יהיו יותר בולים באלה המצבאים עבשיו שם על יד הזוגה. כל עוד סבר ספים את השינוי על החלופה של חלקי … טבאותו דגם, רק חדשים יותר, בבדקים יותר המהוכבים פחות — שום דבר לא ישתנה, מפני שיצר לב האדם רע בנעוריו, מפני שתאוות והצלים הם משפטי הרוצד של בני תבותה, כפני שעדיין לא נבצא הרכיב החיסון נגד הפאאבית, שישלבה אבל ההגה הוא מוגיה הי חידקים שלה.

*

מי שרוצה בשינוי אמיתי, מהותי, כולבבני — צריך לשנות לא רק את שמות המבזנים, הוא צריך לשנות — בן הקצה אל הקצה את האוירה, את הרקע הבוסרי, את האידיאולוגיה שי בתיים.

מי שרוצה באמת ובתמים לטלטל את העם הזה טלטלה עזה — חייב לשנותי בנקודת המוקד שלו, בהפיפה עולמו. הוא צריך להביר בעובדה האחת שאין כל אפשרות לעירער עליה: רק מי שיודע שעליו לבטין דין וחשבון תמיד לפני העין הבפקחת תמיד, האוזן השומעת והיד … רק מי שחש עצמו כל הזמן צמוד לבפקודה מלמעלה, … מי שאי־אפשר לעקוף אותה ולהלביש בבגה — יש הוא יש לו הבלמים … להמתבי התאוות של … הבבבות בדרך ההדרדרות.

מי שעדיין מבקש לדעת שינוי בפני על ידי ההלפה שיטתית של המסי … — יש לו, כנראה, בעי בצד ירוע בפסבלוגיה … של נסיון חיים.

המודיע ה׳
יום ו׳ י״ג ניסן תשל״ד

מאה שנה ל„מאה שערים"

— מאת בנימין קלוגר —

„החברה" זו היתה שנה של השכונה החדשה של הרגע שהתארגנו לי בנין השכונה החדשה מחוץ לחומות, הקרקע שעליה נבנתה נקראה בערבית כלכיה, המקום גם נקרא „רחובות" אך השם רחובות נשכח תיכף להולדה, והשם ניתן לשכונה הכוכבים שנבנתה בשנת תרמ״א על ידי רבי יעקב מאיר שה׳ אמר כך הראשון לציון.

מאה שערים היתה השכונה המתוכננת הראשונה מחוץ לחומות והכוונה נעשה בידי האדריכל שיק. וסדר ההתנהלות כבר נקבע בתקנות הראשונות בשבט תרל״ד עם יסוד החברה. תקנה ד׳ מהתקנות הראשונות אומרת „בי היבור בנין הסדר הראשון עשרה הי בתים בשנה הראשונה בגורל יכנסו לדור בהם עשרה מבני החברה, ר׳ אופן הגורל לכל פרטיו הכל יסודר על ידי בעלי הועד בעתו". וכל שנה יבנו עשרה בתים ועל פי גורל וזכו עשרה בעלי בתים לישב בהם". נקבעת גם תקנה זו: במשפטי הגורלות כך יהיות בכל שנה בהגמר בנייני אותה שנה, יעשה הועד גורל בהעמד כל החברה, ובי שלא בא, בנלה דעתו, ומי שלא ירצה להכיל את עצמו בגורל הרשות בידו". — הכוונה היתה כאן לירא ורך הלבב, שלא הסכים להיות מהמתגוללים הראשונים לצאת למקום הכנס, … „ומי אשר יצא לו בית בגורל יכנס לדור בו או להשכירו לאיש הראוי לוועד", על הטלה הגורל הראשונה שנעצמה בבורה חגיגית בשנת תרל״ד מספרים בעם חברי הועד הי ראשון „החבורה נצרבה בחג הסוכות".

— שלפי הנזכר בספר התקנות הי׳ קבוע אחר כך לזמן בחירת הועד — הגורל הגדול ויצא: עצרת שמחים דו טובי לב, ויהר בני החבורה ברכי אותם בכל לבבי.

גורל שבתי זה, שהי׳ נהג במשך שנות הבנין מתרל״ד עד תרמ״א נקרא בשם „הגורל הקטן" והגורל השני נקרא בשם „הגורל הגדול" הוא כבר נקבע על פי תקנות תרל״ד: כבלות כל בנייני החברה יהי׳ גורל שני כללי לכל הבתים במעמד כל בני החברה. הגורל הגדול סודר בשנת תרמ״א, שלש שנים לפני היום עשר שנות התכנית שהוכנבה בראש.

לפני שנגשו לצבם הגורל הגדול „בהורו שמאים נאבנים שהופקדו מטעם הבד״צ", עוד לפני שנערכה השומא הכוללה בבתי כנסיות ובהדרשות, והה׳ ביקו להבצות, כי כל הרוצה לערער יבוא ויערער. בלילה אור ליום ב׳ הי׳ חשון התאספו כל החברים בבית המדרש ישועת יעקב, ביה המדרש הי׳ בלא מפה לפה, לאחר ברית של האויר בלפידים, ולעומת ארון הקודש הערוך הדולקין, ובראשם ישבו הבד״צ, ובימינם ומשמאלם ישבו רבנים ר׳ נכבדי החברה והעיר והגורלות ר׳ … החדשים מכונים לטביהם, טרם הטלת הגורל הגדול תקבו הבד״צ את בירודת השומא, אז החלו כל הקהל להתפלל בבליצה את המזמור „מכתב לדוד" „אהה היעד גורלי לפני ארון הקודש בקול שמחה וצלב בלא הקות. כי בחוק יוטל הגורל ומה׳ כל משפטו. התכנית לבניה השכונה נעשתה בי אחר בידי האדריכל האבן שיק בי וירטמבורג הידוע ביחוד על ידי „תבנית בית המקדש" שלו, ידיד נאמן ליהודים, ולישוב הישן.

הבנית השכונה נקבעה באר ותכנב בתנקם ההברה ושם הובאות תכנית בוצרה כי הבתים נבנו בהיקף של המגרש הבלבני כחומה מסביב לחצר רחבה ופתוחה, הכוונה היתה לשגר את מקום הישוב כסביב לשם שמירה, „הולה להם להשמר וקום לכלאם הוצפיות כוכבים בידיהם לתריע ד להצריה בפחד פתאום", ואכנם נבנו ארבע שערי ברזל שנסגרו מפחד בי לילות בפני שודדים ופורעים ערביים, שהיו מקרים של פליולה דם.

השטח שנשאר פנוי, שטח של חמשה דונם ויותר, שם נבנו מוסדות ציבוריים בתי מדרשים, תלמוד תורה ד המגבר הגדול, הכנסת אורחים, דאגה ביהודה שהיא כולה הסד הקודשה לאורחים ולעולים חדשים שבאו מן החוץ, פרק חשוב הוא בתולדות ה׳ ישוב הישן. ראשי הישוב ובמייסדי מאה שערים עסקו בה מתוך מסירות נפש, מוסד זה הי׳ קיים עד להקופה האחרונה.

אחת הדאגות הראשונות, היתה הי׳ דאגה לבנין התנור, — שבו יוכל כל בני השכונה אופים לחם חמין. — ואכן יחד עם בנין עשרת הבתים הראשונים, בסוף קיץ תרל״ה כבר נבנה התנור ונשלם, האופים התחיבו לאפות להם בחנם לאורחים המתאכסנים בהכנסת אורחים שבכל ראשון בלי תשלום.

בית המדרש הראשון שנבנה בשנת הי״ל בשכונה, היא בית „ישועת יעקב", המתנוסס עד היום לכבוד ד׳ ולתפארת. בבנין הכנית הגישו אורחים הנדבי צדקה וחסד אחד, להתפלל בבית המקדש ולקונן על חורבנותיו. ואחר, בצרתו באנשי ירושלים באהבה ידידית וטבי לצרכם, ובבואם לבירתם בחבבבבי הריצו את דבתם ושלחו תרומה חשובה לבעבו היות להם חלק בקודש בבנין בית המדרש הבליון המיבר בבל בית המדרש ישועת יעקב.

בקשר לשם השכונה „מאה שערים", יש כמה סבות הסברים. העיקרית הבי כרונית היא: בשנת שבה הבורה הברית הלה בפרשת תולדות לבהר „ויבצא בשנה ההיא מאה שערים וי׳ ברכהו ה׳", ושר שהחלו אז לבנות בתים למאה אנשים לפחות. ויהי כבך די כקבה שזה לבנין באה בתים בירית.

בשנת תרמ״א יבולו חברת גבולות הבנים בבכבבית חברת מאה שערים. פירסבר התקנות ובהן נאבר: „… בי לא ישבעו שבהה וגיל בראותי אותה (!) נתלהות חברת מאה שערים קיו אשר בקים בבר טבבה הבתוספה עליה כבבת בתים, היהה לגלה שאנו בישבת עם בגולה, והסבית הבשבה אשר בקריבה יחלבדו חברות ישריה הקדושות יתבשבו בה להרבה קרן ה׳ צדיר התורה, בהי התיה לצל עבה צדי השאן על כי בבצבות התורה והאבונה, אנשים הנאחזים בה דיבב הבית אנשי שם ובנים גדולים וברוך ה׳ יהה לאשר להתיה ולהרבה בקרב הארץ.

(המשך יבוא)

هكذا من نؤمل:

ההכנות לחג בשיאן

ההכנות לקראת חג הפסח בעיצומן ושיאן עם השלמת ההכנות הקדחתניות שציינו את השבוע האחרון לקראת החג.

בכל ערי הארץ הורגשה אתמול תנועת קונים מוגברת בשווקים ובחנויות. להיום נערכו חברות התחבורה להוביל את המוני הנוסעים אל מחוז חפצם. קיימת נטיה גוברת בתחבורה וברכבת.

מפעלי „קמחא דפסחא" הוירגונים שונים חילקו השנה כספים רבים לנצרכים, משפחות נצרכות כדי לקיים את החג כתוך שמחה.

אמש יצאו רבים מבני ירושלים ובני ברק לשאוב „מים שלנו" לקראת אפיית „מצה שמורה" שהיתה לאחר חצות היום.

התפוסה בבתי מלונות ובבתי הארחה ברוב המקומות בארץ היא כמעט מלאה עם בואם של המוני אורחים מחו"ל, לחגוג את החג בארץ. אגד צברו בנמל התעופה בלוד 10.000 נוסעים ב־92 טיסות.

דרושה מוכרת
לשעות אחה"צ 4 — 7
לחנות הלבשה פונדר
(בעלים דתיים)
המלך ג'ורג' 34, ירושלים

צופרים יבשרו את מועד שריפת החמץ

70 צופרים יבשרו ביום ו' (היום) בשעה 10.23 בבוקר ברחבי הארץ את מועד „שריפת החמץ". בכך מחדש הוועד להגנת קודשי ישראל, המפעיל את הצופרים, מנהג עתיק שראשיתו בימי הגאונים, עת „שריפה" נהוג להודיע על מועד שריפת החמץ באמצעות תקיעות.

יוזם המבצע הוא אחד מרבני השכונות של תל אביב, שהציע לוועד להגנת קודשי ישראל להפעיל את צופרי השבת שלהם, לצורך זה.

עצרות חג של תנועת בני תורה בחיפה

תנועת בני תורה ממשיך אף השנה במסורת של עריכת עצרות חג בכל רחבי הארץ. שתי עצרות החג המרכזיות תערכנה האחת בתל־אביב, בבית הכנסת גבורת ישראל, והשנית בחיפה בבית המדרש המרכזי, בהשתתפות רחבה של הציבור לגווניו השונים.

„משען לעולה" - מפעל חדש בוועדת הקליטה של אגו"י

— מאת סופרנו —

מפעל מיוחד בשם „משען לעולה" אשר יתכנן במפעל עזרה והשמה כלכלית לעולי השנה הוקם לאחרונה במסגרת פעולות המחלקה לקליטת עולי ברית המועצות של אגודת ישראל.

החלטה על כך נתקבלה בישיבת מחלקת הקליטה האגודאית לאחר שהוכח הצורך הדחוף בהקמת מחלקה מיוחדת שתטפל בהגשת עזרה לרבים בקרב העולים החדשים הנזקקים לסעד והשגחה כלכלית.

תפקידי המרכזים של המפעל, יהא ניהול קופת ... של בצרכת גמ"ח ... שיוענקו ליפות עולים ובני ... בצרכיהם הראשונים בארץ.

הר"ר זליג שטייגמן מראשי מחלקת הקליטה של אגו"י שהתנגב בראש המפעל צמד אתמול על חשיבות והוצאות הפעולה והסביר כי הנ"ל מדובר בבאות פניות של משפחות עולים חרדיות, בתוכם מקרפט־רוסיה, המבקשים את עזרת מחלקת הקליטה להתבססותם הכלכלית שתסייע להם להיקלט כראוי גם מבחינה דתית. הוא ציין כי מאז יסודה של מחלקת הקליטה האגודאית לפני כשנתיים, ניתנים הלוואות ומענקים לעולים רבים, אך לאחרונה עם גבור זרם הבקשות כוונו להרחיב את מעגל הפעולה בתחום זה ולהקים למטרה זו אגף נפרד. הוא הדגיש כי חלק ניכר מכספי המפעל מיועדים לגשר ... העולים לאורך לבגרים בעלי צביון חילוני המבקשים סיוע ועזר על כנת להשתקע במקומות ישוב דתיים בהם יוכלו גם לחנך את ילדיהם בדרך התורה.

כפי שנמסר הוקצבו סכומים ניכרים למטרה חשובה זו והמטרה עיקרית להצלחת המשימה לקליטתם הרוחנית והחינוכית של העולים החדשים.

ישיבה בהשתתפות ראש־הממשלה בוועדת חוץ ובטחון

ועדת החוץ והבטחון של הכנסת קיימה אתמול ישיבה בהשתתפות ראש הממשלה הגב' גולדה מאיר. בחלקה הראשון של הישיבה שמעה הוועדה דיווח מפי ראש שירות הבטחון הכללי ובחלקה השני של הישיבה נמסר לוועדה בידע על ההתפתחויות בחזית רמת הגולן.

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

לידידנו הנכבד העסקן רב פעלים מזכיר הקופה
הרה"ח ר' **יוסף מגיד** הי"ו
ולמשפחתו הכבודה תחי'
לאירוסי בתם היקרה **מינה** תחי' עם הב' המופלג בתורי"ש
חנוך דוד נ"י **זיידמן** מבחירי ישיבת שפת אמת
ירוו מהם רב נחת לתפארת המשפחה המיוחסת.

קופת גמ"ח שע"י הסתדרות אגודת ישראל בני ברק

הרטקס
מ. מ. הרשטיק
דרך יפו היא 35 טל. 54906
יצרן הלבשה, מכנסיים, מעילים, זקטים חליפות
ללא חשש שעטנז
מאחל לכל לקוחותיו
חג שמח וכשר

אטליז
רחוב ארלוזורוב 9, פתח תקוה
בהנהלת **טוגנדרייך משה**
כשר למהדרין מן המהדרין
אך ורק חלק
לכל לקוחותינו
חג כשר ושמח

הסתדרות „בתיה" בנות אגודי"י באר"י

הודעה למדריכות

ביום ב' א' דחוה"מ פסח יתקיים בעז"ה

טיול

למדריכות בתי"ה ובנות מכל הארץ

בטיול הנהן הדרכה מיוחדת כדי להדריך
בן יהנבי בצ"ת משחקים ופעילויות עיונה לבילוי
המטיילי: ירושלים ביום מצוה עין גדי, מערת המכפלה ואחריה
היציאה בשעה 7.00 בדיוק מבניין בית יעקב המרכזי
דמי השתתפות כבליים — 8 ל"י.

מדריכות בתי"ה ובנות בארץ — מוזמנות בזה!

המחוזות השונים יצאו לטיולים במסלול הנ"ל בהתאם להדרכה שתקבלנה המדריכות בטיול.

מחלקת הקליטה של אגודת ישראל

הועדה לקליטה רוחנית של עולי ברית המועצות

תל אביב — רחוב ברדיצ'בסקי 5 — טל. 222152

אנו מודיעים בזה לצבור העולים מברית המועצות
כי בימי חול המועד פסח הבעל"ט יתקיימו בעז"ה

עצרות חג

בריכוזי עולי רוסיה, גרוזיה ובוכרה במקומות הבאים:

ירושלים ביום ד' חוהמ"פ בשעה 7 — בביהכ"נ „אגודת ישראל" לעולי גרוזיה שכ' עיר גנים
ביום ג' חוהמ"פ בשעה 7 — בביהכ"נ לעולים בשכונת „נוה־יעקב"
תל אביב ביום ד' חוהמ"פ בשעה 6.30 — בביהכ"נ לעולי בוכרה בשכונת שפירא
ביום ג' חוהמ"פ בשעה 6.30 — בביהכ"נ לעולי בוכרה בשכונת קרית שלום
נתניה ביום ב' חוהמ"פ בשעה 7 — בביהכ"נ „אגודת ישראל" לעולי בוכרה בשכון נורדו
ביום ג' חוהמ"פ בשעה 7 — בביהכ"נ לעולי בוכרה בשכון אזורים
כפר סבא ביום ב' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ „אגודת ישראל" לעולי בוכרה בשכון רמה אשכול
אשדוד ביום ג' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ „אגודת ישראל" לעולי בוכרה באזור ד'
אשקלון ביום ג' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ לעולי גרוזיה בשכונת עתיקות
בית שמש ביום ב' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ לעולי בוכרה בשכון עולי שמשון
חדרה ביום ג' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ „אגודת ישראל" לעולי בוכרה בשכון פאר
ביום ד' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ „אגודת ישראל" לעולי בוכרה בשכון בית אליעזר
טבריא ביום ה' חוהמ"פ בשעה 7 — בביהכ"נ „אגודת ישראל" לעולי בוכרה בשכון ד'
נהריה ביום ד' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ לעולי גרוזיה בשכון רצום
מזכרת בתיה ביום ד' חוהמ"פ בשעה 6 — בביהכ"נ „רוטשילד" בשיכונים של עולי רוסיה
רעננה ביום ד' חוהמ"פ בשעה 6 — בבית משפ' הופמן בשכון עזרה
כרמיאל ביום ד' חוהמ"פ בשעה 6 — במועדון העולים במקום.

רשת שעורי תורה שע"י אגודת ישראל — ירושלים

מתכבדת להזמין קהל תושבי ירושלים להשתתף במסיבות

חגיגות פסח

שתתקיימנה בעז"ה במרחב ירושלים והפרברים

ביום	בבית הכנסת	בהשתתפות	הפותח
ראשון יו"ט ראשון בשעה 7	אור התורה רח' אלקנה 5	הרב יוסף פנחסי	ר' דוד עבאדי
שני א' דחוה"מ בשעה 6	תפלה למשה תלפיות דרך בית לחם	הרב משה פרוש	הרב יהודה הנדל
שני א' דחוה"מ בשעה 6	משכנות ישראל רמת המוהבת	הרב אליהו טופיק	הרב יוסף צ. יפת
שני א' דחוה"מ בשעה 7	לעדת התימנים רח' שמואל הנביא	הרב ראובן אלבז	מר י. אלון
שלישי ב' דחוה"מ בשעה 6	היכל אברהם רח' בר־אילן 29	הרב מ. ד. לודמיר	הרב שמעון פרידמן
שלישי ב' דחוה"מ בשעה 6	מאיר משה לוי רח' שילה 28	הרב זיידיל ז. הייזלר	הרב יו"ט מצליח
רביעי ג' דחוה"מ בשעה 6	יד המ"ב קרית מנחם	הרב אברהם דרוק	הרב נסים בן־זקן
חמישי ד' דחוה"מ בשעה 6	בית שלום קטמון ה'	הרב בנימין עטיה	ר' מכלוף דיהן
חמישי ד' דחוה"מ בשעה 6	שערי שמים שכ' אוטמטונים קרית יובל	הרב חיים לייב סגל	ר' חנניא לוגאסי
שישי שביעי של פסח בשעה 5	בית זקנים רח' יפו מול ביהח"ה שע"צ	הרב בנימין אדלר	הרב אברהם כהן
ראשון אסרו חג בשעה 7.30	בית שמואל שכונת שמואל הנביא	הרב יצחק כהן	ר' שלמה אסייג

ב"ה

סדרי הכשרות בתל אביב יפו תקינים

בעקבות ההודעה של הרב מנחם הכהן "להסיר מכשול" שפורסמה אתמול בכמה עתונים, הרינו להודיע בזה, שעוד ביום ב' בניסן ש. ז. (25.3.74), פרסמנו הוראות מפורשות לניהול עניני הכשרות בחברת הגולן, אשר מבטיחים פיקוח מלא ויעיל. בבקורת שנערכה ביום ששי ו' ניסן (29.3.74), נמצאו סדרי הכשרות המיוחדים שקבענו מופעלים כראוי ובדקדוק רב.

אנו מודיעים איפוא במלוא האחריות, שבכל מקום בו נמצאת תעודת הכשר שלנו, יאכלו ענוים וישבעו ללא פקפוק.

בברכת חג כשר ושמח
הרבנות הראשית
לתל אביב יפו והמחוז

סיעת ליכוד בתנועות אגודת ישראל באה"ק

הזמנה

ביום שני, א' דחוה"מ, בשעה 4 אחה"צ, תתקיים אי"ה בחדר הישיבות שבמלון המרכז בירושלים

ישיבת ההנהלה הארצית של סיעת ליכוד

סדר היום:
* המצב הפנימי בתנועה
* העבודה בכנסת
* דו"ח על הפעולות הקונסטרוקטיביות
* דו"ח על כוללי הערב „דגל ירושלים"
* אישור הרכב המועצה העליונה של בוגרי הישיבות
* תכנית הקמת מפעלים ברחבי הארץ
* סיכומי מוקדמים לכנסים החדשים

— חברי ההנהלה הארצית מתבקשים לדייק —

חוג נשים בוגרות „בנות אגודת ישראל"

לאור ההצלחה הרבה של החוגים בעונת החורף הננו שמחות להודיעכן על פתיחת מחזור חדש של חוגים שונים להשתלמויות המיועדים להרחבת האופק ולהעמקת ידיעות במקצועות שונים בשעות הפנאי:

את ההרצאות ושאר החוגים תמסורנה מורות מוסמכות ומנוסות
1 נ"ך — ספר ירמיהו — 8 מלאכת נוי
2 תולדות עם ישראל — 9 ציור
3 ספרות יהודית לשון — 10 תפירה לילדים
4 פסיכולוגיה — 11 תפירה
5 אנגלית למתחילות למתקדמות — 12 קרמיקה
6 התעמלות — 13 סדור פרחים.
7 עזרה ראשונה — ב'.

תזריך להרשמה:
1. לחוגים יש לשלם מראש.
2. ההרשמה מחייבת לכל תקופת החוג.
3. החוגים יערכו בבנין סמינר בית יעקב רח' ברנר"ס.

ההרשמה אי"ה ביומים: שלישי כ"ד בניסן 16.4.74
רביעי כ"ה בניסן 17.4.74
בין השעות 4.00—6.00 בבנין סמינר בית יעקב רח' ברנר"ס
הפתיחה אי"ה ביום ראשון כ"ט בניסן.

הופיע הספר המפורסם
שו"ת „משנה שכיר" ח"א
בתוספת תשובות וקונטרס אחרון מכת"י להגאון הק'
רבי **יששכר שלמה טייכטאל** זצוק"ל הי"ד
מגדולי הרבנים באירופה

בסוף הספר רשימת קהלות הקודש של יהדות סלובקיה המצטיינת שלו על המוקד.

ההפצה: מכון להוצאת ספרים חתם סופר, או בחנויות וכן אצל המו"ל.

„הועד להוצאת כתבי המחבר" ת"ד 6642 ירושלים.

ה"מ — משפיע רוחני

לחטיבת הבינים, בעל נסיון בעל יסודי

דרוש למוסד חרדי במרכז הארץ

מגורים במקום חובה.

מועמדים מתבקשים לציין פרטים על נתוני העבודה קודמים לת. ד. 65 ראשון לציון.

כולל אברכים „אהבת ישראל"

דחסידי נדבורנה חדרה טל. 063-25777

דרוש מרכז מוכשר

מתקבלים אברכים מצויינים

אפשרות סידור פרנסה לשומרי תורה ומצוות שיבואו לגור בחדרה.

משרד תיאום וניהול הנדסי, ירושלים בע"מ

מחפש

מהנדס אלקטרוני מדופלם

בעל ידע בתחום מיכשור מתוחכם,
בעל נסיון בהתקנה, תיקון ואחזקת ציוד כנ"ל.

יועדף בעל בקיאות בהלכות שבת ומועד.

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לת"ד 3496 ירושלים, עבור „מהנדס אלקטרוני", עם פירוט תולדות חיים (כולל פרטים אישיים וערטי השכלה הנסיון).

הופיע הספר
ברכת אברהם
על מס' נדרים
הערות ביאורים וחידושים לפי סדר הדפים,
יו"ל ע"י
הרב אברהם ארלנגר,
ר"מ בישיבת קול תורה, ירושלים ת"ו
כמו כן עדיין ניתן להשיג הספר ברכת אברהם על מס' בבא קמא
המכירה הראשית: י. גיסלר, בילו 4 תל אביב
לירושלים: בבתי"ס ספרים, או בבית המחבר, בתי הורנשטיין רח' ישעיהו 19 ירושלים.

א. גלפר

תל אביב, רח' אלנבי 136
טלפון: 625568

חייט מומחה לבגדי חרדים

מאחל **חג שמח וכשר** לכל לקוחותיו

אופטל־לנס

עדשות מגע
של אופטל
רבי **עקיבא 57**
בני ברק
מאחל:
חג כשר ושמחת

חליפות הריון

דוגמאות חדישות
במבחר גדול

כלילת יופי

תל אביב, רחוב דיזנגוף 189
טלפון: 231948

דירות ובתים

בבני ברק

למכירה

* 3½ חדרים לוקסוס למכירה במרכז בני ברק ע"י קוטלר—סוקולוב מחיר 130.000 לצלצל 782903.
* 2½ חדרים לוקסוס למכירה ע"י רבי עקיבא — אלישע 115.000 לצלצל 782903.

להשכרה

* 2 חדרים והול גדול עם חדר להשכיר, במרכז זכרון מאיר, מתאים לבן או לביהכ"נ —.400 לירות לצלצל 782903.

אבידות

* נמצא סכום כסף, בסמטה זה, בביהכ"נ "הר צבי" בירושלים, המאבד מתבקש לפנות לגבאי, ר' שמואל מזיג.

שידוכים

* תייר מחו"ל כעין מהתחלת 60 הר נמצא לחג בארץ מחפש שודך מתאים, לפנות טויבר רח' עזרא 42 בני ברק.
* בוגר ישיבה אשכנזי 38 מעוניין בחורית אפשר גם מתנה הספר"ת ת. ד. 1188 צפת.

הסתדרות צעירי אגודת ישראל באר"י
אחוד בתי כנסת של צעירי אגו"י ב"ב

בס"ד

תכנית לחג הפסח

בימי חג הפסח הבעל"ט יתקיימו אי"ה מסיבות וכנסי חג כלהלן:

ביום ראשון של החג בשעה 4.30 בביהכנ"ס צאג"י המרכז רח' ר' עקיבא 79 **מסיבת חג** בהשתתפות

הרב דוד רבינוביץ

במוצאי יום ראשון של החג בבית הכנסת של צאג"י „דברי שיר"

כנס תורתי לבני הישיבות

פרטים במודעות מיוחדות
ההזמנה לימי החג הבאים עוד יפורסמו —

הודעה חשובה

יצאו לאור:
א) ספר **כתב סופר**
עמ"ס יבמות, כתובות, נזיר, מעצם כתי"ק
ב) ספר **שו"ת שבט סופר**
על ד' חלקי שו"ע (נדפס פעם אחת לפני 65 שנה)
עם הוספות ילקוט „עיטור סופרים".
להשיג: אצל בתי מסחר לספרי קודש בארץ.
הפצה ראשית: „אוצר הספרי" רח' ברקוביץ 5 ת"א 665 מתה הקדה

אני קורא זרקור אתה קורא זרקור את קוראת זרקור הוא קורא

הצטרף לאלפי הילדים הקוראים

זרקור

דו השבועון לילד החרדי

* גדולי תורה
* סיפורים מרתקים
* מאורעות ופלאים בעולם הגדול
* תשבצים, חידות ופרסים

* המצרף דמי מנוי לשנה יקבל עם פלא לחישובי כפל
* המצרף דמי מנוי לחצי שנה יקבל ספרון הדרכה לברכות

גזור ושלח:

אל **זרקור**
ת. ד. 5284, מיקוד 91050, רח' מלכי ישראל 8 ירושלים.

סמן בתוך המסגרת הריבועית איזו הצעה אתה מעדיף:
☐ אבקש לשלוח לי 2 גליונות ללא התחייבות מצידי.
☐ אבקש לחתום על העתון לשנה. אני מצרף
* שיק/המחאת דואר על סך 28 ל"י
☐ אבקש לחתום על העתון לחצי שנה. אני מצרף
* שיק/המחאת דואר על סך 15 ל"י

* מחק את המיותר.

השם — הכתובת

אני קורא זרקור אתה קורא זרקור את קוראת זרקור הוא קורא

מודעה ואזהרה

הננו להודיע שהספרים דלהלן הם תחת מכבש הדפוס ובקרוב יופיעו אי"ה עם הוספות רבות וחשובות:
ספר **דברי חיים** עה"ת ומועדים
ספר שאלות ותשובות **דברי חיים** ד' חלקים
ספר **דברי חיים** על שמות גשים ומקואות.

ישיבה ומתיבתא בני ציון ד'באבוב

4721 — 15th Ave. Brooklyn, N. Y. 11219

לנוחיות הקהל

שמחים אנו להודיע כי פתחנו סניף
למכירת עוגיות כשרים לפסח למהדרין
בהשגחת הבד"ץ של העדה החרדית
ברחוב מאה שערים 85 ע"י ברסלב
מכירה בסיטונות וליחידים
כמו כן להשיג שאריות של עוגיות במחיר מוזל.
החנות תהיה פתוחה כל ימי החג.
בברכת חג כשר ושמח
מגדנית **חכם** בהנהלת **י. כהן וג. וינברג**

עם בוא האביב התחדשו עם

חליפות —
מכנסים ז'קטים
מוכן ובהזמנה
אצל **טלמן ושות'**
תל־אביב
רח' נחלת בנימין 27
טל. 615397
חניה כמול בחניון
מחירים מיוחדים לבני ישיבות

חג שמח ופסח כשר

חשוב: בגדינו אינם מכילים שעטנז
ועומדים תחת פיקוח הרבנות הראשית לת"א—יפו

הנהלת „אגד" ו„דן" מתכבדות להודיע על מועדי השירותים בחג הפסח

לוח זמנים בקו 400

לירושלים ובחזרה

מרמת גן, בני ברק, גבעתיים

לירושלים — מבני ברק, רמת גן, גבעתיים

בימי חול המועד 14, 11, 10, 9, 8 באפריל	ערבי חג 5—12 באפריל	מוצאי חג 7—13 באפריל
6.30	6.30	20.00
7.00	7.00	21.00
7.30	7.30	22.00
8.00	8.00	
9.00	9.00	
10.00	10.00	
11.00	11.00	
12.00	12.00	
13.00	13.00	
14.00		
15.00		
16.00		
17.00		
18.00		

מירושלים (רציף 2)

בימי חול המועד	ערבי חג	מוצאי חג
8.30	8.30	20.00
9.00	9.00	22.00
9.30	9.30	23.00
10.00	10.00	
11.00	11.00	
12.00	12.00	
13.00	13.00	
14.00	14.00	
15.00	15.00	
16.00		
17.00		
18.00		
19.00		
20.00		